

**ДОПОВІДЬ ПРО ЯКІСТЬ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ
ЗАВДАННЯМ СТАЛОГО
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА У 2023 РОЦІ**

Київ
2024

ВСТУП	5
I. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СТРУКТУРА І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН	7
I.1. Відповідність вищої освіти цілям сталого розвитку суспільства	7
I.2. Інформація про національну систему вищої освіти в Україні: кількісні показники.....	9
I.2.1. Заклади освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти.....	9
I.2.2. Заклади вищої освіти.....	11
I.2.3. Наукові установи	13
I.2.4. Заклади фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти.....	14
I.3 Здобувачі вищої освіти	14
I.3.1. Загальні показники	14
I.3.2. Здобувачі за рівнями вищої освіти	16
I.3.3. Здобувачі за спеціальностями.....	18
I.3.4. Здобувачі за закладами вищої освіти та науковими установами ..	22
I.3.5. Регіональний розподіл здобувачів	23
I.3.6. Вступна кампанія – 2023	24
I.4. Викладацький склад.....	25
I.5. Освітні програми.....	27
I.6. Тимчасово переміщені ЗВО (переміщені після 24.02.2022).....	31
II. ЗОВНІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	34
II.1. Акредітація освітніх програм як важлива частина системи забезпечення якості вищої освіти.....	34
II.1.1. Рішення Національного агентства про акредитацію освітніх програм, ухвалені за повною процедурою	34
II.1.2. Рішення Національного агентства щодо акредитації освітніх програм: повна процедура та умовна за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», порівняльний аспект	40
II.2. Акредітація іноземними агентствами освітніх програм в Україні ..	41
II.3. Реагування системи забезпечення якості на оцінювання освітніх програм у процесі акредитаційної процедури та після розгляду НА.....	45
II.3.1. Реагування зовнішньої системи забезпечення якості	45
II.3.2. Реагування внутрішньої системи якості ЗВО на рішення про надання умовних акредитацій: історія питання.....	46

III. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА В ДІІ.....53

III.1. Забезпечення зворотного зв'язку з основними стейкхолдерами....53

III.2. Діяльність щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства..... 60

IV. ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ І РЕКОМЕНДАЦІЯМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ESG 2015).....66

V. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ..... 72

ПЛАНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ... 84

ДОДАТКИ87

Навколо поняття якості вищої освіти як у європейському, так і в українському освітньому просторі не припиняються дискусії.

Осмислення цієї важливої категорії є необхідним для розуміння процесів і процедур забезпечення якості. Кожна із запропонованих дефініцій має свої очевидні переваги та недоліки. Визначальним у виборі концепції є очікування особи від освіти: здобуті вміння та навички, просування наукового прогресу, забезпечення виробничих потреб і розвиток економіки загалом, стабільність та стандартизація освітніх технологій, розуміння учасниками освітнього процесу необхідності його системності та постійного оновлення, соціокультурні впливи.

Автори Закону України «Про вищу освіту» намагалися поєднати всі ці підходи в єдиній нормі. Відповідно до п. 23 ст. 1 згаданого Закону якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства і стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості. Поряд із цим QAA наголошує, що якість вищої освіти означає, наскільки добре забезпечується підтримка студентів у постійному досягненні позитивних результатів навчання, особистому розвитку та кар'єрному зростанні, відповідаючи розумним очікуванням цих студентів, роботодавців, уряду та суспільства загалом. ESG 2015 акцентує, що термін «забезпечення якості» використовується, щоб описати всі види діяльності в рамках циклу безперервного вдосконалення (тобто заходів зі забезпечення та вдосконалення якості)¹.

Таким чином, це не стала дефініція, а достатньо широке поняття, що включає критерії, пріоритетність і розуміння яких змінюються залежно від обставин та умов.

Якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу. Перехід до вимог Болонського процесу в більшості європейських країн відбувся ще двадцять років тому, тож акценти й проблеми оцінювання якості та її розуміння в різних країнах перебувають на різних рівнях залежно від розвитку систем забезпечення якості та відповідальності інституцій (закладів вищої освіти, наукових установ, коледжів та ін.) у цих системах.

Доповідь про стан якості вищої освіти включає в себе основну інформацію про систему вищої освіти України, статистичні дані, результати й аналіз зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, яке здійснюють Національне агентство та європейські агентства, що входять до Переліку, затвердженого Рішенням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 554 р «Про затвердження переліку іноземних акредитаційних агентств та агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні».

¹ URL: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf#page=9

Зараз вища освіта України переживає добу викликів через війну й економічні труднощі. Очевидним є дисбаланс потреб ринку праці та спроможності університетів їх задовільнити. Можна констатувати, що гостра потреба змін стала пріоритетом, але разом із тим викликала гостру дискусію в освітньому середовищі щодо моделей, критеріїв і підходів. Переважна більшість учасників дискусії спираються на емоції та оперують оціночними судженнями.

Відповідно наявність чітко структурованої інформації та розуміння реального стану вищої освіти, зокрема статистичні дані про заклади вищої освіти, здобувачів вищої освіти за рівнями й освітні програми, дадуть змогу усвідомити виклики та перспективи. Сподіваємося, що наш матеріал допоможе прозоро оцінити елементи системи і перенести дискусію в раціональне русло.

Аналіз процесів зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти демонструє певні позитивні зміни в організації та реалізації освітнього процесу. Зокрема заклади вищої освіти усвідомили необхідність розробки та послідовного запровадження внутрішніх політик забезпечення якості вищої освіти, постійного моніторингу освітніх програм, вивчення найкращих практик, аналіз типових проблем і дотримання основних принципів та настанов ESG 2015. Щоправда, не завжди це викликано прагненням самовдосконалення, а радше необхідністю формальної відповідності проходженню процедур.

Навіть у цих складних фінансових, організаційних, психоемоційних умовах чимало ЗВО вирішили пройти повну процедуру зовнішнього оцінювання, не використовуючи можливість безкоштовно отримати умовну акредитацію за постановою КМУ № 295, що вказує на розуміння необхідності зовнішнього аудиту процесів і процедур та потребу у фаховій дискусії для подальшого вдосконалення освітніх програм і процесів забезпечення якості.

Окремо в доповіді викладений аналіз роботи Національного агентства з формування експертного середовища, що включає зокрема навчання експертів з оцінювання освітніх програм, членів галузевих експертних рад і гарантів освітніх програм, інших представників ЗВО, вдосконалення їх роботи, активізацію інформування та адресної комунікації, оскільки це є важливим елементом змін у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Сподіваємося, що матеріали, які ми підготували, допоможуть усім зацікавленим краще зрозуміти стан якості вищої освіти та використати їх для проектування й розвитку своїх освітніх програм та університетів, а також осмислити роль української вищої освіти в досягненні цілей сталого розвитку.

I. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СТРУКТУРА І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

I.1. Відповідність вищої освіти цілям сталого розвитку суспільства

Тривала військова агресія росії проти України не тільки спричиняє колосальні втрати і виклики для нашого народу, природи, екології, але й підживляє засади сталого розвитку світу.

9 січня 2024 р. Європейська асоціація університетів оприлюднила «Оновлений суспільний договір Європи та її університетів»² – документ, що декларує стрижневу роль університетів у майбутньому Європи та визначає, як вища освіта краще може служити суспільству та допомагати у вирішенні глобальних проблем людства, серед яких ключовими викликами є геополітичні конфлікти, війна, тероризм, кліматичні зміни та виклики сталого розвитку.

Не викликає сумніву, що вища освіта вже відіграє важливу роль для забезпечення сталого розвитку окремих країн і світу в цілому. Починаючи з 1993 р., Міжнародна асоціація університетів³ адвокує ключову роль вищої освіти для сталого розвитку та підтримує лідерів вищої освіти, які прагнуть імплементувати принципи сталого розвитку в стратегічне планування, академічну та організаційну діяльність.

Разом із тим «Оновлений суспільний договір Європи та її університетів» покликаний зміцнити роль закладів вищої освіти у вирішенні економічних, соціальних й екологічних проблем як ключових незалежних гравців, що гуртуються та взаємодіють зі стейкхолдерами, політиками й суспільством в цілому задля сталого майбутнього Європи та світу.

Своєю чергою системи забезпечення якості вищої освіти мають відповідати на запит ключових стейкхолдерів і сприяти посиленню ролі вищої освіти у вирішенні викликів сучасності.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти від початку своєї діяльності у 2019 р. приділяє увагу механізмам увідповіднення стратегії розвитку вищої освіти в Україні завданням сталого інноваційного розвитку суспільства та Цілям сталого розвитку ООН. 2023 р. не став винятком, а системна та послідовна діяльність у цьому напрямі одержала нормативно-регулятивне втілення. Так, у відповідь на законодавчі зміни у зв'язку з прийняттям 2 травня 2023 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти» було розроблено проект оновленого Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, який уже пройшов громадське обговорення та погодження з МОН України. Зокрема до критеріїв оцінювання освітніх програм включений підкритерій 2.9 «Освітня програма забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, направлених на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних На-

² https://eua.eu/downloads/publications/unife_policy_messages.pdf

³ <https://www.iau-aiu.net/HESD?lang=en>

цій від 25 вересня 2015 року». Запровадження оцінювання освітньої програми на відповідність цьому підкритерію в процесі внутрішнього забезпечення якості, заповнення відомостей про самооцінювання, а також на етапі зовнішнього забезпечення якості експертами Національного агентства та галузевими експертними радами дасть змогу на постійній основі здійснювати системний аналіз кроків, які реалізують університети і кожна освітня програма для забезпечення сталого інноваційного розвитку нашої держави.

Позитивним є те, що деякі українські університети займають проактивну позицію в питанні досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН. Так, 33 українські ЗВО у 2023 р. увійшли до рейтингу впливу Times Higher Education Impact Rankings⁴ – єдиного глобального рейтингу, що оцінює ефективність діяльності університетів щодо досягнення ЦСР ООН за ретельно відкаліброваними показниками в чотирьох широких сферах: дослідженні, управлінні, охопленні та викладанні. Серед українських університетів традиційно першість тримає Сумський державний університет, займаючи позицію 301–400 серед 1 705 університетів зі 115 країн світу. Також лідерами серед ЗВО України є Львівська політехніка, Київський національний економічний університет, Харківська політехніка, Ужгородський національний університет і Житомирська політехніка. Для порівняння: у 2022 р. до цього рейтингу входили 26 українських університетів⁵, а у 2019 р. – 5⁶.

Іншою прогресивною ініціативою з боку закладів вищої освіти став проєкт «Зелені трансформації в українських університетах»⁷, що був започаткований сімома українськими університетами: Сумським державним університетом, Національним технічним університетом «Дніпровська політехніка», Харківським національним університетом радіоелектроніки, Луцьким національним технічним університетом, Національним університетом «Одеська політехніка», Хмельницьким національним університетом, Національним університетом «Львівська політехніка» за координації з боку Вроцлавської політехніки в партнерстві з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти та підтримки Польського національного агентства з академічних обмінів NAWA. Результатом цього проєкту, що реалізовувався у 2023 р., стали розробка «зелених стандартів» та оцінювання університетів на відповідність їм за чотирма групами критеріїв: зеленими дослідженнями, зеленою освітою, зеленим кампусом, зеленими трансформаціями. Експертне оцінювання звітів самооцінювання університетів – партнерів проєкту із залученням експертів Національного агентства продемонструвало таке.

По-перше, у сфері зелених досліджень реалізуються різноманітні ініціативи переважно в межах міжнародних грантів і проєктів, партнерств ЗВО із зовнішніми стейкхолдерами, зокрема й бізнесом, а також ведеться активна публікаційна діяльність. Разом із тим мало уваги приділяється розробці практичних рекомендацій для вдосконалення політик, зрідка спостерігається

⁴ <https://bit.ly/3TBz2Qd>

⁵ <https://bit.ly/3vz8t62>

⁶ <https://bit.ly/3J1qs8i>

⁷ <https://bit.ly/49ijG8M>

безпосередній вплив наукових розробок на місцеві громади, виробництво та суспільство в цілому.

По-друге, переважна більшість університетів має освітні програми, у межах яких вивчають проблеми досягнення Цілей сталого розвитку ООН, однак недостатньо розробленими є методичне забезпечення й конкретні механізми, які б давали практичні навички застосування інструментів забезпечення сталого розвитку здобувачами вищої освіти, матеріально-технічна база університетів також часто не відповідає сучасним стандартам.

По-третє, українські університети досягли певного прогресу в розбудові зелених студентських містечок (кампусів), зокрема у сфері економного використання водних ресурсів, рециркуляції відходів, поступового застосування відновлюваних видів енергії. Також університети активно розбудовують інфраструктуру для велосипедного транспорту, займаються спортом, безпечною простору для студентів і залучають студентів до різноманітних заходів і проєктів, що пов'язані із забезпеченням сталого розвитку держави й світу в цілому.

Також на інституційному рівні ЗВО запроваджують органи й посади, що координують діяльність у сфері зелених трансформацій, імплементують відповідні цілі й завдання в стратегії, запроваджують мультидисциплінарні курси, вивчають іноземний досвід і розвивають партнерства з органами влади, бізнесом, іноземними університетами.

Детальніше з результатами проєкту й розробленими зеленими стандартами можна ознайомитися на сайті Національного агентства⁸ та Вроцлавської політехніки⁹.

Вочевидь українські ЗВО розуміють роль вищої освіти для сталого розвитку суспільства й мають певні досягнення та надбання в цій сфері, проте на системному рівні такі ініціативи й діяльність у цьому напрямі характеризуються деякою спорадичністю й локальністю. Удосконалення внутрішніх і зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти стануть каталізатором прогресу й системної діяльності університетів у вирішенні економічних, соціальних та екологічних проблем, служінні суспільству задля сталого майбутнього України, Європи і світу.

1.2. Інформація про національну систему вищої освіти в Україні: кількісні показники

Фахівці Національного агентства проаналізували дані, отримані у відповідь на запит до ДП «Інфоресурс». Також проаналізували офіційний сайт Міністерства освіти і науки України, Інформаційну систему «Вступ.ОСВІТА.UA» та інші відкриті джерела, що містять інформацію про систему вищої освіти.

1.2.1. Заклади освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти

Цьогоріч було змінено підхід до підготовки статистичної складової доповіді. Було проаналізовано заклади, де, згідно з інформації ЄДЕБО, навчаються

⁸ <https://bit.ly/49ijG8M>

⁹ <https://bit.ly/3U1RFyg>

здобувачі за освітніми програмами на рівнях «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії», «доктор мистецтва» та «спеціаліст». Станом на 1 січня 2024 р. таких закладів було 633, з них 121 є відокремленим структурним підрозділом. Варто зазначити, що в переліку присутні 5 закладів, які станом на 01.01.2024 були тимчасово заблокованими.

За формами власності заклади освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, розподілялися таким чином: 444 – державної форми власності, 42 – комунальної і 147 – приватної (див. Рисунок 1).

За категорією заклади освіти, що реалізують освітні програми у сфе-

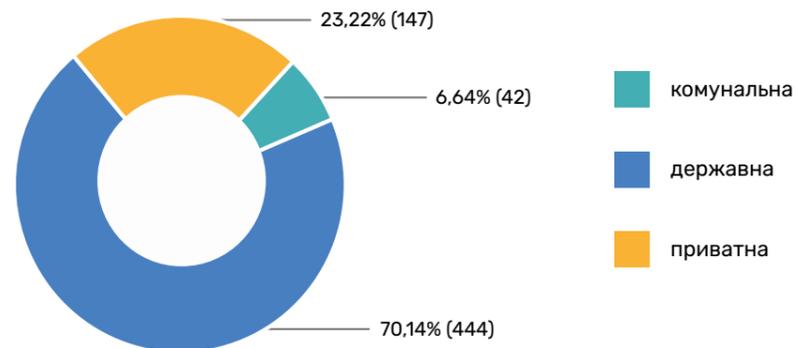

Рисунок 1. Розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за формами власності

рі вищої освіти, розподіляються таким чином: 394 – заклади вищої освіти, 55 – заклади фахової передвищої освіти, 184 – наукові інститути (установи) (див. Рисунок 2).

Регіональний розподіл¹⁰ демонструє концентрацію переважної частини

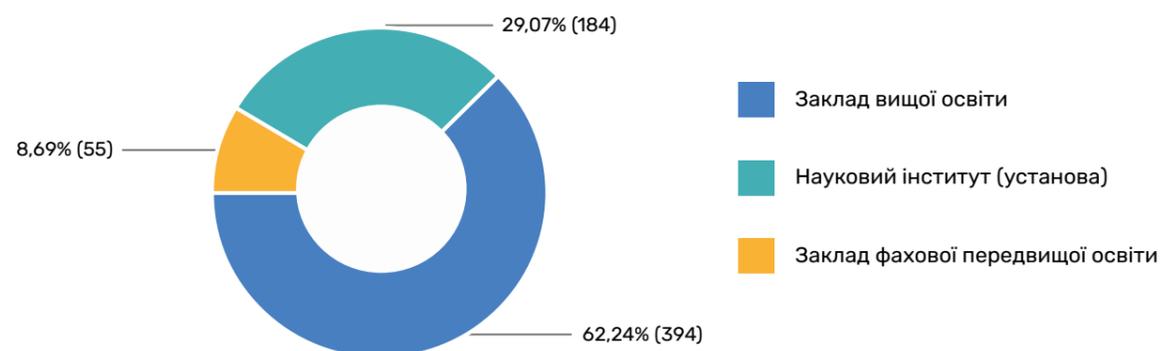

Рисунок 2. Розподіл за категорією закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти

закладів освіти, що здійснюють підготовку здобувачів у сфері вищої освіти, у м. Києві, а також Дніпропетровській, Львівській, Одеській і Харківській областях (див. Рисунок 3).

¹⁰ Тут і далі: регіональний розподіл визначався за місцем юридичного розташування закладу; дані по Київській області вказані без урахування міста Києва.

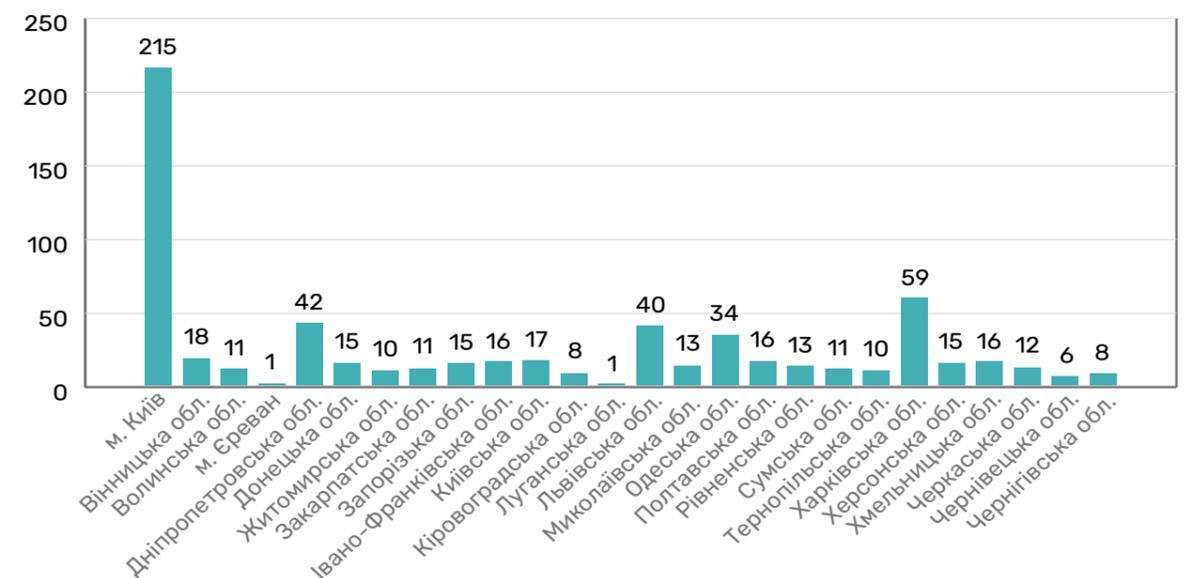

Рисунок 3. Регіональний розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти

Детальніший аналіз засвідчує, що найбільше закладів освіти, які здійснюють підготовку здобувачів у сфері вищої освіти, сконцентровано в п'яти містах: Києві, Харкові, Львові, Одесі та Дніпрі (див. Рисунок 4).

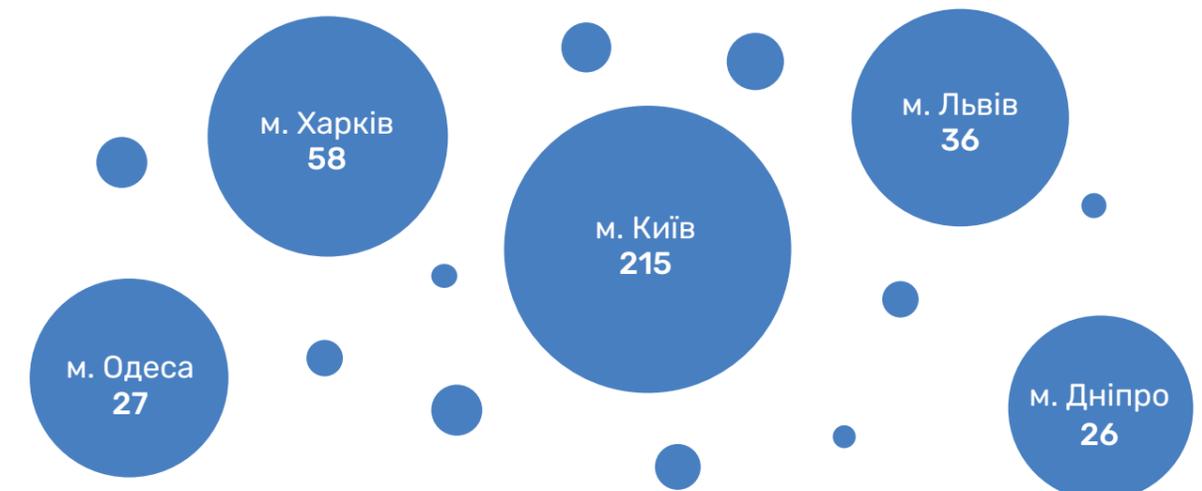

Рисунок 4. Концентрація закладів, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти в містах

I.2.2. Заклади вищої освіти

Заклади вищої освіти за формами власності мають такий розподіл:

- державні – 220:
 - ◊ «головні ЗВО» – 180,
 - ◊ відокремлені структурні підрозділи – 40;
- комунальні – 29;
- приватні – 145:
 - ◊ «головні ЗВО» – 97,
 - ◊ відокремлені структурні підрозділи – 48 (див. Рисунок 5).

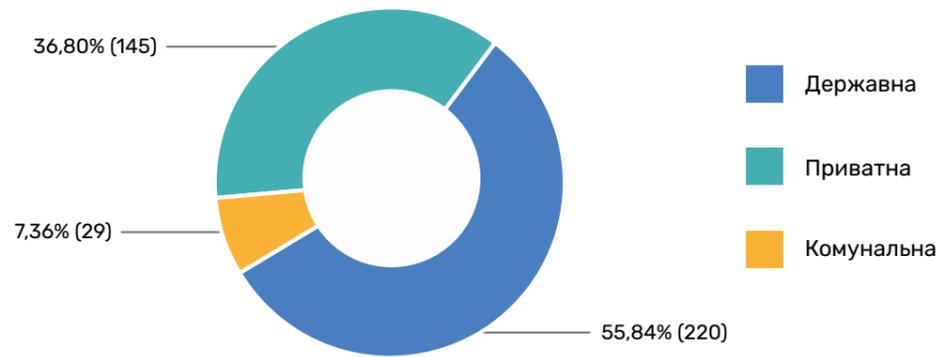

Рисунок 5. Розподіл закладів вищої освіти за формами власності

Регіональний розподіл демонструє концентрацію переважної частини закладів освіти в м. Києві, а також Дніпропетровській, Львівській, Одеській і Харківській областях (див. Рисунок 6).

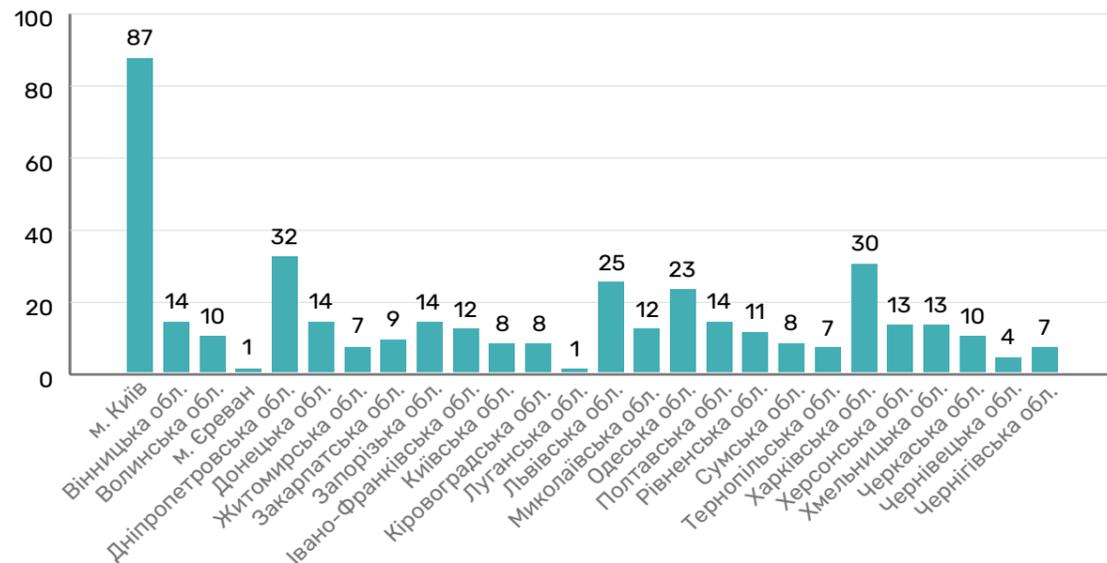

Рисунок 6. Регіональний розподіл закладів вищої освіти

Більш детальний аналіз демонструє наявність п'яти міст, які є університетськими центрами: Київ, Харків, Львів, Одеса та Дніпро (див. Рисунок 7).

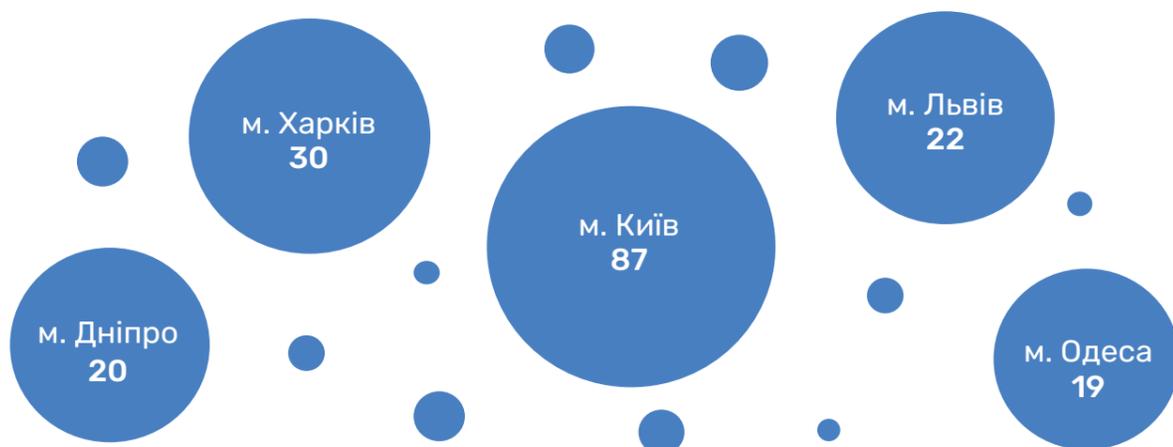

Рисунок 7. Найбільші міста – університетські центри

Таким чином, регіональний розподіл і розподіл за містами закладів вищої освіти корелює із ситуацією по закладах освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти.

I.2.3. Наукові установи

Наукові установи за формами власності розподіляються таким чином: 183 – державної форми власності та 1 – приватної¹¹.

Дві третини цієї категорії закладів (119) розташовані в місті Києві. Інші заклади розташовані в Харківській (27), Львівській (11), Одеській (7), Дніпропетровській, Київській областях (по 6). Решта регіонів мають 1 наукову установу або не мають їх зовсім (див. Рисунок 8).

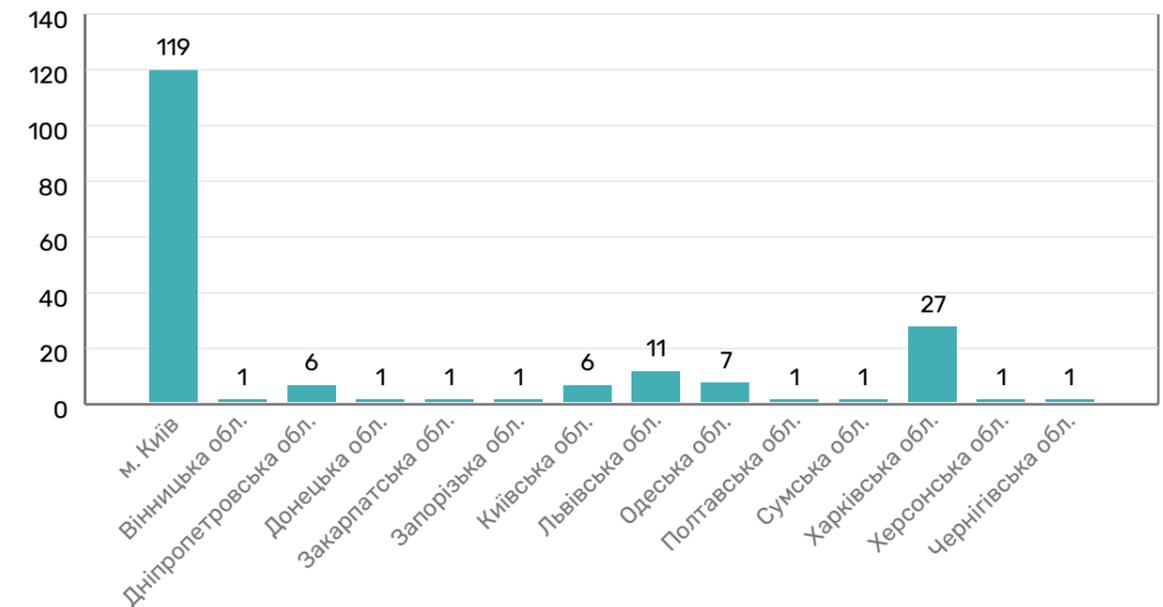

Рисунок 8. Регіональний розподіл наукових установ

Найбільше закладів сконцентровано в Києві (119), Харкові (26), Львові (10), Дніпрі (6) та Одесі (5). (див. Рисунок 9).

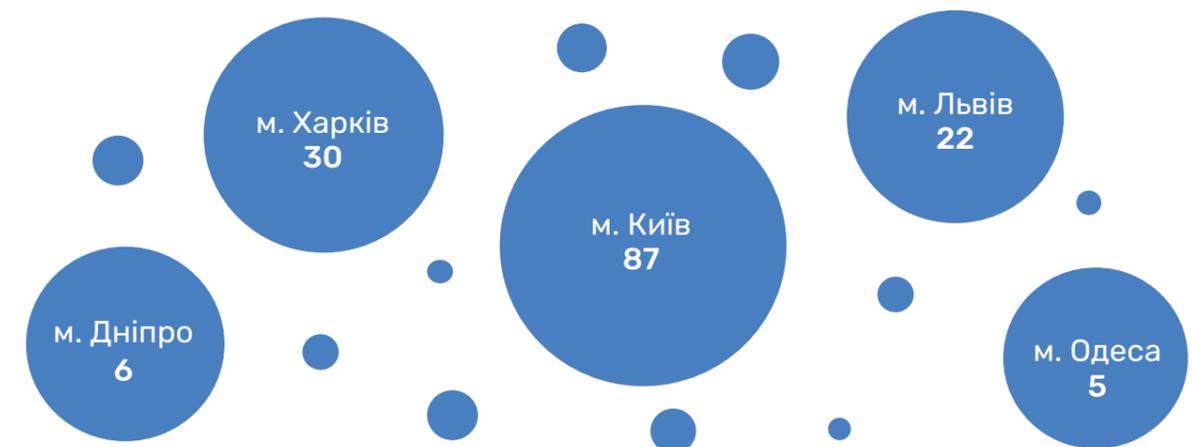

Рисунок 9. Міста, у яких розташовано найбільше наукових установ

¹¹ Приватна установа «Науково-дослідний інститут публічного права»

Таким чином, регіональний розподіл і розподіл наукових установ за містами корелює зі статистикою щодо закладів освіти, які реалізують освітні програми у сфері вищої освіти.

1.2.4. Заклади фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти

Заклади фахової передвищої освіти¹² за формами власності розподіляються таким чином: 41 – державної форми власності, 13 – комунальної, 1 – приватної (див. Рисунок 10).

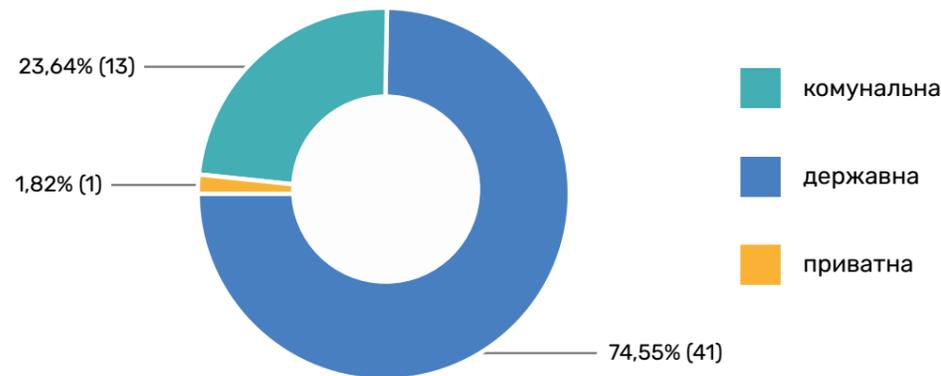

Рисунок 10. Розподіл закладів фахової передвищої освіти за формами власності

Регіональний розподіл наведений на діаграмі (див. Рисунок 11).

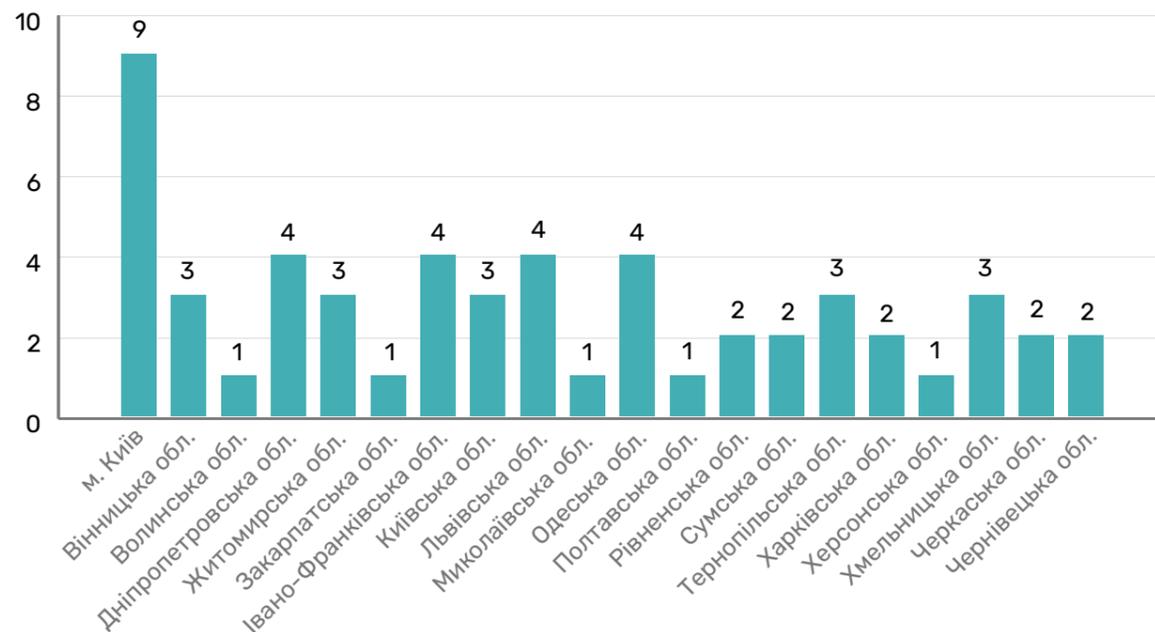

Рисунок 11. Регіональний розподіл закладів фахової передвищої освіти

1.3 Здобувачі вищої освіти

1.3.1. Загальні показники

Цьогоріч для підготовки статистичної складової доповіді було про-

¹² Тут і далі йдеться про ЗФПО, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти

аналізовано кількість здобувачів вищої освіти, які навчаються на освітніх програмах за рівнями «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії», «доктор мистецтва» та «спеціаліст» у закладах вищої освіти, наукових установах і закладах фахової передвищої освіти. Згідно з відповіддю ДП «Інфоресурс» на запит Національного агентства станом на 1 січня 2024 р. в Україні налічувалося 1 169 209 здобувачів, що навчаються в закладах вищої освіти та наукових установах, а відповідно до відкритих даних ЄДЕБО – 7 518 здобувачів, що навчаються в закладах фахової передвищої освіти. Отже, разом – 1 176 727 здобувачів. З них 1 878 здобувачів навчаються за освітніми програмами з шифрами відповідно до Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787, який з 24.06.2015 втратив чинність. З огляду на незначну кількість таких здобувачів під час статистичних підрахунків їх не було взято до уваги, але було враховано 12 здобувачів із 10 закладів, які станом на 01.01.2024 були заблокованими, що у відсотковому співвідношенні не впливає на результати аналізу через малу кількість.

За рахунок державного чи місцевого бюджетів (далі – бюджет) вищу освіту здобувають трохи більше третини здобувачів – 401 578 (34,18 %) на противагу 771 381 (65,66 %) здобувачу, які навчаються за кошти фізичних і юридичних осіб (далі – контракт). Також менше 1 % здобувачів навчаються за ваучером – 1 870, за пільговим довгостроковим кредитом – 18, за цільовим пільговим державним кредитом – 2 (див. Рисунок 12).

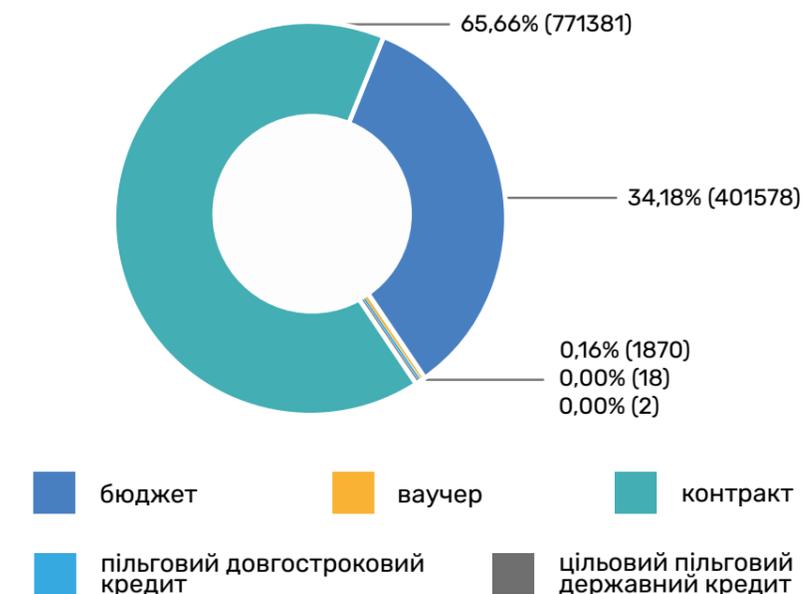

Рисунок 12. Співвідношення здобувачів за джерелами фінансування навчання

За формами навчання розподіл є таким: понад три чверті здобувачів навчається за денною формою – 907 961 (77,28 %) на противагу 259 771 (22,11 %) здобувачу, що навчається за заочною формою. Також менше 1 % здобувачів навчаються за вечірньою формою – 4 082, дистанційно – 2 307, поза аспірантурою – 728 (див. Рисунок 13).

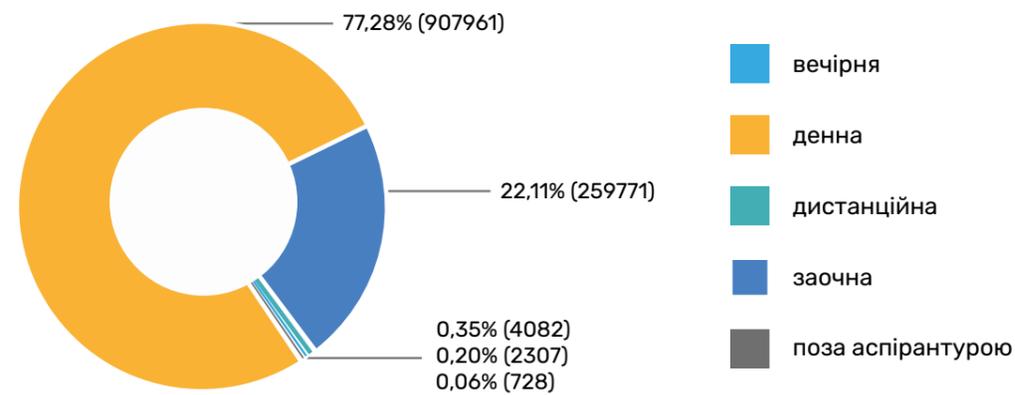

Рисунок 13. Розподіл здобувачів за формами навчання

Кількісні показники наведені на Рисунку 14.

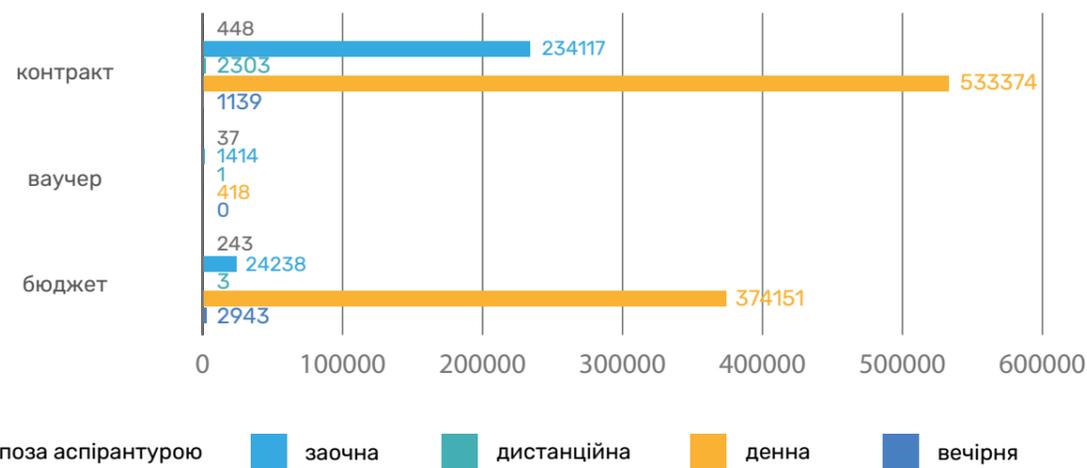

Рисунок 14. Кількість здобувачів за різними формами навчання

1.3.2. Здобувачі за рівнями вищої освіти

Розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти є таким: ступінь «молодший бакалавр» здобувають 1 617 осіб (< 1%), «бакалавр» – 781 286 осіб (67%), «спеціаліст» – 159 осіб (< 1%), «магістр» – 343 772 особи (29%), «доктор мистецтва» – 162 особи (< 1%), «доктор філософії» – 47 853 особи (4%).

Поточний розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти наведений на Рисунку 15.

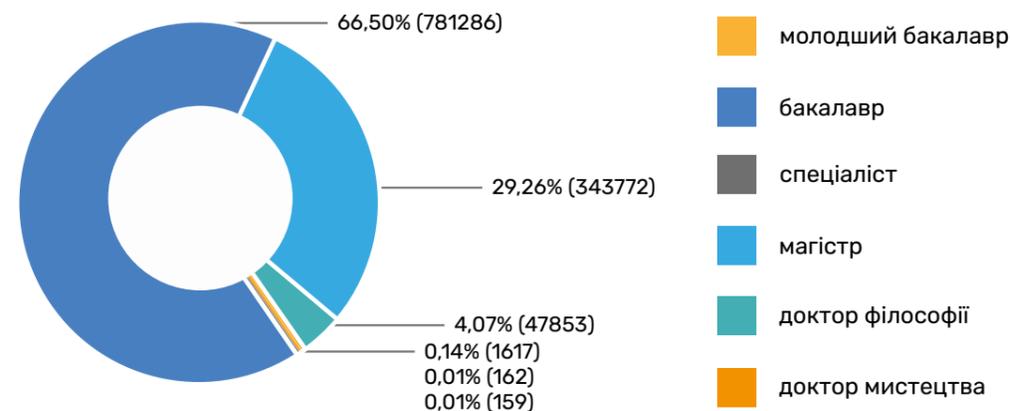

Рисунок 15. Розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти

За формами навчання здобувачі розподіляються так: 88,8 % здобувачів рівня освіти «молодший бакалавр» навчаються за денною формою і 11,2 % – за заочною; 79 % здобувачів рівня освіти «бакалавр» навчаються за денною формою і 20,7 % – за заочною (частка здобувачів вечірньої та дистанційної форм становить менше 1%); 73,1 % здобувачів рівня освіти «магістр» навчаються за денною формою і 26,6 % – за заочною (частка здобувачів вечірньої та дистанційної форм становить менше 1%); 79,1 % здобувачів рівня освіти «доктор філософії» навчаються за денною формою, 12,7 % – за заочною, 6,7 % – за вечірньою, 1,5 % – поза аспірантурою; 87 % здобувачів ступеня «доктор мистецтва» навчаються за денною формою, 4,3 % – за заочною, 8,6 % – поза аспірантурою (див. Рисунок 16).

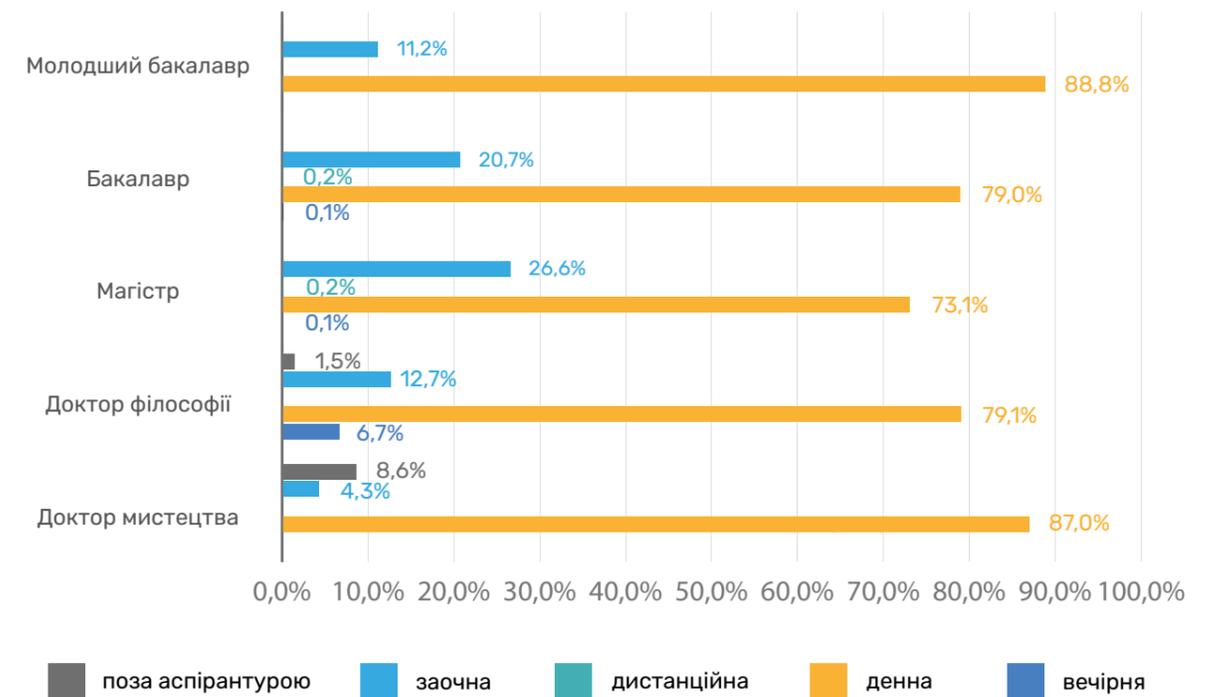

Рисунок 16. Кількість здобувачів за рівнями вищої освіти та формами навчання

Розподіл здобувачів за джерелами фінансування навчання за рівнями вищої освіти є таким: 58 % здобувачів рівня «молодший бакалавр» навчаються за контрактом і 42 % – за кошти бюджету; 63 % здобувачів рівня «бакалавр» навчаються на контракті і 37 % – за кошти бюджету (частка здобувачів, що навчаються за ваучером або мають пільговий довгостроковий кредит, становить менше 1%); 71 % здобувачів рівня «магістр» навчаються за контрактом і 28 % – на бюджеті (частка здобувачів, що навчаються за ваучером, становить 1%, а частка здобувачів, що мають пільговий довгостроковий кредит, – менше 1%); 65 % здобувачів рівня «доктор філософії» навчаються за контрактом і 35 % – за бюджетні кошти (частка здобувачів, що навчаються за ваучером або мають пільговий довгостроковий кредит, становить менше 1%); 56 % здобувачів рівня «доктор мистецтва» навчаються за контрактом і 44 % – за кошти бюджету (див. Рисунок 17).

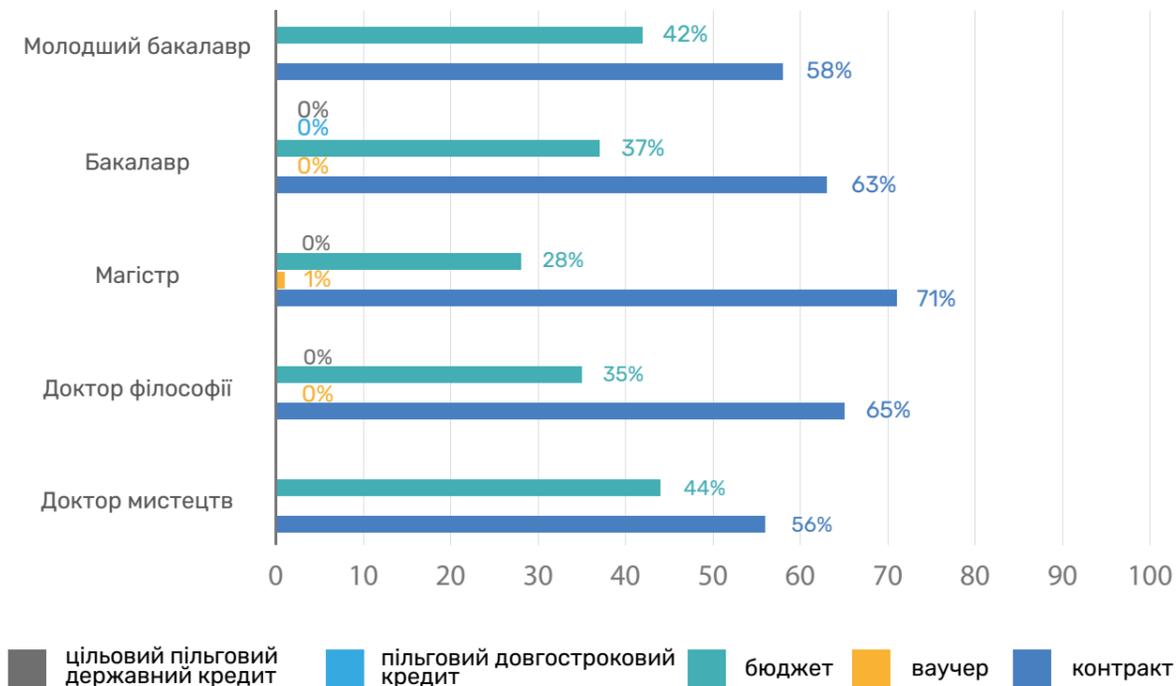

Рисунок 17. Кількість здобувачів за рівнями освіти та джерелами фінансування навчання

1.3.3. Здобувачі за спеціальностями

Розподіл здобувачів за спеціальностями свідчить, що найбільш популярними з них є такі спеціальності: 081 Право (85 866 здобувачів / 7,31 % від загальної кількості), 073 Менеджмент (66 101 / 5,63 %), 014 Середня освіта (60 551 / 5,15 %), 053 Психологія (51 061 / 4,35 %), 222 Медицина (41 739 / 3,55 %) (див. Рисунок 18).

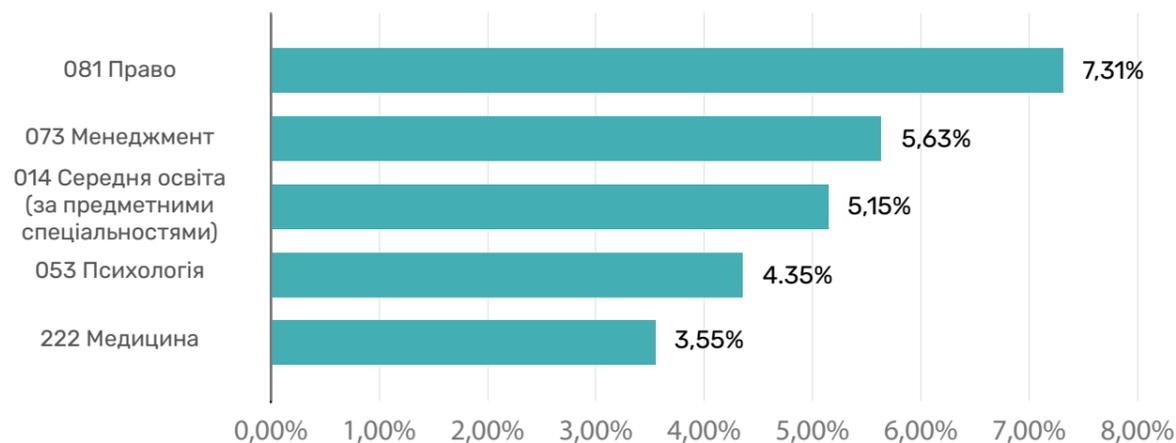

Рисунок 18. 5 найпопулярніших спеціальностей

Аналіз розподілу здобувачів за спеціальностями та рівнями освіти дає таку картину. На рівні «молодший бакалавр» найбільше здобувачів навчається за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація (227 / 14,04 %), водночас у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 24 місце (1,23 %); на другому місці спеціальність 073 Менеджмент (137 / 8,47 %), що корелює із загальним рейтингом спеціальностей – також 2 місце (5,63 %); на третьому місці спеціальність 071 Облік і оподаткування (122 /

7,54 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 17 місце (1,47 %); на четвертому і п'ятому місцях спеціальність 015 Професійна освіта (113 / 6,99 %), що в загальному рейтингу спеціальностей перебуває на 32 місці (0,93 %), та 133 Галузеве машинобудування (87 / 5,38 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 26 місце (1,16 %) (див. Рисунок 19).

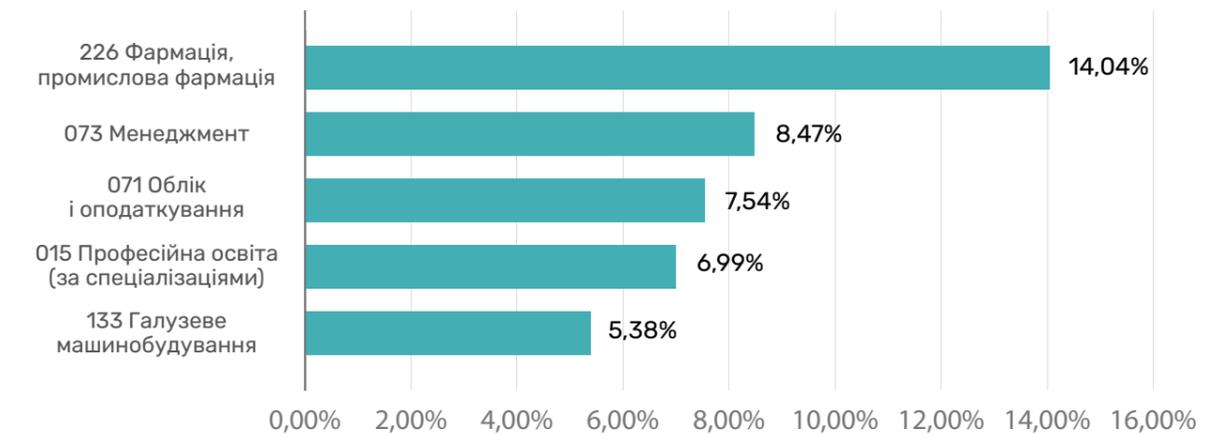

Рисунок 19. 5 найпопулярніших спеціальностей за рівнем вищої освіти «молодший бакалавр»

На рівні «бакалавр» найбільше здобувачів навчається за спеціальністю 081 Право (61 310 / 7,85 %), що корелює із загальним рейтингом спеціальностей – також 1 місце (7,31 %); на другому місці спеціальність 073 Менеджмент (43 746 / 5,60 %), що корелює із загальним рейтингом спеціальностей – також 2 місце (5,63 %); на третьому місці спеціальність 014 Середня освіта (43 393 / 5,55 %), що також корелює із загальним рейтингом спеціальностей – 3 місце (5,15 %); на четвертому місці спеціальність 053 Психологія (32 023 / 4,10 %), так само, як і в загальному рейтингу (4,35); на п'ятому місці спеціальність 035 Філологія (31 213 / 4,00 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 7 місце (3,19 %) (див. Рисунок 20).

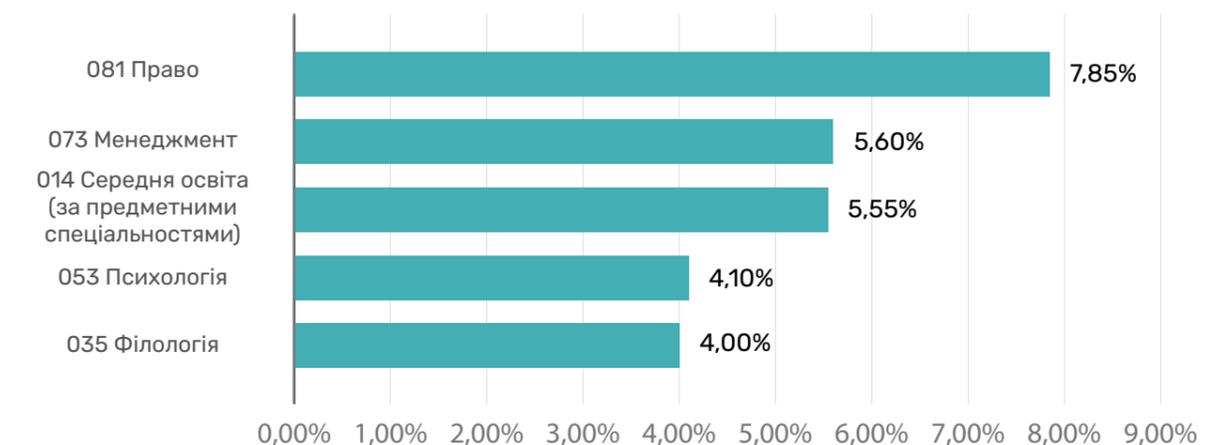

Рисунок 20. 5 найпопулярніших спеціальностей за рівнем вищої освіти «бакалавр»

На рівні «магістр» найбільше здобувачів навчається за спеціальністю 222 Медицина (39 597 / 11,52 %), водночас у загальному рейтингу спеціальностей

ностей ця спеціальність посідає 5 місце (3,55 %); на другому місці спеціальність 073 Менеджмент (19 414 / 5,65 %), що корелює з загальним рейтингом спеціальностей – також 2 місце (5,63 %); на третьому місці спеціальність 081 Право (19 268 / 5,60 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 1 місце (7,31 %); на четвертому місці спеціальність 053 Психологія (17 701 / 5,15 %), так само, як і в загальному рейтингу (4,35 %); на п'ятому місці спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) (16 764 / 4,88 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 3 місце (5,15 %) (див. Рисунок 21).

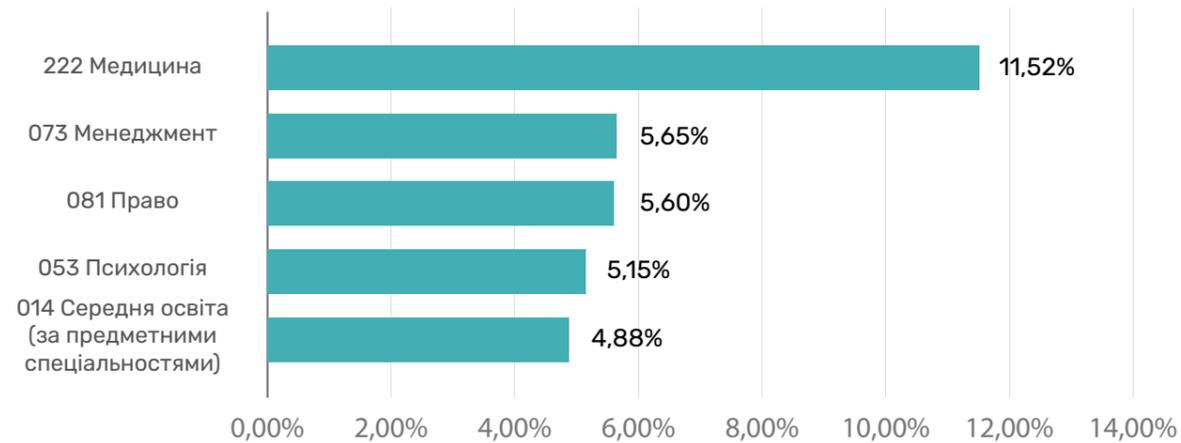

Рисунок 21. 5 найпопулярніших спеціальностей за рівнем вищої освіти «магістр»

На рівні «доктор мистецтва» найбільше здобувачів навчається за спеціальністю 025 Музичне мистецтво – 98 осіб, що становить 60,49 % від загальної кількості здобувачів за цим рівнем (див. Рисунок 22).

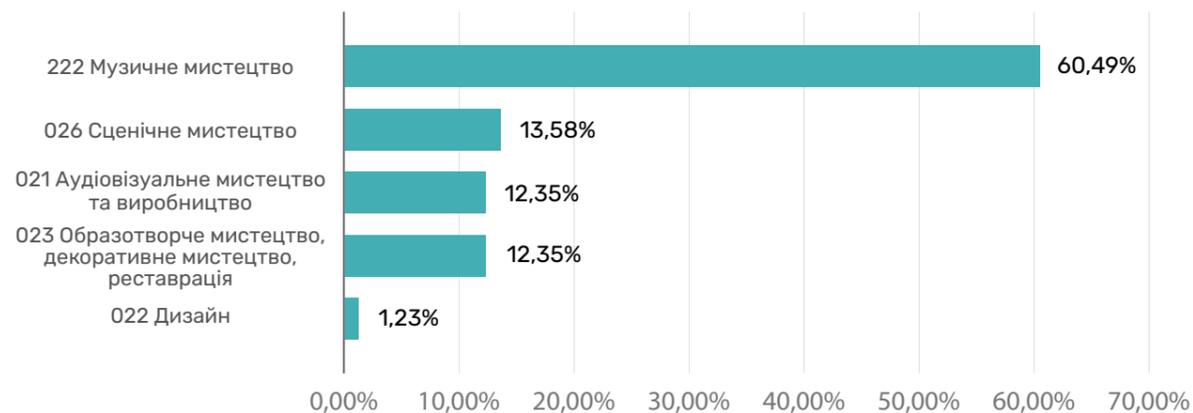

Рисунок 22. 5 найпопулярніших спеціальностей за рівнем вищої освіти «доктор мистецтва»

На рівні «доктор філософії» найбільше здобувачів навчається за спеціальністю 081 Право (5 267 / 11,01 %), що корелює із загальним рейтингом спеціальностей – також 1 місце (7,31 %); на другому місці спеціальність 051 Економіка (4 106 / 8,58 %), натомість у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 8 місце (2,55 %); на третьому місці спеціальність 073 Менеджмент (2 804 / 5,86 %), а в загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 2 місце (5,63 %); на четвертому місці спеціальність

222 Медицина (2 142 / 4,48 %), а в загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 5 місце (3,55 %); на п'ятому місці спеціальність 281 Публічне управління (2 109 / 4,41 %), водночас у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 19 місце (1,40 %) (див. Рисунок 23).

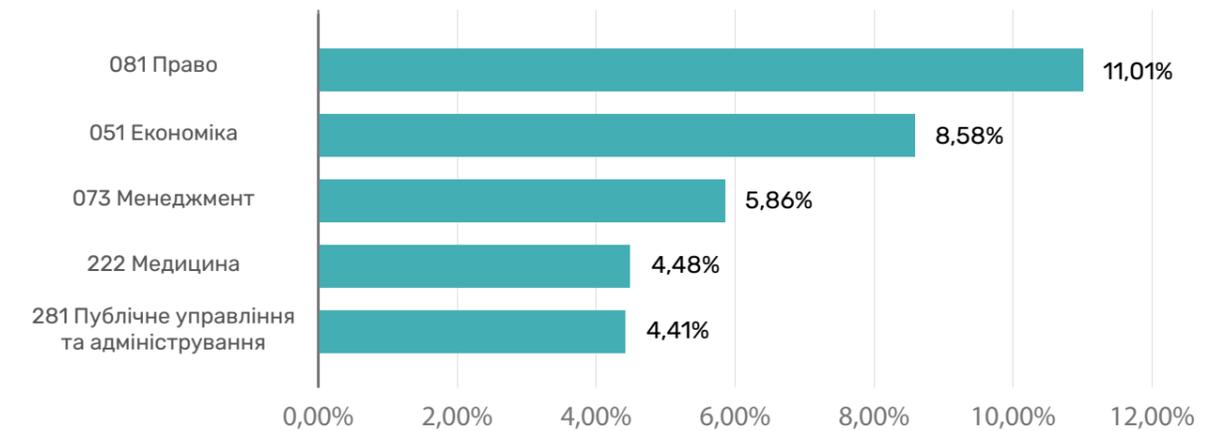

Рисунок 23. 5 найпопулярніших спеціальностей за рівнем вищої освіти «доктор філософії»

Аналіз розподілу здобувачів за спеціальностями в закладах приватної форми власності свідчить про особливості, характерні для цієї категорії. Зокрема, частка здобувачів, які навчаються за спеціальністю 073 Менеджмент у приватних закладах вищої освіти, становить 13,3 %, натомість у державних – 4,8 %; за спеціальністю 081 Право – 12,6 % (у державних – 6,7 %); за спеціальністю 053 Психологія – 8,8 % (у державних – 3,8 %); за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок – 4,5 % (у державних – 2 %); за спеціальністю 051 Економіка – 3,6 % (у державних – 2,5 %); за спеціальністю 122 Комп'ютерні науки – 3,3 % (у державних – 3,4 %); за спеціальністю 022 Дизайн – 3,1 % (у державних – 1,1 %). У приватних закладах вищої освіти вкрай низька кількість або взагалі відсутні здобувачі спеціальностей за галузями 10 Природничі науки, 11 Математика та статистика, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 15 Автоматизація та приладобудування, 16 Хімічна та біоінженерія, 17 Електроніка та телекомунікації, 18 Виробництво та технології (окрім спеціальності 181 Харчові технології), 20 Аграрні науки та продовольство, 21 Ветеринарна медицина, 27 Транспорт. Варто зауважити, що в закладах фахової передвищої освіти приватної форми власності навчаються лише здобувачі за спеціальностями 223 Медсестринство та 226 Фармація, у наукових установах приватної форми власності навчаються здобувачі за однією спеціальністю – 081 Право.

Свою специфіку має розподіл здобувачів за спеціальностями в комунальних закладах вищої освіти. Зауважимо, що серед закладів комунальної форми власності відсутні наукові установи, натомість частка здобувачів вищої освіти в закладах фахової передвищої освіти становить 5 %, тоді як для державних закладів вищої освіти цей показник сягає лише 0,6 %. Найбільшою є частка здобувачів, які навчаються за спеціальностями галузі 01 Освіта, педагогіка у закладах фахової передвищої та вищої освіти, – 27,7 %, тоді як у державних закладах цей показник становить 11,8 %.

Зокрема, за спеціальністю 014 Середня освіта частка здобувачів є більшою, якщо порівняти із закладами інших форм власності, і становить 9,1 % (у державних – 5,4 %); за спеціальністю 013 Початкова освіта – 8,29 % (у державних – 1,3 %); за спеціальністю 012 Дошкільна освіта – 7,2 % (у державних – 1,1 %); за спеціальністю 016 Спеціальна освіта – 3,1 % (у державних – 0,8 %). Водночас узагалі відсутні здобувачі за спеціальністю 015 Професійна освіта. Окрім того, значною є частка здобувачів вищої освіти за спеціальностями: 081 Право – 7,6 % (у державних – 6,7 %); 035 Філологія – 6,2 % (у державних – 3,3 %); 025 Музичне мистецтво – 6,04 % (у державних – 0,6 %); 061 Журналістика – 4,4 % (у державних – 1 %); 281 Публічне управління та адміністрування – 3,3 % (у державних – 1,4 %). За спеціальністю 223 Медсестринство частка здобувачів вищої освіти в закладах комунальної форми власності становить 5,1 % (у державних – 0,1 %), до того ж 21,5 % із цих здобувачів навчаються саме в закладах фахової передвищої освіти. Натомість немає чи вкрай мало здобувачів за спеціальностями галузей 10 Природничі науки, 11 Математика та статистика, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 15 Автоматизація та приладобудування, 16 Хімічна та біоінженерія, 17 Електроніка та телекомунікації, 18 Виробництво та технології, 19 Архітектура та будівництво, 20 Аграрні науки та продовольство, 21 Ветеринарна медицина, 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, 26 Цивільна безпека, 27 Транспорт.

1.3.4. Здобувачі за закладами вищої освіти та науковими установами

Згідно з аналізом даних, отриманих від ЄДЕБО, станом на 1 січня 2024 р. здобувачі ступеня «молодший бакалавр» навчалися у 39 закладах, «бакалавр» – у 428 закладах, «магістр» – у 321 закладі, «доктор мистецтва» – у 9 закладах, «доктор філософії» – у 405 закладах.

За формою власності закладів розподіл студентів є таким: більшість – 88 % – навчається в закладах державної форми власності¹³ (1 030 169 осіб), у закладах приватної форми власності¹⁴ навчається 10 % (120 434 особи) здобувачів, у закладах комунальної форми власності¹⁵ – 2 % (24 246 осіб). (див. Рисунок 24).

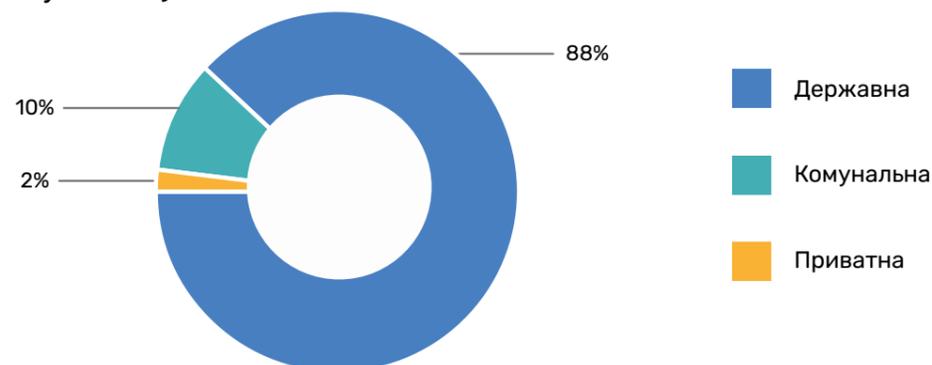

Рисунок 24. Розподіл здобувачів за закладами вищої освіти різних форм власності

¹³ Далі – державні заклади освіти.

¹⁴ Далі – приватні заклади освіти.

¹⁵ Далі – комунальні заклади освіти.

Розподіл здобувачів за закладами різних форм власності та джерелами фінансування навчання є таким: найбільше здобувачів навчається за кошти державного або місцевого бюджету в державних і комунальних закладах освіти, найбільше здобувачів навчається за кошти фізичних або юридичних осіб у державних і приватних закладах освіти, найбільше здобувачів навчається за ваучером у державних закладах, також декілька здобувачів мають пільговий довгостроковий кредит у державних і приватних закладах (див. Рисунок 25).

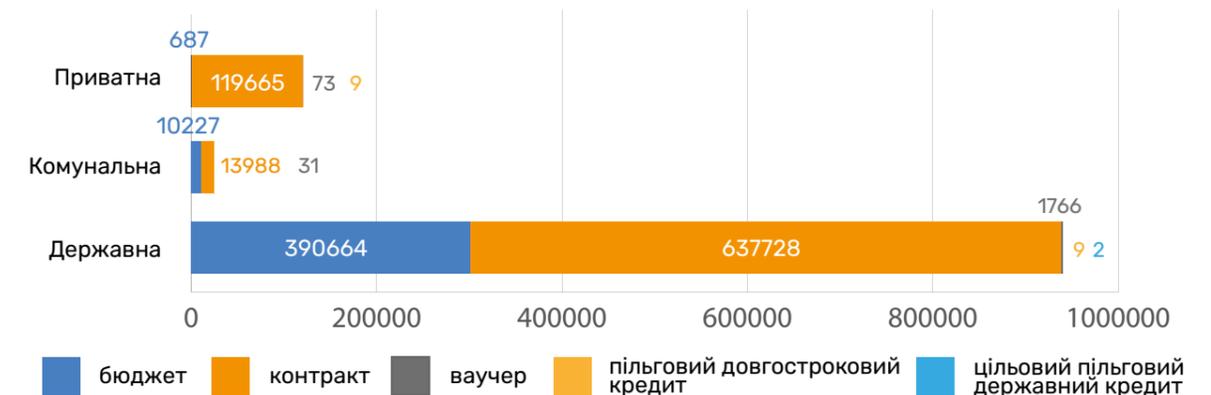

Рисунок 25. Кількість здобувачів відмінних джерел фінансування навчання

Найбільше здобувачів (97,2 %) рівня «молодший бакалавр» навчається в державних закладах освіти, натомість у комунальних і приватних закладах частка здобувачів цього рівня є незначною. Розподіл здобувачів рівня «бакалавр» за закладами державної, комунальної та приватної форми власності становить відповідно 87 %, 2,4 % і 10,6 %, рівня «магістр» – 88,9 %, 1,4 %, 9,7 %, рівня «доктор філософії» – 89,6 %, 1,4 % і 9 %, рівня «доктор мистецтва» – 94,4 % і 5,6 %. Порівняно з минулим роком істотних змін не відбулося (див. Рисунок 26).

Рисунок 26. Кількість здобувачів різних ступенів вищої освіти

1.3.5. Регіональний розподіл здобувачів

Регіональний розподіл здобувачів корелюється з регіональним розподілом закладів освіти – 25,3 % навчається в м. Києві, 10,6 % – у Харківській

області, 9,4 % – у Львівській, 6,8 % – у Дніпропетровській і 6,4% – в Одеській. (див. Рисунок 27).

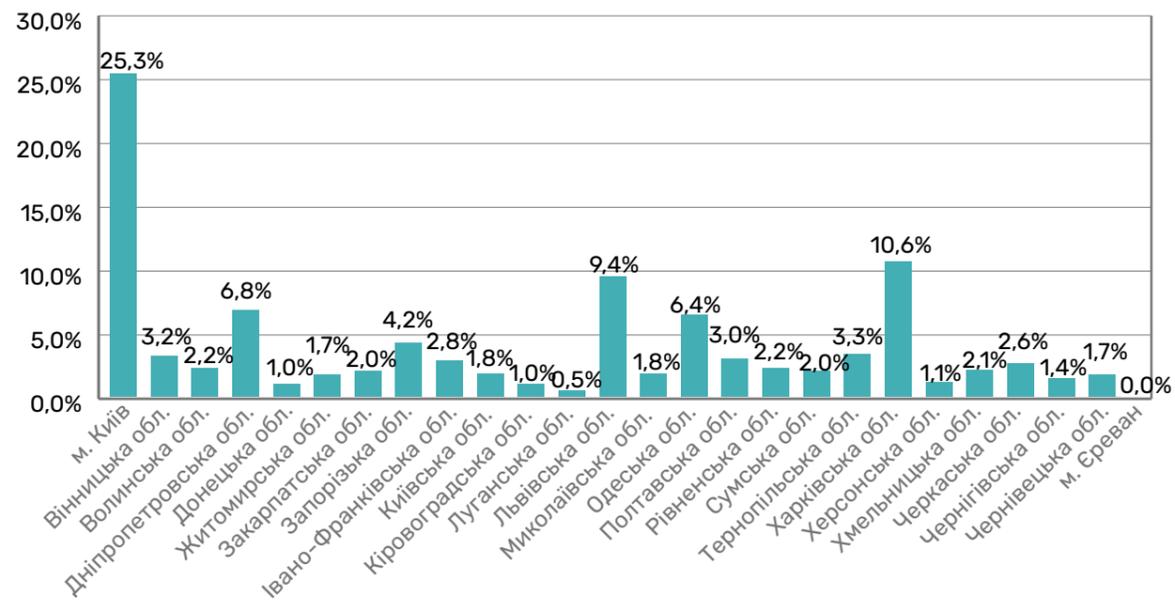

Рисунок 27. Регіональний розподіл здобувачів за місцем навчання

I.3.6. Вступна кампанія – 2023

За даними ЄДЕБО¹⁶ під час вступної кампанії 2023 р. було подано 1 379 350 електронних заяв (531 440 вступників) та 66 620 паперових заяв (56 417 вступників), зокрема:

- за освітнім рівнем «молодший бакалавр», де відбувався вступ на різних підставах (повна загальна середня освіта, фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, молодший спеціаліст), усього було подано 1 508 заяв, із них – 1 270 електронних (1 096 вступників) і 238 паперових (271 вступник);
- за освітнім рівнем «бакалавр», де також відбувався вступ на різних підставах, було подано 856 710 заяв, із них – 820 049 електронних (250 412 вступників) і 36 661 паперова (31 962 вступники);
- за освітнім рівнем «магістр», де також відбувався вступ на різних підставах, було подано 329 709 заяв, із них – 314 421 електронна (164 592 вступники) і 15 288 паперових (13 363 вступники);

Рисунок 28. Розподіл поданих заяв за рівнями освіти

Рисунок 29. Розподіл вступників за рівнями освіти

¹⁶ URL: <https://vstup.edbo.gov.ua/statistics/date/>

– інформації про вступну кампанію за освітніми рівнями «доктор філософії» та «доктор мистецтва» в ЄДЕБО не відображено.

I.4. Викладацький склад

Станом на початок 2024 р. в базі ЄДЕБО було представлено 82 091 запис про науково-педагогічних, педагогічних або наукових працівників.

Серед викладацького складу жінки (57 %) переважають над чоловіками (43 %) (див. Рисунок 30).

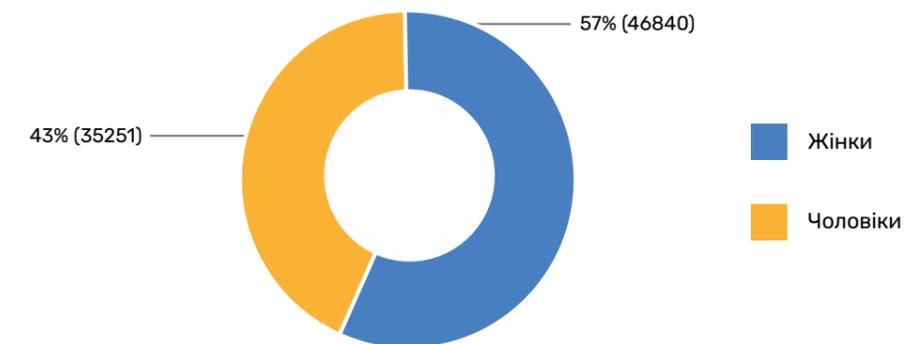

Рисунок 30. Гендерний баланс

86,2 % осіб мають наукові ступені: 20,4 % працівників мають ступінь доктора наук, 65,8 % – доктора філософії / доктора мистецтва / кандидата наук і 13,8 % працівників не мають наукового ступеня. З-поміж чоловіків 27,9 % становлять доктори наук, 59,8 % – доктори філософії / доктори мистецтва / кандидати наук, 12,3 % чоловіків не мають наукового ступеня. З-поміж жінок 14,7 % становлять доктори наук, 70,4 % – доктори філософії / доктори мистецтва / кандидати наук, 14,9 % жінок не мають наукового ступеня (див. Рисунок 31).

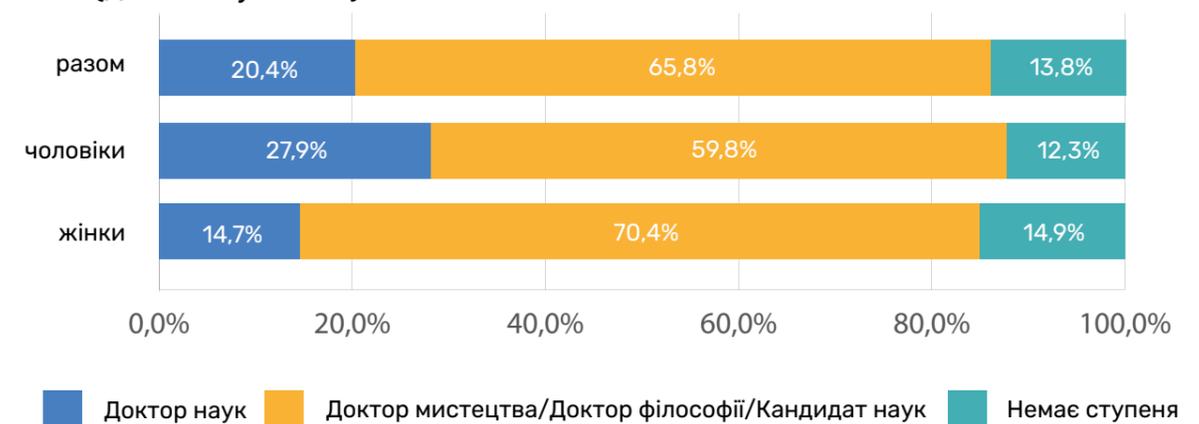

Рисунок 31. Частка працівників із науковими ступенями

Ця ситуація добре ілюструється діаграмою гендерного балансу наявності наукових ступенів: з-поміж докторів наук питома вага чоловіків становить 58,8 %, з-поміж докторів мистецтва – 76,2 % чоловіків і 23,8 % жінок, водночас із-поміж кандидатів наук 39 % становлять чоловіки, а 61 % – жінки, з-поміж докторів філософії ситуація схожа – 38,9 % чоловіків і 61,1 % жінок. З-поміж викладачів, які не мають наукового ступеня, 38,3 % становлять чоловіки та 61,7 % – жінки (див. Рисунок 32).

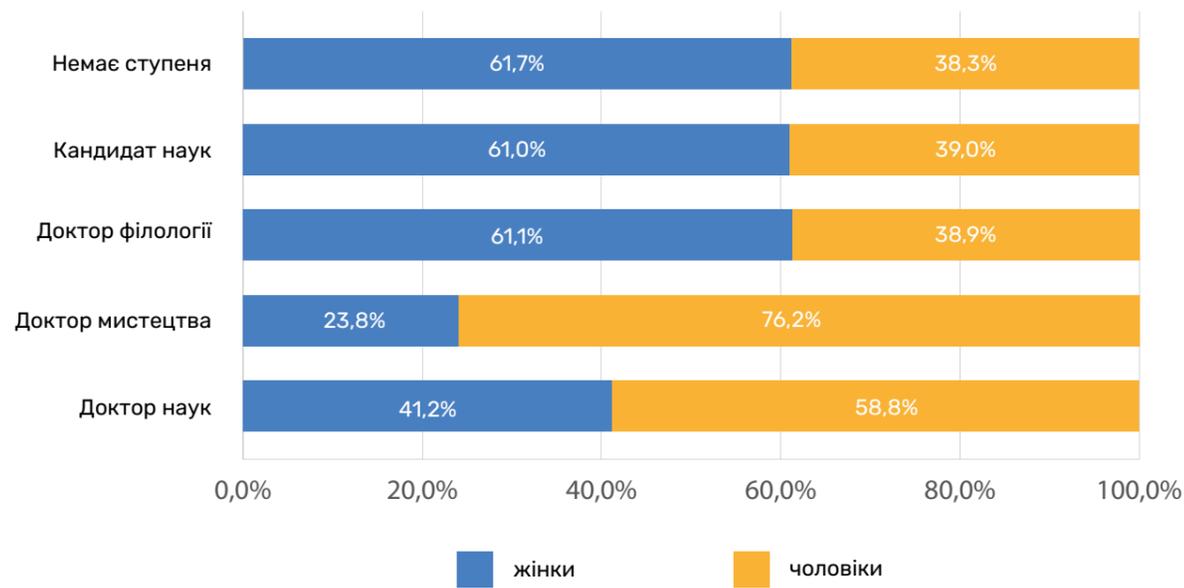

Рисунок 32. Гендерний баланс наявності наукових ступенів

62,4 % працівників мають вчене звання: 15,5 % мають атестат професора (з них 1,4 % також мають атестат старшого наукового співробітника), 43,8 % мають атестат доцента, 3,1 % мають атестат старшого наукового співробітника (з них 0,4 % також мають атестат доцента). 37,6 % не мають вчених звань.

Гендерний баланс є таким: 21,8 % чоловіків і 10,7 % жінок мають атестат професора, 39,8 % чоловіків і 46,8 % жінок мають атестат доцента, 4,3 % чоловіків і 2,2 % жінок мають атестат старшого наукового співробітника, 31,1 % чоловіків і 40,2 % жінок не мають вченого звання (див. Рисунок 33).

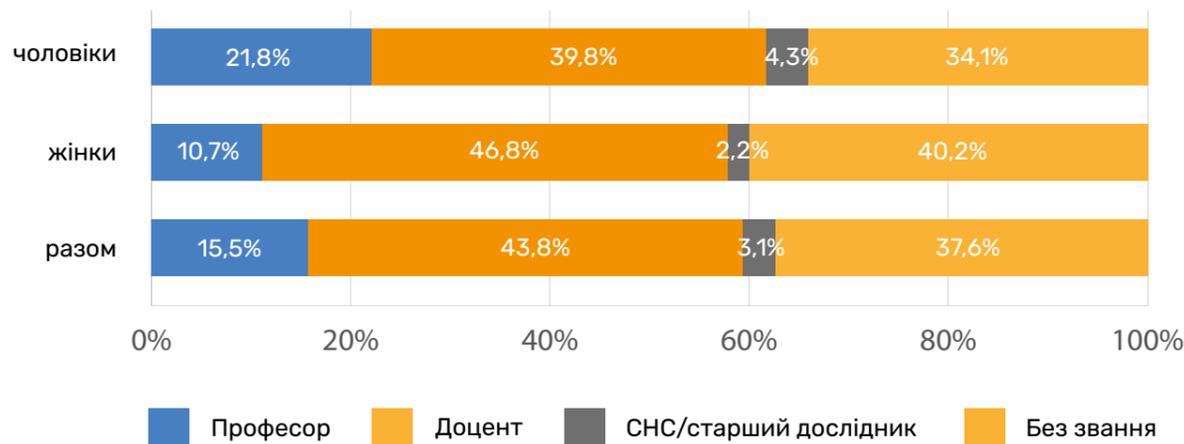

Рисунок 33. Частка працівників із вченими званнями

Гендерний баланс за кожною категорією демонструє, що 61,1 % жінок не мають вченого звання, натомість серед чоловіків без звання 38,9 %. Меншість жінок має звання старшого наукового співробітника, тоді як 59,5 % чоловіків мають. Приблизно така ж ситуація і з вченим званням професора – 39,5 % жінок і 60,5 % чоловіків. У випадку зі званням доцента маємо протилежні показники – 61 % жінок мають звання, на противагу 39 % чоловіків (див. Рисунок 34).

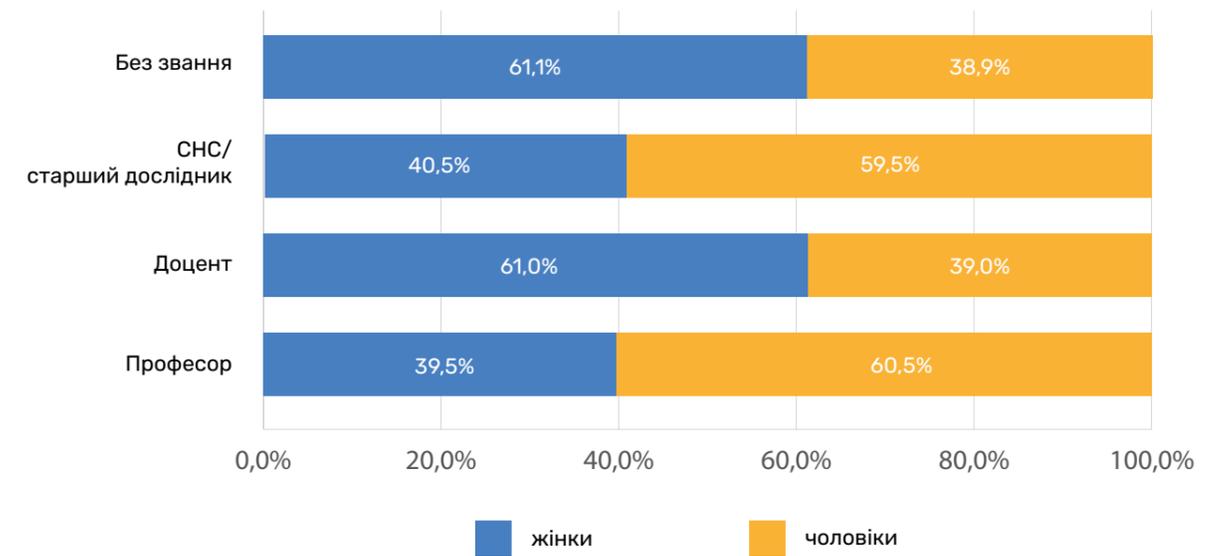

Рисунок 34. Гендерний баланс наявності вчених звань в НПП

1.5. Освітні програми

Станом на початок січня 2024 р. в базі ЄДЕБО було представлено 43 881 освітню програму (далі – ОП). 3 767 ОП належить 121 заблокованому закладу. 40 114 ОП належать закладам, які станом на початок січня 2024 р. не були заблокованими. Серед цих програм 14 173 належать активним закладам, але вони самі є заблокованими. Варто зауважити, що до аналізу не було долучено освітні програми, за якими немає інформації про здобувачів, таких ОП 692 (інформація відсутня у зв'язку з тимчасовим блокуванням закладу станом на 01.01.2024 або якщо заклад перебуває в підпорядкуванні Міністерства оборони України чи Міністерства внутрішніх справ України). Для аналізу було відібрано 25 249 освітніх програм, які не заблоковані та реалізуються в 633 активних закладах за рівнями вищої освіти:

- бакалавр – 11 686;
- магістр – 9 794;
- доктор філософії – 2 717;
- доктор мистецтва – 13;
- молодший бакалавр – 302;
- спеціаліст – 737 (див. Рисунок 35).

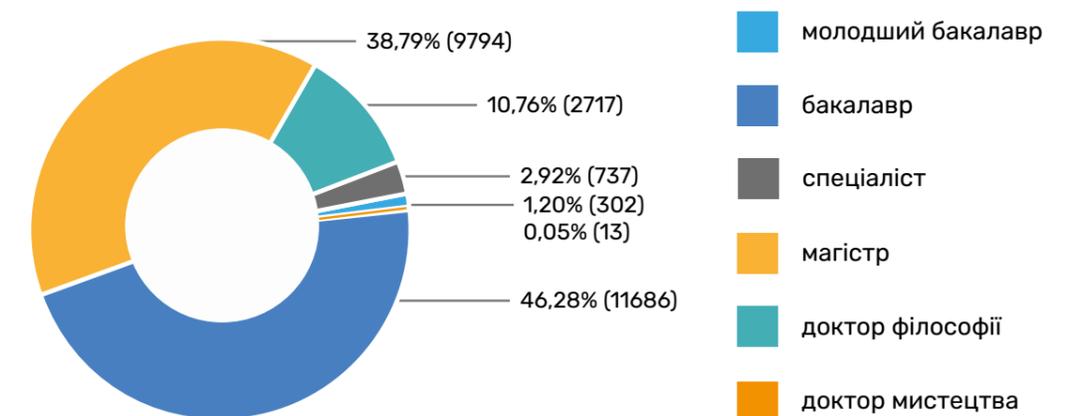

Рисунок 35. Розподіл освітніх програм за рівнями вищої освіти

Варто зазначити, що з 25 249 ОП сертифікат про акредитацію ОП або спеціальності мають 19 060 ОП, з них сертифікат від Національного агентства мають 6 879 ОП (разом із тими сертифікатами, які було переоформлено або дію яких було поширено на новостворені ОП у зв'язку зі зміною назви спеціальності). Отже, Національне агентство з 2019 по 2023 рр. видало сертифікати 27,24 % ОП від загальної кількості ОП в українських ЗВО. Частка сертифікатів, виданих саме Національним агентством, становить 36,09 % від усіх сертифікатів про акредитацію ОП або спеціальності, чинних на 1 січня 2024 року.

Також варто зазначити, що за весь час діяльності Національне акредитувало 5380 (21,31%) ОП за повною процедурою. Оскільки деякі ОП отримали декілька рішень про акредитацію ОП (наприклад, ОП «Технології електронних мультимедійних видань», 186 Видавництво та поліграфія тричі отримала рішення про умовну акредитацію за повною процедурою (27.04.21, 14.04.22, 25.04.23), то рішень про акредитацію є 8011.

Найбільша кількість освітніх програм представлена в галузі знань 07 Управління та адміністрування – 15,42 %, трошки менше ОП в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка – 15,06 %, на третьому місці – 05 Соціальні та поведінкові науки – 7,04 %.

За рівнями вищої освіти та галузями знань маємо такий розподіл найбільшої кількості ОП:

- бакалавр – 17,55 % ОП представлено в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка та 15,22 % – 07 Управління та адміністрування, 7,61 % – 02 Культура і мистецтво;
- магістр – 16,40 % ОП представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 14,51 % – 01 Освіта / Педагогіка, 6,67 % – 05 Соціальні та поведінкові науки;
- доктор філософії – 11,78 % ОП представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 9,72 % – 05 Соціальні та поведінкові науки, 8,13 % – 03 Гуманітарні науки;
- доктор мистецтва – усі освітні програми представлені в галузі знань 02 Культура і мистецтво;
- молодший бакалавр – 28,15 % ОП представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 9,60 % – 01 Освіта / Педагогіка, 8,28 % – 20 Аграрні науки та продовольство.

Таблиця 1

Позначки рядків	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Спеціаліст	Загальний підсумок
01 Освіта / Педагогіка	2051 (17,55%)		220 (8,10%)	1421 (14,51%)	29 (9,60%)	81 (10,99%)	3802 (15,06%)
02 Культура і мистецтво	889 (7,61%)	13 (100,00%)	46 (1,69%)	380 (3,88%)	3 (0,99%)	31 (4,21%)	1362 (5,39%)
03 Гуманітарні науки	806 (6,90%)		221 (8,13%)	603 (6,16%)	3 (0,99%)	22 (2,99%)	1655 (6,55%)

Таблиця 1

Позначки рядків	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Спеціаліст	Загальний підсумок
04 Богослов'я	11 (0,09%)		4 (0,15%)	11 (0,11%)			26 (0,10%)
05 Соціальні та поведінкові науки	784 (6,71%)		264 (9,72%)	653 (6,67%)	20 (6,62%)	57 (7,73%)	1778 (7,04%)
06 Журналістика	132 (1,13%)		19 (0,70%)	103 (1,05%)	1 (0,33%)	5 (0,68%)	260 (1,03%)
07 Управління та адміністрування	1779 (15,22%)		320 (11,78%)	1606 (16,40%)	85 (28,15%)	103 (13,98%)	3893 (15,42%)
08 Право	241 (2,06%)		103 (3,79%)	199 (2,03%)	13 (4,30%)	21 (2,85%)	577 (2,29%)
09 Біологія	99 (0,85%)		126 (4,64%)	126 (1,29%)	2 (0,66%)	1 (0,14%)	354 (1,40%)
10 Природничі науки	311 (2,66%)		159 (5,85%)	339 (3,46%)	5 (1,66%)	13 (1,76%)	827 (3,28%)
11 Математика та статистика	100 (0,86%)		66 (2,43%)	101 (1,03%)		7 (0,95%)	274 (1,09%)
12 Інформаційні технології	780 (6,67%)		179 (6,59%)	603 (6,16%)	10 (3,31%)	55 (7,46%)	1627 (6,44%)
13 Механічна інженерія	356 (3,05%)		139 (5,12%)	419 (4,28%)	11 (3,64%)	66 (8,96%)	991 (3,92%)
14 Електрична інженерія	247 (2,11%)		56 (2,06%)	259 (2,64%)	6 (1,99%)	46 (6,24%)	614 (2,43%)
15 Автоматизація та приладобудування	219 (1,87%)		52 (1,91%)	236 (2,41%)	8 (2,65%)	48 (6,51%)	563 (2,23%)
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	204 (1,75%)		61 (2,25%)	205 (2,09%)	5 (1,66%)	16 (2,17%)	491 (1,94%)
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	419 (3,59%)		114 (4,20%)	421 (4,30%)	9 (2,98%)	29 (3,93%)	992 (3,93%)
18 Виробництво та технології	210 (1,80%)		52 (1,91%)	204 (2,08%)	13 (4,30%)	18 (2,44%)	497 (1,97%)
19 Архітектура та будівництво	236 (2,02%)		37 (1,36%)	280 (2,86%)	8 (2,65%)	32 (4,34%)	593 (2,35%)
20 Аграрні науки та продовольство	194 (1,66%)		83 (3,05%)	162 (1,65%)	25 (8,28%)	3 (0,41%)	467 (1,85%)
21 Ветеринарія	16 (0,14%)		44 (1,62%)	56 (0,57%)	1 (0,33%)		117 (0,46%)
22 Охорона здоров'я	358 (3,06%)		137 (5,04%)	394 (4,02%)	7 (2,32%)	34 (4,61%)	930 (3,68%)

Таблиця 1

Позначки рядків	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Спеціаліст	Загальний підсумок
23 Соціальна робота	158 (1,35%)		21 (0,77%)	113 (1,15%)	3 (0,99%)	8 (1,09%)	303 (1,20%)
24 Сфера обслуговування	381 (3,26%)		18 (0,66%)	237 (2,42%)	16 (5,30%)	8 (1,09%)	660 (2,61%)
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	43 (0,37%)		16 (0,59%)	44 (0,45%)	1 (0,33%)		104 (0,41%)
26 Цивільна безпека	82 (0,70%)		20 (0,74%)	70 (0,71%)		3 (0,41%)	175 (0,69%)
27 Транспорт	257 (2,20%)		43 (1,58%)	184 (1,88%)	15 (4,97%)	30 (4,07%)	529 (2,10%)
28 Публічне управління та адміністрування	115 (0,98%)		58 (2,13%)	187 (1,91%)			360 (1,43%)
29 Міжнародні відносини	208 (1,78%)		39 (1,44%)	178 (1,82%)	3 (0,99%)		428 (1,70%)

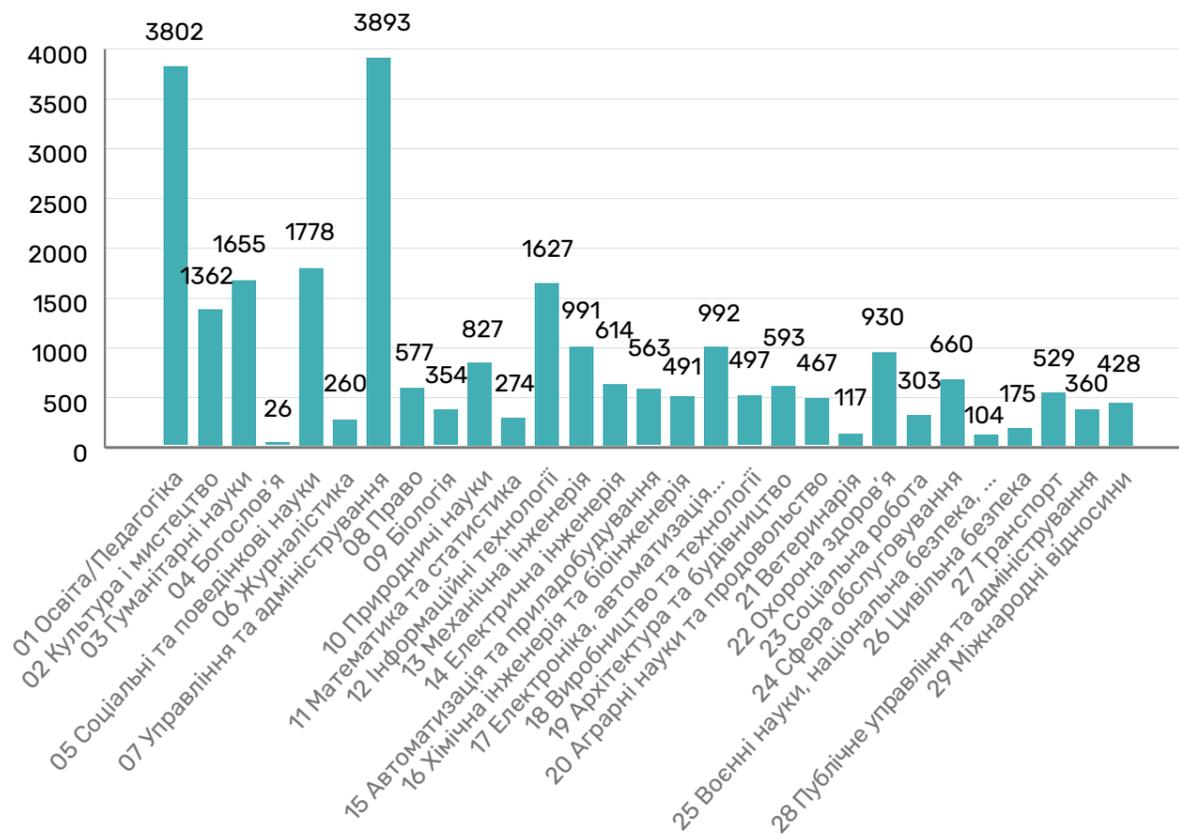

Рисунок 36. Розподіл освітніх програм за галузями знань

I.6. Тимчасово переміщені ЗВО (переміщені після 24.02.2022)

Таблиця 2

Назва ЗО	Категорія ЗО	Тип ЗО	Здобувачі ЗО	Кількість викладачів	Форма власності	Орган управління
Приватний вищий навчальний заклад «Херсонський економічно - правовий інститут»	Заклад вищої освіти	Інститут	93	26	Приватна	Без підпорядкування
Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний технічний університет»	Заклад вищої освіти	Університет	1665	240	Державна	Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад «Донецький університет економіки та права»	Заклад вищої освіти	Університет	145	62	Приватна	Без підпорядкування
Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет»	Заклад вищої освіти	Університет	2946	463	Державна	Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»	Заклад вищої освіти	Університет	2140	566	Державна	Міністерство освіти і науки України
Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка	Заклад вищої освіти	Університет	651	110	Державна	Міністерство внутрішніх справ України
Луганський національний аграрний університет	Заклад вищої освіти	Університет	834	234	Державна	Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет	Заклад вищої освіти	Університет	3776	363	Державна	Міністерство освіти і науки України
Бердянський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету	Заклад вищої освіти	Інститут	8	0	Приватна	Без підпорядкування
Енергодарський інститут державного та муніципального управління імені Р.Г. Хеноха «Класичного приватного університету»	Заклад вищої освіти	Інститут	123	47	Приватна	Без підпорядкування
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	Заклад вищої освіти	Університет	2798	364	Державна	Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський інститут державного та муніципального управління «Класичного приватного університету»	Заклад вищої освіти	Інститут	186	33	Приватна	Без підпорядкування
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	Заклад вищої освіти	Університет	4024	525	Державна	Міністерство освіти і науки України
ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка»	Заклад вищої освіти				Приватна	Без підпорядкування

Таблиця 2

Назва ЗО	Категорія ЗО	Тип ЗО	Здобувачі ЗО	Кількість викладачів	Форма власності	Орган управління
Донбаська національна академія будівництва і архітектури	Заклад вищої освіти	Академія	436	83	Державна	Міністерство освіти і науки України
Релігійна організація «Вищий духовний навчальний заклад «Таврійський християнський інститут»	Заклад вищої освіти	Інститут	16	13	Приватна	Без підпорядкування
Херсонський державний університет	Заклад вищої освіти	Університет	3807	876	Державна	Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет	Заклад вищої освіти	Університет	4056	416	Державна	Міністерство освіти і науки України
Товариство з обмеженою відповідальністю «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»	Заклад вищої освіти	Університет	547	58	Приватна	Без підпорядкування
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Заклад вищої освіти	Університет	3820	450	Державна	Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад «Новокаховський політехнічний інститут»	Заклад вищої освіти	Інститут	85	55	Приватна	Без підпорядкування
Донецький державний університет внутрішніх справ	Заклад вищої освіти	Університет	1129	200	Державна	Міністерство внутрішніх справ України
Донецький національний медичний університет	Заклад вищої освіти	Університет	2301	754	Державна	Міністерство охорони здоров'я України
Херсонський державний аграрно-економічний університет	Заклад вищої освіти	Університет	2552	273	Державна	Міністерство освіти і науки України
Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»	Заклад вищої освіти	Університет	85	63	Приватна	Без підпорядкування
Приватний заклад «Морський інститут післядипломної освіти імені контр-адмірала Федора Федоровича Ушакова»	Заклад вищої освіти	Інститут	66	111	Приватна	Без підпорядкування
Херсонська державна морська академія	Заклад вищої освіти	Академія	3083	386	Державна	Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	Заклад вищої освіти	Університет	6058	722	Державна	Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський державний медичний університет»	Заклад вищої освіти	Університет	1549	407	Державна	Міністерство охорони здоров'я України

Таблиця 2

Назва ЗО	Категорія ЗО	Тип ЗО	Здобувачі ЗО	Кількість викладачів	Форма власності	Орган управління
Донбаська державна машинобудівна академія	Заклад вищої освіти	Академія	1435	251	Державна	Міністерство освіти і науки України
Херсонський національний технічний університет	Заклад вищої освіти	Університет	2083	375	Державна	Міністерство освіти і науки України

Таким чином, тимчасово переміщені заклади вищої освіти продовжують свою діяльність і в умовах повномасштабного вторгнення, загалом станом на 2023 р. у них навчалися 52 497 здобувачів вищої освіти.

II. ЗОВНІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

II.1. Акредитація освітніх програм як важлива частина системи забезпечення якості вищої освіти

У 2023 р. українська вища освіта продовжувала свою діяльність у виснажливих умовах воєнного стану, коли небезпечними були всі регіони нашої Вітчизни. Проте здійснювався освітній процес, міжнародна діяльність не зупинилася, а активізувалася, наукові дослідження отримали нові напрями. Використовувалися можливості академічної мобільності, напрацьовано безпрецедентний досвід забезпечення інклюзії та створення безпечного середовища, розвинутий досвід онлайн-навчання, накопичений від початку пандемії ковіду. Заклади вищої освіти продовжили розвиток внутрішніх систем забезпечення якості. Завдяки активності наших університетів і підтримці партнерів Національне агентство здійснювало акредитаційні процедури в умовах, у яких досі не працювала жодна європейська, та й світова інституція у сфері забезпечення якості

II.1.1. Рішення Національного агентства про акредитацію освітніх програм, ухвалені за повною процедурою

У 2023 р. Національне агентство за повною процедурою розглянуло 1 561 освітню програму (за 2022 р. – 904 ОП, у 2023 р. – на 57 % більше), з них 746 – за освітнім рівнем магістра (422 у 2022 р.), 609 – за освітнім рівнем бакалавра (у 2022 р. – 306), 191 – за освітнім рівнем доктора філософії та доктора мистецтв (у 2022 р. – 148), 28 – молодшого бакалавра (15 – у 2022 р.)¹⁷.

Найбільше освітніх програм було розглянуто за галуззю 03 Гуманітарні науки: 168 ОП (10,76 %), натомість у минулому році за галуззю 01 Освіта / Педагогіка було розглянуто 130 ОП. Найменше, як і у 2022 р., – за галуззю 04 Богослов'я: одна освітня програма.

Спостерігаємо певну динаміку серед освітніх програм, які проходили акредитацію за повною процедурою. Зросла кількість поданих освітніх програм за окремими галузями: майже втричі – за галузями 02 Культура та мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 06 Журналістика; мало не вдвічі – за галузями 08 Право, 10 Природничі науки, 11 Математика і статистика, 12 інформаційні технології, 13 Прикладна інженерія, 14 Електрична інженерія, 24 Сфера обслуговування та деякими іншими. З урахуванням того, що у 2023 р. загалом зросла кількість освітніх програм, поданих на акредитацію за повною процедурою, це зростання корелюється із загальною тенденцією. Це відображено в таблиці 3.

Акредитацію з визначенням «зразкова» у 2023 р. загалом отримали 22 освітні програми (1,4 %), 1 391 ОП (87,4 %) акредитовано, 163 (10,4 %) отримали умовну акредитацію та чотири освітні програми – відмову в акредитації (0,26 %). Звертає на себе увагу таке: хоча кількість ОП загалом

¹⁷ Інформація про акредитацію ОП в розрізі ЗВО розкрита в додатку (Таблиця 12).

Таблиця 3

Галузь	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Загальний підсумок	%
01 Освіта/Педагогіка	56		14	71	1	142	9,10%
02 Культура і мистецтво	45	2	2	24		73	4,68%
03 Гуманітарні науки	59		15	94		168	10,76%
04 Богослов'я				1		1	0,06%
05 Соціальні та поведінкові науки	40		18	58	1	117	7,50%
06 Журналістика	16			15		31	1,99%
07 Управління та адміністрування	60		20	69	3	152	9,74%
08 Право	21		6	18		45	2,88%
09 Біологія	6		6	12		24	1,54%
10 Природничі науки	31		13	36		80	5,12%
11 Математика та статистика	11		7	16		34	2,18%
12 Інформаційні технології	64		19	68	2	153	9,80%
13 Механічна інженерія	19		10	21	1	51	3,27%
14 Електрична інженерія	28		5	24		57	3,65%
15 Автоматизація та приладобудування	15		5	15		35	2,24%
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	10		5	10		25	1,60%
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	12		5	13		30	1,92%
18 Виробництво та технології	10		6	28		44	2,82%
19 Архітектура та будівництво	12		1	18	1	32	2,05%
20 Аграрні науки та продовольство	13		9	10	3	35	2,24%
21 Ветеринарна медицина			1	3		4	0,26%
22 Охорона здоров'я	12		14	20	2	48	3,07%
23 Соціальна робота	11		2	13		26	1,67%
24 Сфера обслуговування	20			21	1	42	2,69%
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону				2		2	0,13%
26 Цивільна безпека	6		1	6		13	0,83%
27 Транспорт	8		1	20		29	1,86%
28 Публічне управління та адміністрування	7		4	20		31	1,99%
29 Міжнародні відносини	17			20		37	2,37%
Загальний підсумок	609	2	189	746	15	1561	

збільшилася, відсоткове співвідношення або не змінилося, або змінилося незначною мірою. Так, умовно акредитованих ОП було 103 (11,3 %).

Із загальної кількості освітніх програм за освітніми, освітньо-науковим та освітньо-творчим рівнями, які пройшли повну процедуру, акредитована переважна більшість ОП: це 87,5 % за освітнім рівнем доктора філософії, 100 % – доктора мистецтв, відповідно до загальної кількості поданих на процедуру ОП – 87,4 % і відповідно 87,2 % – за освітнім рівнем магістра та бакалавра, незначно менше – 86,6 % – ОП молодшого бакалавра.

За галузевим розподілом зменшилася кількість галузей, за якими акредитовано 100 % ОП (із шести в минулому році до трьох у 2023). Повністю акредитовані всі подані освітні програми в галузях 04 Богослов'я, 15, 25 Воєнні науки. Кількість освітніх програм, які отримали акредитацію відповідно до рішення Національного агентства, наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Галузі знань	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Загальний підсумок	%
01 Освіта/Педагогіка	45		11	55		111	8,13%
02 Культура і мистецтво	41	2	2	24		69	5,05%
03 Гуманітарні науки	49		13	81		143	10,48%
04 Богослов'я				1		1	0,07%
05 Соціальні та поведінкові науки	37		15	53	1	106	7,77%
06 Журналістика	15			15		30	2,20%
07 Управління та адміністрування	51		18	58	3	130	9,52%
08 Право	18		6	18		42	3,08%
09 Біологія	5		5	12		22	1,61%
10 Природничі науки	28		12	33		73	5,35%
11 Математика та статистика	10		4	16		30	2,20%
12 Інформаційні технології	54		16	53	2	125	9,16%
13 Механічна інженерія	19		10	20	1	50	3,66%
14 Електрична інженерія	26		4	22		52	3,81%
15 Автоматизація та приладобудування	15		5	15		35	2,56%
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	10		4	9		23	1,68%
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	12		5	11		28	2,05%

Таблиця 4

Галузі знань	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Загальний підсумок	%
18 Виробництво та технології	8		5	26		39	2,86%
19 Архітектура та будівництво	11		1	17	1	30	2,20%
20 Аграрні науки та продовольство	10		9	9	3	31	2,27%
21 Ветеринарна медицина			1	1		2	0,15%
22 Охорона здоров'я	10		12	17	2	41	3,00%
23 Соціальна робота	9		2	12		23	1,68%
24 Сфера обслуговування	17			19		36	2,64%
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону				1		1	0,07%
26 Цивільна безпека	5			5		10	0,73%
27 Транспорт	8		1	17		26	1,90%
28 Публічне управління та адміністрування	6		4	15		25	1,83%
29 Міжнародні відносини	15			16		31	2,27%
Загальний підсумок	534	2	165	651	13	1365	

Порівняно з попереднім роком кількість освітніх програм, що отримали умовну акредитацію, чисельно збільшилася у 2023 р. (163 ОП). Однак констатуємо, що за відсотками це дещо менше, ніж у 2022 р. (10,4 % у 2023 та 11,3 % у 2022).

З акредитованих умовно ОП 9,8 % освітніх програм за освітнім рівнем доктора філософії (6,8 % у 2022) отримали умовну акредитацію. Значно більше – 50,9 % і 38,7 % – за освітнім рівнем магістра та бакалавра (у 2022 – 40,8 % та 45,6 %), лише одна освітня програма молодшого бакалавра (0,6 %, у 2022 р. – 6,8 %, 7 ОП). Отже, спостерігається певне зменшення їх кількості. За творчим рівнем доктора мистецтв умовно акредитованих освітніх програм немає, що пояснюється загальною незначною їх кількістю. Привертає увагу, що оцінювання рівня відповідності «Е» за критерієм 2 «Структура і зміст освітньої програми, у результаті чого рішенням Національного агентства була надана умовна акредитація» відбулось у 132 випадках. Це вказує на необхідність уточнення параметрів відповідності підкритеріїв за критерієм 2 та широкої дискусії цієї проблеми для розуміння закладами вищої освіти вимог і подальшого вдосконалення освітніх програм.

За галузевим принципом найбільше ОП – 18,4 % – акредитовано умовно в галузі 01 Освіта / Педагогіка. Як згадано вище, за п'ятьма галузями умовно (відкладено) акредитовані ОП відсутні.

Таблиця 5

Галузі знань	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Загальний підсумок	%
01 Освіта/Педагогіка	10		3	16	1	30	18,40%
02 Культура і мистецтво	4					4	2,45%
03 Гуманітарні науки	5		1	13		19	11,66%
05 Соціальні та поведінкові науки	3		3	5		11	6,75%
06 Журналістика	1					1	0,61%
07 Управління та адміністрування	6		1	8		15	9,20%
08 Право	3					3	1,84%
09 Біологія	1					1	0,61%
10 Природничі науки	3			3		6	3,68%
11 Математика та статистика	1		3			4	2,45%
12 Інформаційні технології	9		1	14		24	14,72%
13 Механічна інженерія				1		1	0,61%
14 Електрична інженерія	1		1			2	1,23%
16 Хімічна інженерія та біоінженерія			1	1		2	1,23%
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації				2		2	1,23%
18 Виробництво та технології	2			2		4	2,45%
19 Архітектура та будівництво	1			1		2	1,23%
20 Аграрні науки та продовольство	3			1		4	2,45%
21 Ветеринарна медицина				1		1	0,61%
22 Охорона здоров'я	2		2	1		5	3,07%
23 Соціальна робота	2			1		3	1,84%
24 Сфера обслуговування	3			1		4	2,45%
26 Цивільна безпека	1			1		2	1,23%
27 Транспорт				3		3	1,84%
28 Публічне управління та адміністрування	1			4		5	3,07%
29 Міжнародні відносини	1			4		5	3,07%
Загальний підсумок	63		16	83	1	163	

Як і в попередньому році, за 14 галузями із 29 наявних освітніх програм, акредитовані з визначенням «зразкова». Йдеться про досить невелику їх кількість, як і 2022 р.: від 1 до 3 ОП в галузі, що відповідає баченню Національного агентства щодо унікальності таких програм (у 2022 р. з визначенням «зразкова» було акредитовано 20 ОП). Серед зразкових практик відзначаються високий рівень НПП за освітньою програмою, зразковість залучення стейкхолдерів, унікальність обладнання, що безпосередньо використовується в освітньому процесі тощо.

Таблиця 6

Галузі знань	Бакалавр	Доктор мистецтва	Доктор філософії	Магістр	Молодший бакалавр	Загальний підсумок	%
03 Гуманітарні науки			1				4,55%
07 Управління та адміністрування	2		1	3		6	27,27%
09 Біологія			1			1	4,55%
10 Природничі науки			1			1	4,55%
12 Інформаційні технології			1			1	4,55%
14 Електрична інженерія	1			2		3	13,64%
18 Виробництво та технології			1			1	4,55%
21 Ветеринарна медицина				1		1	4,55%
22 Охорона здоров'я				1		1	4,55%
24 Сфера обслуговування				1	1	2	9,09%
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону				1		1	4,55%
26 Цивільна безпека			1			1	4,55%
28 Публічне управління та адміністрування				1		1	4,55%
29 Міжнародні відносини	1					1	4,55%
Загальний підсумок	4		7	10	1	22	

За 2023 р. Національне агентство відмовило в акредитації чотирьом освітнім програмам (на відміну від попереднього року, коли одна ОП одержала відмову в акредитації): це три ОП за рівнем бакалавра (за спеціальностями 017 Фізична культура і спорт, 035 Філологія, 075 Маркетинг) та одна ОП за рівнем магістра (125 Кібербезпека). Згадані освітні програми мали суттєві недоліки, що унеможливлювали якісну реалізацію ОП.

II.1.2. Рішення Національного агентства щодо акредитації освітніх програм: повна процедура та умовна за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», порівняльний аспект

У 2022 р. 852 ОП отримали умовну (відкладену) акредитацію відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», що становить **48,5 %** від загальної кількості ОП, щодо яких були ухвалені рішення Національного агентства. **43,7 %** ОП скористалися можливістю отримати подібну умовну (відкладену) акредитацію у 2023 р.

З огляду на загальну тенденцію до сталості відсоткового співвідношення освітніх програм, рішення щодо яких ухвалене відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», та ОП, розглянутих за повною процедурою, постає проблема аналізу співвідношення їх кількості та динаміки змін за галузями знань.

Загальна картина наведена на Рисунку 37.

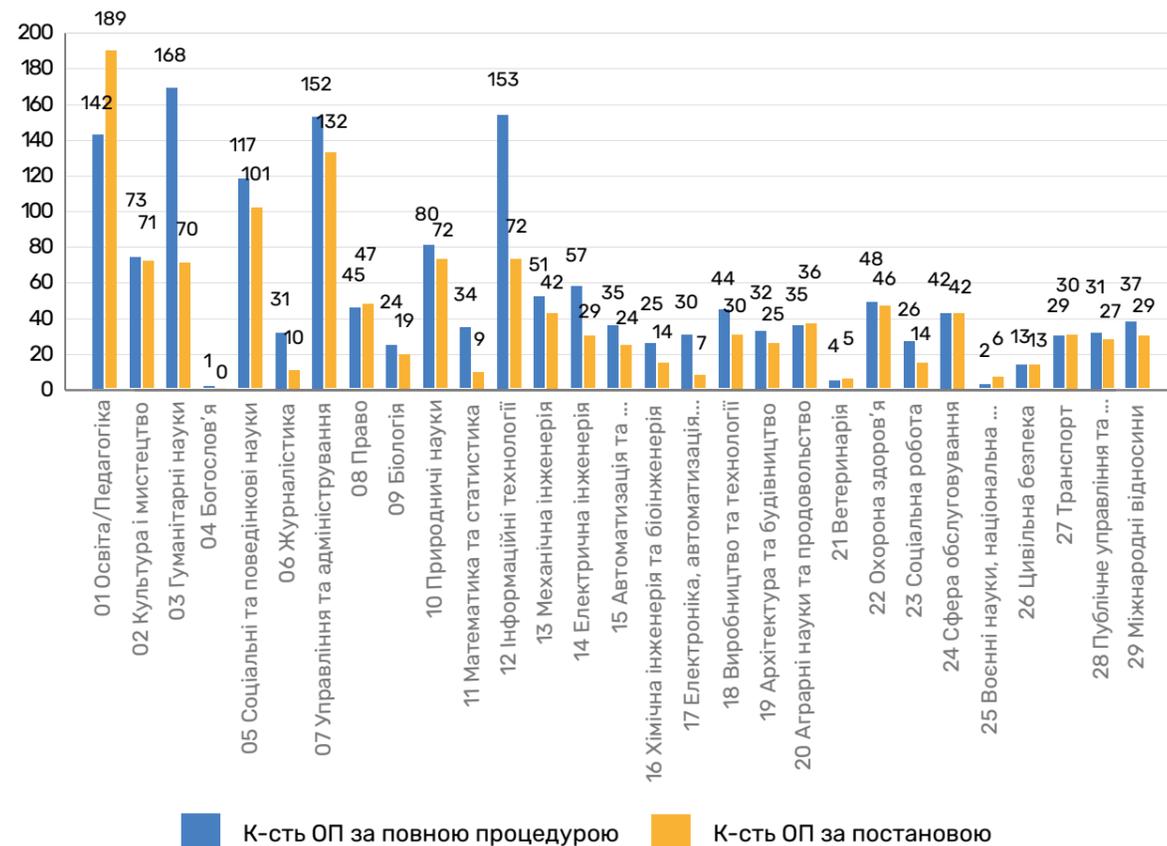

Рисунок 37

Порівняння показує, що співвідношення ОП досить розмаїте.

У 2022 р. Національне агентство найбільшу кількість освітніх програм, що отримали рішення про умовну (відкладену) акредитацію відповідно до [Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295](#) «Про особливості акредитації освітніх

програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», розглянуло за такими галузями знань: 01 Освіта, педагогіка – 136 (16 %), 07 Управління та адміністрування – 90 (11 %), 05 Соціальні та поведінкові науки – 63 (7 %). Менше 5 % від загальної кількості освітніх програм було подано на акредитацію за такими галузями: 21 Ветеринарна медицина, 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону. Одна освітня програма була подана за галуззю знань 04 Богослов'я.

У 2023 р. ці числа дещо змінилися, особливо у співвідношенні з кількістю ОП за повною процедурою.

Впадає в око, що за більшою частиною галузей співвідношення освітніх програм, рішення щодо яких ухвалене відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», та ОП, розглянутих за повною процедурою, не демонструє значної різниці між цими позиціями. Це або однакова кількість ОП, або різниця між ними дуже незначна. Йдеться про ОП за галузями 02 Культура і мистецтво (73 ОП розглянуто за повною процедурою, 71 ОП – за умовною за Постановою), 08 Право (відповідно 45 та 47 ОП), 20 Аграрні науки та продовольство (35 та 36 ОП), 21 Ветеринарна медицина (4 та 5 ОП), 22 Охорона здоров'я (48 та 46 ОП), 24 Сфера обслуговування (42 та 42 ОП), 26 Цивільна безпека (13 та 13 ОП), 27 Транспорт (29 та 30 ОП), 28 Публічне управління та адміністрування (31 та 27 ОП).

За окремими галузями різниця між ОП, рішення щодо яких ухвалене відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», та ОП, розглянутими за повною процедурою, досить значна – перших удвічі, а то й утричі більше: 03 Гуманітарні науки – 168 та 70 ОП, 06 Журналістика – 31 та 10, 11 Математика та статистика – 34 та 9, 12 Інформаційні технології – 153 та 73, 14 Електрична інженерія – 57 та 29, 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації – 30 та 7.

І зрештою лише за однією галуззю кількість ОП, акредитованих за повною процедурою, помітно менша, ніж ОП, що отримали умовну за спрощеною процедурою. Йдеться про галузь 01 Освіта / Педагогіка: 189 та 142 ОП відповідно, що отримали умовну акредитацію за Постановою Кабінету Міністрів, 57 % від загальної кількості за галуззю¹⁸.

Отже, з урахуванням і кількісних показників, і відносної стабілізації освітньої діяльності українських ЗВО очевидно, що на часі питання щодо чіткості критеріїв надання умовних акредитацій за Постановою Кабінету Міністрів України, яке Національне агентство уже почало розв'язувати у 2024 р.

II.2. Акредитація іноземними агентствами освітніх програм в Україні

Система забезпечення якості в Україні передбачає, що 46 іноземних акредитаційних агентств, включених до Постанови Кабміну № 554-р від

¹⁸ Детальніша інформація про рішення Національного агентства щодо акредитації освітніх програм наведена в додатку – Таблиця 13.

10 липня 2019 р., мають акредитаційні права, аналогічні до прав Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У період із 2019 по 2023 р. на території України акредитації здійснювали 9 іноземних агентств із 6 країн.

У 2023 р. транскордонне забезпечення якості незмінно залишається важливим напрямом роботи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Так, протягом 2023 р. до ЄДЕБО було внесено дані про іноземні сертифікати про акредитацію 9 освітніх програм семи українських ЗВО. Ці дані включають:

- 3 освітні програми, сертифікати про акредитацію яких до Національного агентства було подано вперше, у Приватному вищому навчальному закладі-інституті «Українсько-американський університет Конкордія» та Національному університеті біоресурсів і природокористування України;
- 3 освітні програми, яким було подовжено акредитацію на рік, відповідно до п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2022 р. № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», у Карпатському університеті імені Августина Волошина, які попередньо було внесено до ЄДЕБО рішенням суду, та Приватному закладі вищої освіти «Харківський інститут медицини та біомедичних наук»¹⁹;
- 2 освітні програми, сертифікати про акредитацію яких випускаються щорічно терміном на 1 рік на основі одного звіту експертної групи, у Приватному закладі вищої освіти «Київський медичний університет» та Приватному закладі вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я»;
- 1 освітня програма, на яку було поширено акредитацію на основі нового сертифіката та одного звіту експертної групи відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1392 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» 2 у Білоцерківському національному аграрному університеті²⁰.

Сертифікати про акредитацію цих ОП були видані такими іноземними агентствами із забезпечення якості, як:

- Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (АНPGS, Німеччина);
- Європейська асоціація закладів ветеринарної освіти (EAEVE, Австрія);
- Центр оцінювання якості у вищій освіті (SKVC, Литва);
- Фундація з акредитації міжнародного бізнес-адміністрування (FIBAA, Німеччина);
- Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (ACQUIN, Німеччина) (див. Таблицю 7).

¹⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2022 р. № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану». URL: <https://bit.ly/3TZQ9ML>

²⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1392 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». URL: <https://bit.ly/3VOLtdU>

Таблиця 7

Іноземне агентство із забезпечення якості	Заклад вищої освіти	Освітня програма	Освітній рівень
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (АНPGS, Німеччина)	Приватний заклад вищої освіти «Харківський інститут медицини та біомедичних наук»	Медицина	Магістр
Центр оцінювання якості у вищій освіті (SKVC, Литва)	Карпатський університет імені Августина Волошина	Психологія	Бакалавр
		Психологія	Магістр
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (АНPGS, Німеччина)	Приватний заклад вищої освіти «Київський медичний університет»	Фармація, промислова фармація	Магістр
Фундація з акредитації міжнародного бізнес-адміністрування (FIBAA, Німеччина)	Приватний вищий навчальний заклад-інститут «Українсько-американський університет Конкордія»	Міжнародні економічні відносини	Бакалавр
		Міжнародний бізнес	Бакалавр
Європейська асоціація закладів ветеринарної освіти (EAEVE, Австрія)	Білоцерківський національний аграрний університет	Ветеринарна медицина (ОП)	Магістр
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (АНPGS, Німеччина)	Приватний заклад вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я»	Медицина	Магістр
Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (ACQUIN, Німеччина)	Національний університет біоресурсів і природокористування України	Адміністративний менеджмент	Магістр

Загалом у період із 1 вересня 2019 р. по 31 грудня 2023 р. Національне агентство внесло до ЄДЕБО 94 відомості про акредитацію освітніх програм іноземними агентствами.

Їх розподіл за рівнями освіти наведений на Рисунку 38.

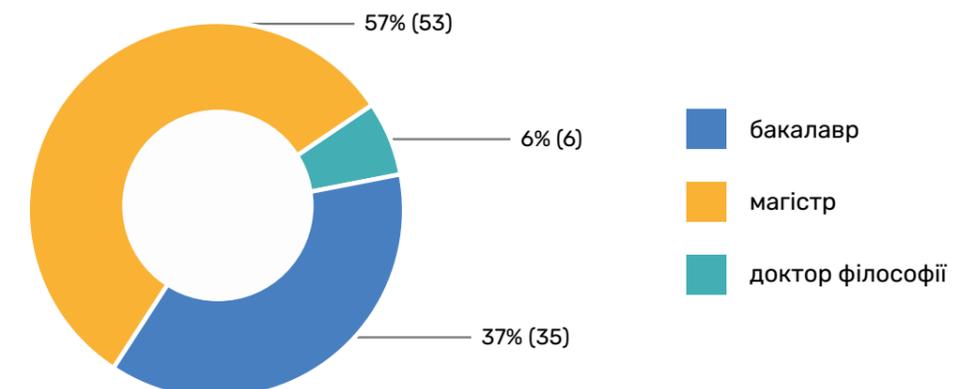

Рисунок 38. Іноземні сертифікати про акредитацію освітніх програм за рівнями освіти, 2019–2023 рр

Ознайомитись із сертифікатами таких акредитацій можна на сайті Національного агентства в розділі «Акредитація в міжнародних агентствах»²¹, які оприлюднюються після внесення відповідної інформації до ЄДЕБО.

З метою дотримання українського законодавства у сфері забезпечення якості вищої освіти, національної процедури акредитації та національних стандартів під час транскордонних акредитацій Національне агентство на запит іноземних агентств надає консультації. У 2023 р. ці та інші аспекти обговорювались з Естонським агентством якості освіти (НАКА, Естонія), Агентством із забезпечення якості Каталонського університету (AQU Catalunya, Іспанія), Румунським агентством із забезпечення якості вищої освіти (ARACIS, Румунія), Центральним агентством з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина) та Комісією інженерної освіти (СТІ, Франція).

Національне агентство підтримує та цінує позитивні ефекти транскордонного забезпечення якості, оскільки це надає ряд переваг і для закладів вищої освіти, і для системи загалом, дає змогу спиратися на досвід інших країн і враховувати його для національних трансформацій.

Серед позитивних практик можна виокремити ті, у яких транскордонне забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти «дає можливість закладам вищої освіти працювати з агентством із забезпечення якості, яке найкраще відповідає їхнім потребам, може допомогти зміцненню внутрішньої системи забезпечення якості, забезпечити краще залучення інституційних суб'єктів та сприяти самоаналізу»²², та ті, у яких освітні програми отримують акредитацію від іноземних акредитаційних агентств, маючи чинну акредитацію спеціальності від Міністерства освіти і науки або акредитацію освітньої програми Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Наприклад, Білоцерківський національний аграрний університет звернувся до Європейської асоціації закладів ветеринарної освіти (European Association of Establishments for Veterinary Education, EA EVE, Австрія), предметно орієнтованого агентства, з метою акредитувати освітню програму «Ветеринарна медицина». Також Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля» додатково до чинних українських акредитацій отримав акредитацію ряду освітніх програм від Центрального агентства з оцінювання і акредитації (Central Evaluation and Accreditation Agency, ZEvA, Німеччина).

Разом із тим Національне агентство занепокоєне ситуацією, коли ліберальний механізм інколи використовується, щоб обійти українське законодавство, приховати невиконання Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності та уникнути виконання національних стандартів вищої освіти.

Так, при аналізі іноземних акредитацій освітніх програм в українських ЗВО у 2023 р. виявлені випадки, коли:

- онлайн- або офлайн-візит експертної групи під час процедур забезпечення якості не проводиться. У 2021–2022 рр. кілька приватних медичних ЗВО отримали 6-річні сертифікати про акредитацію освітніх програм

²¹ URL: <https://bit.ly/431B7hE>

²² URL: <https://www.eqar.eu/kb/cross-border-qa/>

лише за результатами експертизи документів, без проведення виїзного чи онлайн-візиту експертної групи. У 2023 р. на різних підставах вони отримали сертифікати про продовження акредитації освітніх програм на 1 рік;

- сертифікати про акредитацію видаються освітнім програмам, які не проводять освітнього процесу і не мають жодного студента. Так, український ЗВО отримав від німецького агентства 7-річну акредитацію освітньої програми, на якій не відбувається освітній процес, оскільки на неї не зараховано жодного студента.

II.3. Реагування системи забезпечення якості на оцінювання освітніх програм у процесі акредитаційної процедури та після розгляду НА

II.3.1. Реагування зовнішньої системи забезпечення якості

У 2023 р. Національне агентство встановило рівень відповідності за освітньою програмою інший, аніж запропонували галузеві експертні ради, щодо 26 ОП. Це становить 1,6 % від усіх ОП, що пройшли акредитаційну процедуру повністю. З них щодо 15 ОП (57,7 %) рівні відповідності були підвищені, решта 11 були понижені. Переважають зміни рівня відповідності, пов'язані з наданням умовної акредитації: кількість змін рівня оцінювання освітніх програм з умовної (відкладеної) акредитації на акредитацію на 5 років становить 14 ОП, змін оцінювання освітніх програм з акредитації на 5 років на умовну (відкладену) становить 7 ОП. Найбільша кількість змін відбулася щодо ОП за галузями 22 Охорона здоров'я (5) та 03 Гуманітарні науки (4).

Оцінки рівня відповідності змінювалися переважно за критерієм 2 «Структура і зміст освітньої програми» (щодо 18 ОП).

Очевидно, що подібна практика є кількісно незначною, але дуже важливою складовою оцінювання якості освітніх програм, що сприяє справедливості та обґрунтованості ухвалюваних рішень.

З метою аналізу рівнів відповідності «А» та «Е» в прийнятті рішень щодо акредитації освітніх програм на різних рівнях їх розгляду в Національному агентстві було проведено кількісний і якісний аналіз 1 561 освітньої програми в розрізі 2023 р.

Зокрема, для аналізу за 2023 р. представлено 746 освітніх програм за рівнем освіти «магістр», 609 – «бакалавр», 15 – «молодший бакалавр», 189 освітньо-наукових програм за рівнем освіти «доктор філософії», 2 освітньо-творчі програми за рівнем освіти «доктор мистецтва».

Згод між ЕГ, ГЕР та НА щодо рівня відповідності «А» найбільше зафіксовано за критерієм 7 – 196, критерієм 6 – 150. Найменша кількість відповідно за критерієм 2 – 11, критерієм 10 – 17 освітніх програм.

За критерієм 1 згода між ЕГ та ГЕР щодо рівня відповідності зафіксована за критерієм «А» за 58 ОП. Зміна оцінок з «А» на «В» відбулась за 38 ОП, а пониження з «А» до «Е» – в 1 ОП, магістр, 03 Гуманітарні науки. Підняття за критерієм 1 з «В» до «А» констатовано в 15 ОП.

Підняття з «В» до «А» найбільше констатовано за критерієм 6 – 26 ОП та критерієм 7 – 25 ОП. А пониження з «А» до «В» найбільше констатовано за критерієм 7 – 83 ОП, критерієм 9 – 72 ОП та критерієм 6 – 53 ОП.

За рівнем відповідності «Е» згоду між ЕГ та ГЕР найбільше зафіксовано

за критерієм 2 – 63 ОП та критерієм 6 – 16 ОП. Найменшу кількість визначено за критеріями 3, 7 та 9 – по 1 ОП.

Пониження за рівнем відповідності з «В» до «Е» найбільше зафіксовано за критерієм 2 – 71 освітня програма, найменшу кількість становлять критерій 5 – 4, критерій 7 – 5 ОП. За критеріями 3, 9 та 10 зниження за рівнем відповідності з «В» до «Е» не зафіксовано.

Аналізуючи отримані показники, спостерігаємо таке:

– пониження рівня відповідності з «А» до «Е» за критерієм 1 за ОП «Галузевий переклад з німецької та англійської мови» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (ID програми в ЄДЕБО – 23302), магістр за спеціальністю 035 Філологія;

– за критерієм 6 пониження з «А» до «Е» констатовано у двох ОП, зокрема в Дніпровському державному технічному університеті (ID програми в ЄДЕБО – 47734), доктор філософії, за спеціальністю 161 Хімічні технології та інженерія, у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (ID програми в ЄДЕБО – 2926), магістр, за спеціальністю 073 Менеджмент;

– за критерієм 8 констатовано пониження з «А» до «Е» в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (ID програми в ЄДЕБО – 50071), магістр, за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

За результатами аналізу критерію 10 виявлено пониження рівня відповідності з «А» до «Е» в одній освітньо-науковій програмі за рівнем освіти «доктор філософії» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (ID програми в ЄДЕБО – 25889), за спеціальністю 051 Економіка, назва програми – «Економіка».

Під час аналізу було виявлено, що за критерієм 6 у 5 ОП була зміна рішення Національного агентства при попередній згоді ЕГ та ГЕР, зокрема з рівня відповідності «В» до «Е».

II.3.2. Реагування внутрішньої системи якості ЗВО на рішення про надання умовних акредитацій: історія питання

Надання Національним агентством умовних (відкладених) акредитацій за повною процедурою у зв'язку із наявністю недоліків, що можуть бути виправлені за один рік, та подальший моніторинг якості ОП, що отримували такі акредитації, зокрема, вдруге, потребують аналізу, який здійснено у цьому підрозділі.

Упродовж 2020–2023 років щодо 30 освітніх програм, які попередньо вже отримували умовну акредитацію, вдруге було ухвалене рішення про надання умовної акредитації. Окрім того, одна ОП отримувала умовну акредитацію тричі поспіль – у 2021, 2022 та 2023 роках. У 2020/2021 н. р. щодо 8 ОП, які проходили процедуру акредитації після умовної, було ухвалене рішення про надання умовної акредитації. У 2021/2022 н. р. таких освітніх програм було 14; у 2022/2023 н. р. – 8 (зокрема одна освітня програма – втретє); у першому семестрі 2023/2024 н. р. – 2 ОП.

З-поміж цих освітніх програм 16 – бакалаврського рівня вищої освіти (зокрема освітня програма, яка отримувала умовну акредитацію тричі поспіль), 11 магістерського рівня, 3 ОП рівня PhD, а також одна ОП рівня молодшого

бакалавра. Це освітні програми за такими спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки (1 ОП), 014 Середня освіта (2 ОП), 015 Професійна освіта (3 ОП), 017 Фізична культура і спорт (1 ОП), 025 Музичне мистецтво (1 ОП), 034 Культурологія (1 ОП), 051 Економіка (1 ОП), 053 Психологія (2 ОП), 073 Менеджмент (1 ОП), 101 Екологія (2 ОП), 111 Математика (1 ОП), 123 Комп'ютерна інженерія (1 ОП), 125 Кібербезпека (2 ОП), 126 Інформаційні системи та технології (2 ОП), 186 Видавництво та поліграфія (1 ОП), 193 Геодезія та землеустрій (1 ОП), 205 Лісове господарство (2 ОП), 222 Медицина (2 ОП), 241 Готельно-ресторанна справа (1 ОП), 242 Туризм (1 ОП), 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (1 ОП), 281 Публічне управління та адміністрування (1 ОП).

З-поміж 31 освітньої програми, яка двічі (тричі) отримувала умовну акредитацію, у 29 ОП (94 %) фіксуємо визначення рівня відповідності «Е» за критерієм 2 «Структура та зміст освітньої програми». З них у 19 ОП (61 %) було констатовано наявність суттєвих недоліків за результатами і першої, і другої акредитацій; у 4 (13 %) – за результатами другої акредитації; у 6 (19 %) простежено виправлення суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності «В». Окрім того, виправлення суттєвих недоліків за критерієм 2 простежуємо і на ОП, яка проходила процедуру акредитації втретє поспіль.

Для освітніх програм, у яких за результатами першої акредитації визначено рівень відповідності «Е», але за результатами другої констатовано виправлення або часткове виправлення суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності «В», найхарактернішими зауваженнями стали: неповне забезпечення освітніми компонентами програмних результатів навчання (6 ОП); недосконалість структурно-логічної схеми освітньої програми (5 ОП); невідповідність предметній області визначеної спеціальності (5 ОП); обмеження можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії (4 ОП); недоліки організації практичної підготовки (3 ОП); недотримання законодавчих вимог щодо навчального навантаження (2 ОП).

В освітніх програмах, щодо яких двічі поспіль за критерієм 2 було визначено рівень відповідності «Е», найчастіше суттєві недоліки визначалися за підкритерієм 2.2 (16 ОП), зокрема в контексті забезпечення програмних результатів навчання обов'язковими освітніми компонентами (16 ОП), відповідності змістового наповнення освітніх компонентів заявленим результатам навчання (11 ОП), якості структурно-логічної схеми освітньої програми (11 ОП). Зауважимо, що стосовно цих суттєвих недоліків за результатами другої акредитації констатовано або відсутність роботи над їхнім усуненням (6 ОП), або ж часткове усунення недоліків, яке не привело до загального покращення якості освітньої програми (10 ОП).

Також суттєві недоліки для 13 таких освітніх програм визначені за підкритерієм 2.4 в контексті недостатнього забезпечення можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії. Щодо 8 ОП за результатами другої акредитації не простежено реалістичних змін на краще, щодо 5 ОП констатовано вжиття заходів для покращення можливості індивідуального вибору здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін і відсутність суттєвих зауважень. Для 11 освітніх програм двічі поспіль було констатовано наявність суттєвих недоліків за підкритерієм 2.3 в контексті відповідності предметній області визначеної для ОП спеціальності. Щодо 7 ОП за резуль-

татами другої акредитації констатовано відсутність дій, спрямованих на виправлення недоліку, щодо 4 ОП – часткове його усунення.

Найчастіше вжиття заходів щодо виправлення недоліків таких освітніх програм спостерігаємо за підкритерієм 2.5 у контексті організації практичної підготовки та підкритерієм 2.1 у контексті обсягу освітньої програми. У 6 освітніх програмах із 8, для яких за результатами першої акредитації було констатовано наявність суттєвих недоліків організації практичної підготовки, за результатами другої акредитації простежено зміни на краще та виправлення недоліків. Щодо двох ОП, у яких було виявлено невідповідність навчального навантаження здобувачів вимогам законодавства до організації освітнього процесу для відповідного рівня вищої освіти, за результатами другої акредитації констатоване усунення недоліків.

Варто звернути увагу й на ті освітні програми, для яких наявність суттєвих недоліків виявлено за результатами другої акредитації. За результатами першої акредитації в цих програмах були виявлені недоліки практичної підготовки, структури освітньої програми, зокрема часткову неузгодженість змісту освітніх компонентів із заявленими програмними результатами навчання, часткову невідповідність предметній області спеціальності. Однак усі ці недоліки було потрактовано як несуттєві й за критерієм визначено рівень відповідності «В». У кожному з цих випадків за результатами другої акредитації констатовано невиконання наданих рекомендацій і відсутність реалістичної роботи над усуненням недоліків, а рівень відповідності знизено до «Е».

Отже, найчастіше передумовою для повторного визначення рівня відповідності «Е» вимогам критерію 2 ставали суттєві недоліки структури освітньої програми, її неспроможність забезпечити визначені програмні результати навчання та відсутність реалістичних заходів щодо виправлення ситуації.

Для 11 (35 %) з-поміж аналізованих освітніх програм суттєві недоліки було констатовано також за критерієм 6 «Людські ресурси». Щодо 9 з них було констатовано наявність суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності вимогам критерію «Е» за результатами і першої, і другої акредитацій. У двох випадках простежено виправлення суттєвих недоліків за критерієм. Для кожної з цих освітніх програм суттєві недоліки були виявлені за підкритерієм 6.1 у контексті невідповідності академічної та/або професійної кваліфікації викладачів. Саме відсутність реалістичних дій щодо кадрового забезпечення освітньої програми ставала передумовою визначення рівня відповідності «Е» вдруге. Зауважимо, що для 5 таких освітніх програм констатовані суттєві недоліки за підкритерієм 6.2, зокрема процедури конкурсного добору академічного персоналу, відповідного потребам ОП. Окрім того, було констатовано наявність суттєвих недоліків за підкритерієм 6.3 в контексті залучення роботодавців в освітній процес (4 ОП), а також 6.5 у контексті сприяння професійному розвитку викладачів відповідно до потреб ОП.

У 6 ОП (19 %), які двічі (тричі) отримували умовну акредитацію, суттєві недоліки були виявлені за критерієм 7 «Освітнє середовище та матеріальні ресурси». Двом освітнім програмам було визначено рівень відповідності «Е» за результатами і першої, і другої акредитацій – зауваження за під-

критерієм 7.1 щодо відсутності належного матеріально-технічного забезпечення, необхідного для досягнення програмних результатів навчання, недоліки не було усунуто. Щодо двох ОП було констатовано усунення суттєвих недоліків і вжиття заходів щодо поліпшення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів. Щодо трьох ОП було констатовано відсутність суттєвих недоліків за результатами першої акредитації, однак за результатами другої було визначено рівень відповідності «Е».

Варто звернути увагу на приклад останніх двох освітніх програм, оскільки в обох випадках ішлося про відсутність на ОП належного матеріально-технічного забезпечення для якісної організації освітнього процесу й забезпечення програмних результатів навчання. Вочевидь ці недоліки простежувалися і під час проведення першої акредитації. Однак в одному випадку чітко окреслена недостатність матеріально-технічних ресурсів була потрактована як несуттєвий недолік (рівень відповідності критерію визначено як «В»), в іншому ж у звіті ЕГ згадано про відсутність належного лабораторного обладнання і приміщень для лабораторій, необхідних для забезпечення реалізації ОП. Власне, недолік визначено за критерієм 4 «Навчання і викладання за освітньою програмою», зокрема в контексті недостатнього обсягу лабораторних занять. За критерієм 7 «Освітнє середовище та матеріальні ресурси» у звіті ЕГ взагалі був відсутній аналіз забезпечення ОП необхідним лабораторним обладнанням. Під час наступної акредитації аспект детально висвітлений у звіті вже за критерієм 7 як суттєвий недолік, констатовано відсутність реальних дій ЗВО, спрямованих на виправлення ситуації.

За критерієм 4 «Навчання і викладання за освітньою програмою» щодо 6 освітніх програм простежуємо виявлення суттєвих недоліків і визначення рівня відповідності вимогам критерію як «Е» за результатами першої (2 ОП) або другої (4 ОП) акредитації. Суттєві недоліки цих освітніх програм переважно стосувалися підкритерію 4.2 в контексті інформативності силабусів / робочих програм освітніх компонентів і підкритерію 4.4 в контексті своєчасного оновлення змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних тенденцій галузі. У випадках, коли суттєві недоліки були чітко окреслені за відповідним критерієм і були надані чіткі рекомендації за результатами першої акредитації, за результатами другої акредитації констатовано виправлення недоліків.

Спільним для освітніх програм, яким за результатами другої акредитації було визначено рівень відповідності четвертому критерію як «Е», є те, що за результатами першої акредитаційної експертизи недоліків і чітких рекомендацій за критерієм визначено не було. Натомість зауваження щодо інформативності силабусів і актуальності змістового наповнення освітніх компонентів згадано переважно в критерії 2 «Структура та зміст ОП» (для кожної з цих 4 ОП рівень відповідності критерію 2 був визначений як «Е»). Наприклад, у звіті ЕГ за результатами першої акредитаційної експертизи серед недоліків за другим критерієм визначено відсутність повної та структурованої інформації про освітні компоненти в силабусах. Під час наступної акредитації цей аспект детально висвітлений у звіті вже за критерієм

4 «Навчання і викладання за ОП», констатовано відсутність чіткої інформації щодо цілей та змісту навчання в силабусах, застарілу й неактуальну літературу, відсутність оновлення змісту освітніх компонентів. Отже, недостатньо чітко формулювання суті недоліку та відсутність рекомендацій за відповідним критерієм призводять до ігнорування зауважень ЗВО.

Для 5 ОП (16%), щодо яких простежуємо визначення рівня відповідності вимогам критерію 1 «Проектування та цілі освітньої програми», суттєві недоліки переважно були виявлені за підкритерієм 1.4 в контексті невідповідності визначених ОП програмних результатів навчання вимогам стандарту вищої освіти або Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня (за відсутності стандарту). Чітко окреслені рекомендації щодо трьох із цих освітніх програм стали передумовою виправлення недоліку. Натомість для однієї ОП відсутність чітких рекомендацій і визначення цього ж недоліку як несуттєвого призвело до відсутності реагування на нього в ЗВО і відтак зниження рівня відповідності до «Е» за результатами вже другої акредитації. Стосовно ще однієї ОП простежуємо визначення рівня відповідності «Е» за результатами і першої, і другої акредитації, зумовлене відсутністю реалістичних дій щодо забезпечення відповідності програмних результатів навчання вимогам Національної рамки кваліфікацій.

Щодо однієї з аналізованих освітніх програм простежуємо визначення суттєвих недоліків за критерієм 3 «Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання» за результатами і першої, і другої акредитації. Недолік стосувався підкритерію 3.2 в контексті врахування особливостей ОП в правилах вступу, зокрема порушення вимог стандарту вищої освіти. Фіксуємо й один випадок зниження рівня відповідності критерію 5 «Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність» за результатами першої акредитації. Зауваження щодо визначення чітких критеріїв оцінювання було враховано ЗВО, недолік виправлено. Простежуємо також виправлення недоліків, визначених за результатом першої акредитації для 2 освітніх програм як суттєвих за критерієм 9 «Прозорість та публічність». Результати другої акредитації в кожному з цих випадків констатували виправлення недоліків.

З-поміж трьох освітньо-наукових програм третього рівня вищої освіти, які двічі поспіль отримували умовну акредитацію, в одній простежуємо ідентифікацію за результатами другої акредитації суттєвих недоліків у контексті невідповідності змісту ОП науковим інтересам аспірантів (підкритерій 10.1) і невідповідності науковій діяльності аспірантів напряму досліджень наукових керівників (підкритерій 10.2) та визначення рівня відповідності вимогам критерію як «Е». Зауважимо, що за результатами першої акредитації освітньої програми ці ж недоліки були визначені як несуттєві, водночас за другим критерієм були визначені суттєві недоліки щодо неповного забезпечення програмних результатів навчання освітніми компонентами.

У контексті аналізу освітніх програм, які за результатами акредитаційної експертизи двічі поспіль отримували умовну акредитацію, особливу увагу варто звернути на підхід експертних груп до оцінювання критерію 8 «Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми». Лише в 9 випад-

ках (29 %) було визначено рівень відповідності вимогам критерію як «Е», а сам звіт ЕГ містив чітко сформульовані суттєві недоліки ОП та рекомендації щодо їхнього усунення. У кожному з цих випадків саме недоліки виконання вимог підкритерію 8.6 – урахування результатів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти під час перегляду освітньої програми – стали передумовою для зниження оцінки.

Водночас ретельний аналіз стану виконання вимог підкритерію 8.6 присутній у 15 звітах експертних груп (48 %). Окрім того, у них частково цей аспект розкрито в аналізі підкритерію 8.5 – реагування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти ЗВО на виявлені недоліки, а також 8.7 – стану сформованості культури якості в ЗВО. Як згадувалося вище, 9 таких звітів визначають рівень відповідності «Е», констатують наявність суттєвих недоліків і надають чіткі рекомендації. У підсумковій частині трьох звітів (включно зі звітом ЕГ за результатами акредитаційної експертизи ОП, яка втретє отримала умовну акредитацію) на основі здійсненого аналізу чітко окреслені недоліки та надані рекомендації, однак рівень відповідності не знижено. У двох звітах зауважено на відсутності реагування на результати процедур зовнішнього забезпечення якості, однак рекомендації надано в контексті інших критеріїв, рівень відповідності не знижено. В одному звіті попри ретельний аналіз у підкритерії 8.6 констатовано повну відповідність вимогам критерію, недоліків не визначено, а рекомендації не стосуються підкритерію 8.6.

У 13 звітах ЕГ (42 %) увагу зосереджено на описі проведеної роботи над усуненням недоліків за підкритерієм 8.6, однак проаналізовано лише вжиті ЗВО заходи стосовно виправлених недоліків, не ідентифіковано слабкі сторони й визначено загальною відповідність вимогам критерію. У двох (6 %) звітах ЕГ аналіз підкритерію 8.6 містить загальні фрази, зокрема констатацію того, що «зроблено багато», заходи з усунення недоліків «будуть впроваджені найближчим часом». Один звіт ЕГ взагалі не містить аналізу за підкритерієм 8.6. Відповідно підсумкова частина таких звітів містить лише загальні зауваження, без чітко сформульованих недоліків ОП та рекомендацій. У двох звітах констатовано, що слабких сторін і недоліків за критерієм 8 не виявлено взагалі.

Стосовно 3 ОП (10 %) після отримання двох поспіль умовних акредитацій у 2020–2022 рр. заклади вищої освіти більше не зверталися до Національного агентства щодо проведення процедури акредитації. Станом на кінець 2023 р. дійсний сертифікат про акредитацію в цих ОП відсутній.

Зауважимо, що відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 295 від 16 березня 2022 р. «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», відповідно до «Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану» (протокол засідання Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти № 6 (11) від 14 квітня 2022 р., зі змінами, протокол № 19 (24) від 2 жовтня 2022 р.) заклади вищої освіти отримали можливість звернутися із заявою до Національного агентства щодо проходження акредитації

за спрощеною процедурою з ухваленням рішення про умовну (відкладену) акредитацію без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи.

Щодо 6 ОП (19 %), які за повною процедурою двічі поспіль отримували умовну акредитацію, після першої умовної акредитації у 2020/2021 н. р. або 2021/2022 н. р. ЗВО звернулися до Національного агентства із заявою про отримання умовної (відкладеної) акредитації за спрощеною процедурою. Відповідно друга акредитація за повною процедурою для них відбулася вже у 2023 р., фактично через два роки.

До спрощеної процедури акредитації ЗВО вдавалися й щодо освітніх програм, які двічі поспіль отримували умовну акредитацію за повною процедурою. Загалом таких освітніх програм було 22 (71 %). Зокрема, щодо 7 з 8 ОП, які отримували другу умовну акредитацію у 2020/2021 н. р., ЗВО зверталися по надання умовної акредитації за спрощеною процедурою (3 ОП двічі – у 2022/2023 та 2023/2024 н. р.; 2 ОП у 2022/2023 н. р.; 1 ОП тричі – у 2021/2022, 2022/2023 та 2023/2024 н. р.). З-поміж 14 ОП, які отримували другу умовну акредитацію у 2021/2022 н. р., таких освітніх програм було 12 (1 ОП у 2021/2022 н. р.; 4 ОП у 2022/2023 н. р. (2 з них проходять повну процедуру акредитації у 2023/2024 н. р.); 6 ОП двічі – у 2021/2022 і 2022/2023 н. р.; 1 ОП двічі – у 2022/2023 та 2023/2024 н. р.). З-поміж 8 ОП, які отримували другу умовну акредитацію у 2022/2023 н. р., таких освітніх програм було 3 (звернулися по отримання умовної акредитації у 2023/2024 н. р.).

Отже, проведений аналіз свідчить про те, що зовнішня та внутрішня системи якості реагують на недоліки освітніх програм, однак актуальним залишається питання узгодження підходів до оцінювання.

III. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА В ДІЇ

III.1. Забезпечення зворотного зв'язку з основними стейкхолдерами

У червні 2023 р. Національне агентство розробило і розпочало загальне опитування закладів вищої освіти щодо змісту й особливостей усіх етапів процедури зовнішнього оцінювання системи забезпечення якості вищої освіти. Опитування ставило за мету з'ясувати розуміння особами, що безпосередньо залучені до цієї діяльності як представники ЗВО, конкретних процесів і процедур акредитації освітніх програм, які проходили зовнішнє оцінювання якості освіти у 2022/2023 н. р., і визначити напрями їх удосконалення.

Уперше опитування охопило різні категорії працівників ЗВО, які відповідають за реалізацію політик забезпечення якості: гарантів освітніх програм, представників адміністрації та структурних підрозділів, що відповідають за реалізацію політик забезпечення якості вищої освіти. Опитування було завершено в серпні 2023 р. та презентоване на круглому столі «Якість вищої освіти: змістові та формальні параметри оцінювання» 12 вересня 2023 р.

В опитуванні взяли участь 867 учасників, серед яких передбачувано переважна більшість – гаранті освітніх програм (більше 700 осіб).

Достатньо активна участь в опитуванні представників структурних підрозділів, які відповідають за функціонування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти, – близько 100 осіб. Дещо менше долучилося представників адміністрації (ректорів, проректорів, завідувачів кафедр та ін.) – близько 60 осіб. Відсоткове співвідношення учасників наведено на Рисунок 39.

Репрезентованість учасників опитування – гарантів ОП відповідно до

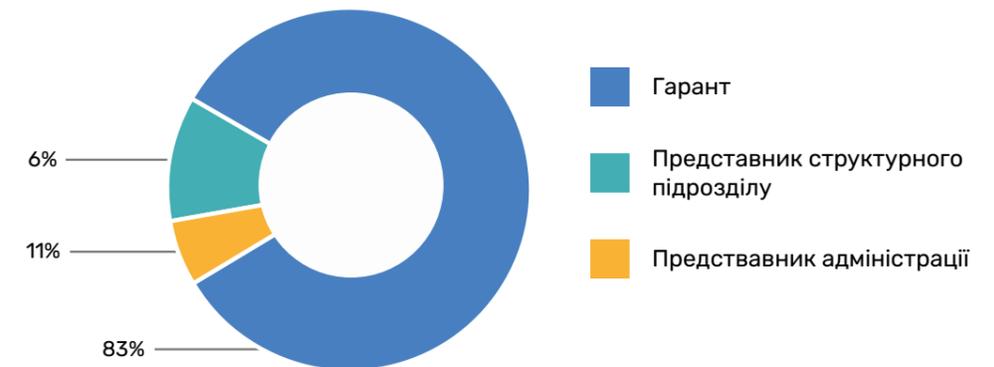

Рисунок 39. Учасники опитування

рівнів вищої освіти, акредитаційні процедури щодо яких відбулися в попередньому навчальному році, наведена на Рисунок 40. Репрезентація рівнів вищої освіти загалом корелюється із загальною кількістю освітніх програм за рівнями.

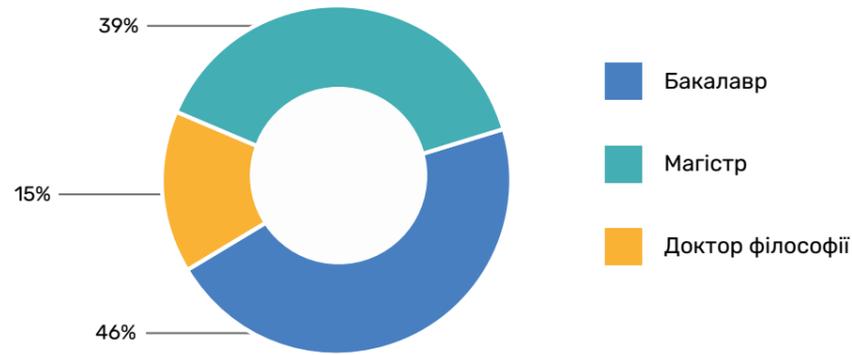

Рисунок 40. Репрезентація рівнів вищої освіти

На наступній діаграмі представлена кількість учасників опитування – гарантів ОП за галузями знань, серед яких найбільш активними були представники галузей 03 Гуманітарні науки, 01 Освітні та педагогічні науки, 07 Управління та адміністрування. До опитування не долучалися представники галузей 04 Богослов'я та 25 Воєнні науки. Загалом кількість учасників за галузями корелюється з кількістю освітніх програм, за якими відбулася повна процедура акредитації (див. Рисунок 41).

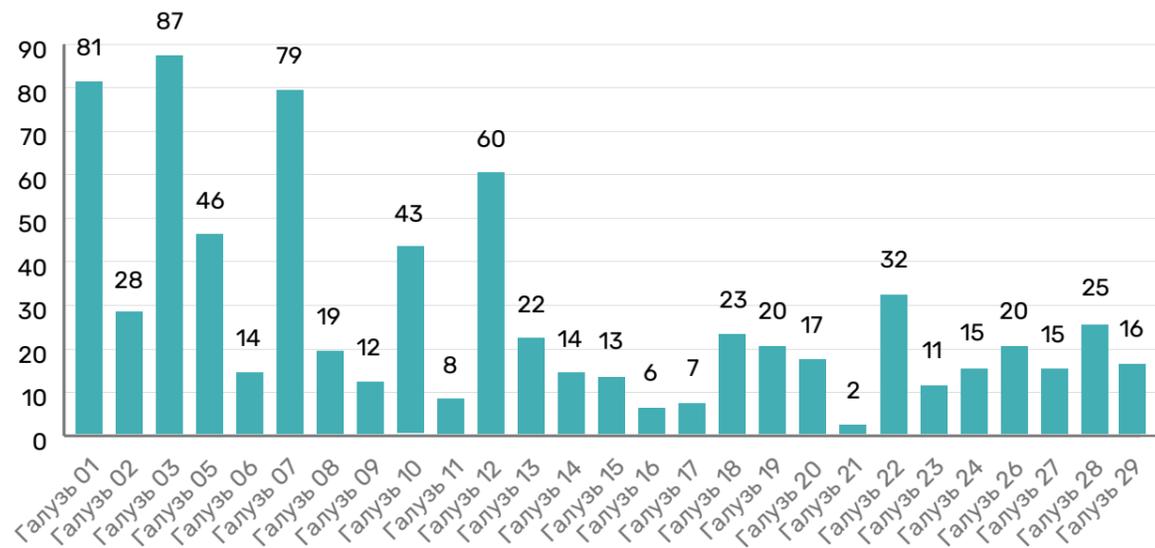
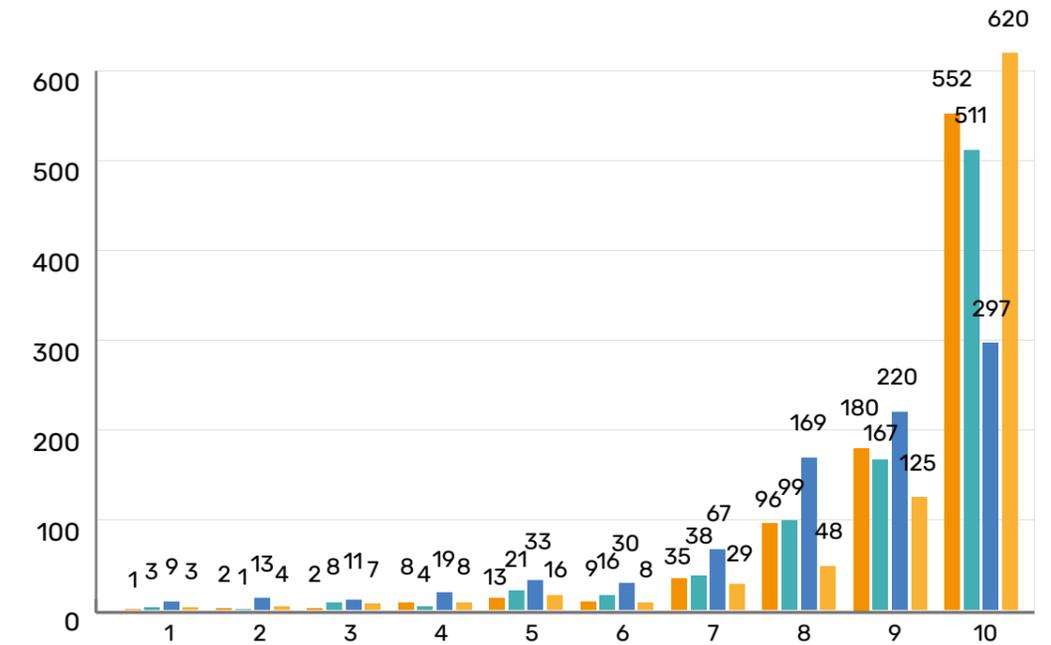

Рисунок 41. Репрезентація учасників за галузями вищої освіти

У першій частині опитування респондентам було запропоновано оцінити параметри акредитаційної процедури **на етапі розгляду експертною групою** в балах від 1 до 10, де 1 – повна невідповідність, 10 – повна відповідність.

Середня оцінка за кожним параметром становить (див. Рисунок 42):

- дотримання процедури в процесі розгляду акредитаційної справи – 9,23;
- поінформованість про можливість надати додаткові матеріали, аргументи для покращення рівня відповідності критеріям – 9,12;
- задоволеність якістю рекомендацій, наданих у звіті ЕГ, – 8,36;
- дотримання норм ділового спілкування – 9,34.

- Дотримання процедури у процесі розгляду акредитаційної справи.
- Поінформованість про можливість надати додаткові матеріали, аргументи для покращення рівня відповідності критеріям.
- Задоволеність якістю рекомендацій, наданих у звіті ЕГ.
- Дотримання норм ділового спілкування.

Рисунок 42

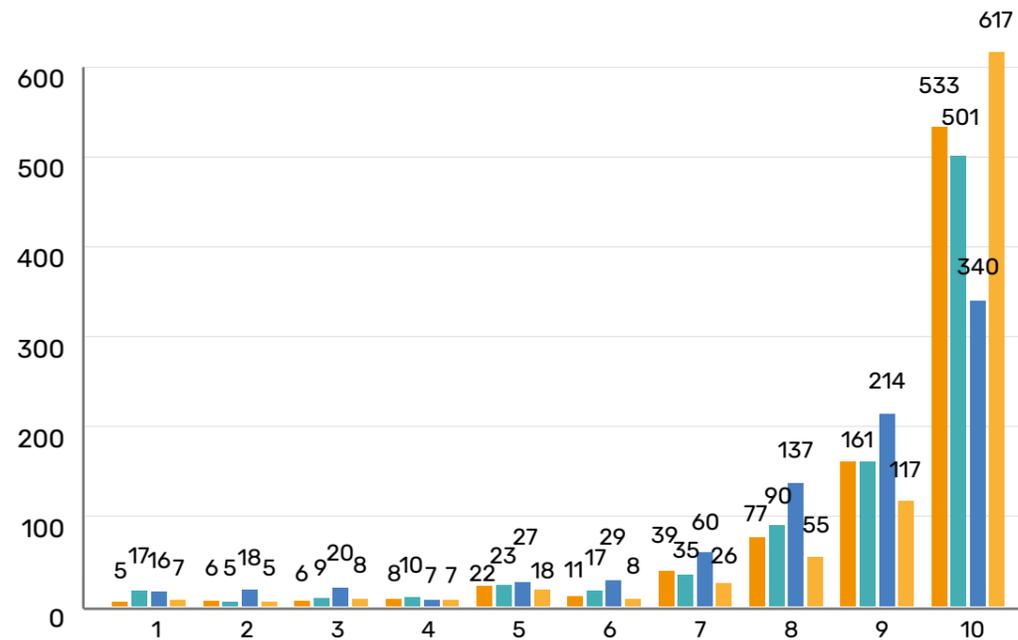
Привертає увагу певна відмінність між оцінками цих параметрів, які відрізняються за групами опитаних. Задоволеність якістю рекомендацій, наданих у звіті ЕГ, у представників адміністрації (7,36) і структурних підрозділів, які відповідають за функціонування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти (7,68), дещо нижча, ніж у гарантів освітніх програм (8,55), що свідчить про більш критичне ставлення цих груп респондентів до роботи експертних груп.

У другій частині опитування респондентам було запропоновано оцінити параметри акредитаційної процедури **на етапі розгляду галузевою експертною радою** в балах від 1 до 10, де 1 – повна невідповідність, 10 – повна відповідність.

Середня оцінка за кожним параметром (див. Рисунок 43) така:

- дотримання процедури в процесі розгляду акредитаційної справи – 9,11;
 - поінформованість про можливість надати додаткові матеріали, аргументи для покращення рівня відповідності критеріям – 8,91;
 - задоволеність якістю рекомендацій, наданих в експертних висновках ГЕР, – 8,40;
 - дотримання норм ділового спілкування – 9,28.
- Як і в попередній частині, задоволеність якістю рекомендацій, наданих в

експертному висновку ГЕР, дещо нижча в представників адміністрації (7,40) та структурних підрозділів, які відповідають за функціонування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти (7,86), ніж у гарантів освітніх програм (8,53).

- Дотримання процедури у процесі розгляду акредитаційної справи.
- Поінформованість про можливість надати додаткові матеріали, аргументи для покращення рівня відповідності критеріям.
- Задоволеність якістю рекомендацій, наданих у звіті ЕГ.
- Дотримання норм ділового спілкування.

Рисунок 43

Оцінюючи параметри акредитаційної процедури цілісно – від подання повідомлення про наміри до ухвалення рішення Національним агентством – у балах від 1 до 10, де 1 – повна невідповідність, 10 – повна відповідність, реципієнти показали такі результати.

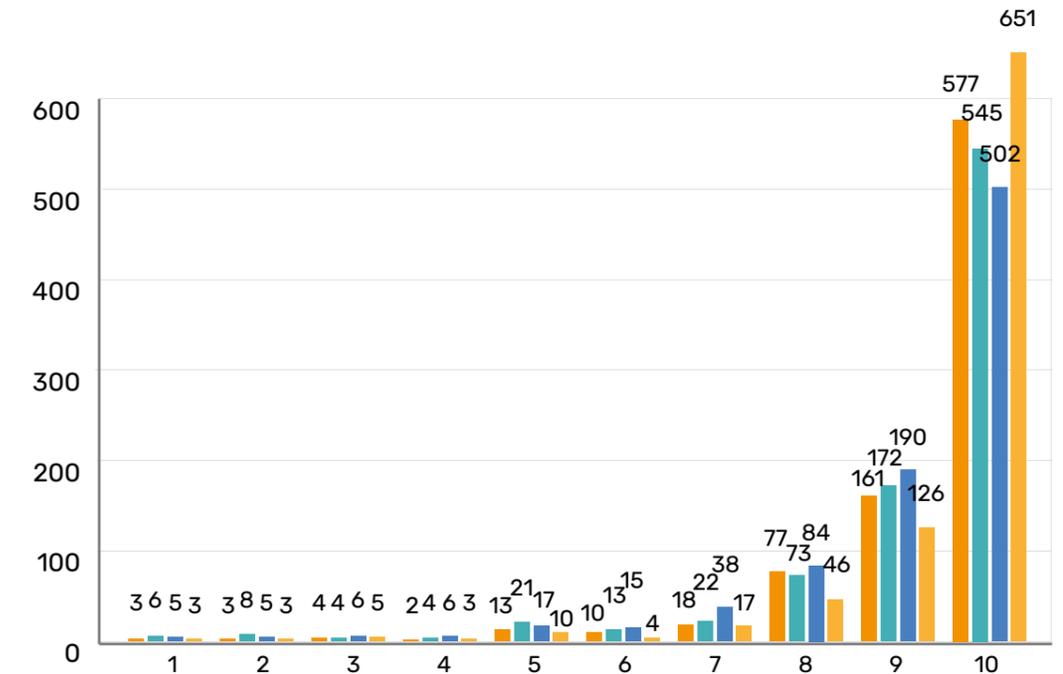
Середня оцінка за кожним параметром:

- дотримання процедури в процесі розгляду акредитаційної справи – 9,35;
- ефективність комунікації з представниками Національного агентства – 9,18;
- задоволеність роботою інформаційно-комунікаційної системи Національного агентства – 9,10;
- дотримання норм ділового спілкування – 9,48.

Позитивним є загалом високий рівень оцінювання процедури цілком – вище 9 за 10-бальною системою. Наявна незначна кількість респондентів, які оцінили один із показників.

Представники адміністрації за всіма параметрами показали нижчі оцін-

ки, аніж інші групи: прозорість і доступність інформації щодо проходження процедури в процесі розгляду акредитаційної справи – 8,98, ефективність комунікації з представниками Національного агентства – 8,73, задоволеність роботою інформаційно-комунікаційної системи Національного агентства – 8,69, дотримання норм ділового спілкування – 8,96.

- Прозорість та доступність інформації щодо проходження процедури у процесі розгляду акредитаційної справи.
- Поінформованість про можливість надати додаткові матеріали, аргументи для покращення рівня відповідності критеріям.
- Задоволеність роботою інформаційнокомунікаційної системи Національного агентства.
- Дотримання норм ділового спілкування.

Рисунок 44

Зауваження та побажання, зібрані в запитаннях відкритого типу щодо пропозицій для вдосконалення процесу зовнішнього оцінювання якості освітніх програм, загалом демонструють позитивне сприйняття процедури учасниками процесу. Позитивним є прагнення до вдосконалення оцінювання освітніх програм, наслідком чого є пропозиції щодо окремих проблемних моментів у діяльності експертних груп і галузевих експертних рад Національного агентства. Учасники опитування звернули увагу на потребу повернутися до очних акредитацій у регіонах, де це дозволяє безпекова ситуація, наголосили на необхідності дотримання освітнього законодавства й інших норм, що дотичні до освітнього процесу та діяльності закладів вищої освіти. Були висловлені побажання щодо конкретних кейсів, які можуть бути долучені до навчання експертів і членів галузевих експертних рад. Попри надзвичайно активну просвітницьку та медійну діяльність Національного агентства представники ЗВО хотіли б іще більше комуніка-

ції з проблемних питань. Показовими є висловлювання окремих ЗВО щодо справедливості рішення у 2023 р., адже вони усунули недоліки на ОП за результатами рекомендацій попередньої акредитації. Окремі зауваження, на жаль, говорять про незнання представниками ЗВО нормативних документів, процедури, сутності зовнішнього оцінювання.

Отже, проведене опитування загалом дає можливість визначити певні напрями вдосконалення діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо оцінювання освітніх програм та уточнення розуміння ролі гаранта і відповідного структурного підрозділу у вдосконаленні якості вищої освіти. Не менш важливе й залучення керівництва закладів вищої освіти до осмислення процесів забезпечення якості.

Відповідно до контрольної-діагностичної функції забезпечення якості діяльності (пп. 8 п. 10.4 Положення про СЗЯД) важливу роль відіграє моніторинг механізмів зв'язку з гарантами освітніх програм як важливих учасників акредитаційної процедури від ЗВО, які безпосередньо співпрацюють з експертними групами. У 2023 р. секретаріат продовжив практику щотижневого опитування гарантів освітніх програм. Цього року вдалося значно розширити коло учасників опитування, у якому загалом узяли участь 936 осіб (для порівняння: у 2022 р. всього було опитано 341 гаранта). Зокрема, у зимово-весняній серії опитувань взяли участь 539 гарантів освітніх програм, які проходили акредитацію в січні – травні, в осінній серії – 397 гарантів освітніх програм, які проходили акредитацію у вересні – листопаді 2023 р.

Більшість опитаних у 2023 р. гарантів (51 %) указали, що під час проходження процедури акредитації жодних проблем не виникало. Зауважимо, що в I півріччі показник становив 46 %, тоді як у II півріччі він зріс до 57 %. Загальна середня оцінка акредитаційного процесу у 2023 р. становила 9 балів, що свідчить про позитивну динаміку оцінювання гарантами освітніх програм процедури акредитації (у 2022 р. акредитаційний процес було оцінено на 8,8, у 2021 р. – на 8,6 бала). Також простежуємо стабільно високу оцінку гарантами роботи експертних груп, яка другий рік поспіль сягає 9,4 бала.

Таблиця 8. Оцінювання гарантами ОП акредитаційного процесу та роботи експертних груп

	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Оцінка акредитаційного процесу	8,6	8,8	9
Оцінка роботи експертної групи	9,3	9,4	9,4

99 % опитаних указали, що не мали конфліктних ситуацій з експертними групами. 97 % виокремили конструктивність підходу експертних груп під час погодження програми візиту. 92 % опитаних підтвердили, що отримали якісні консультації стосовно сильних сторін і шляхів удосконалення освітніх програм. Зокрема, гаранти підкреслювали фаховість експертних груп, їхній конструктивний підхід до організації роботи групи, толерантне та доброзичливе ставлення до учасників зустрічей під час візиту до ЗВО.

Таблиця 9. Оцінювання гарантами ОП процедури погодження програми візиту

Погодження програми візиту	2022 р.		2023 р.	
	кількість відповідей	%	кількість відповідей	%
Мали технічні складнощі з погодженням програми в системі	3	1%	7	1%
Процес був повністю не налагоджений та/або не зрозумілий експертній групі	0	0%	4	0,4%
Бракувало комунікації з експертами, щодо корекції програми	5	1%	11	1%
Бракувало часу для підготовки до візиту згідно програми	9	3%	21	2%
Це був двосторонній діалог і було достатньо часу для відповідної підготовки	326	95%	905	96%
Загальний результат	341	100%	936	100%

Серед окреслених гарантами ОП проблем під час проходження акредитації найбільш поширеними стали велике навантаження (35 % опитаних у I півріччі / 26 % опитаних у II півріччі), великий обсяг необхідних документів (27 % / 19 %), складання та дотримання програми візиту (2 % в обох півріччях), брак часу (12 % / 8 %). Також гаранти ОП вказували, що в них виникали проблеми під час роботи з акредитаційною системою (6 % / 5 %), незрозумілим був процес заповнення відомостей про самооцінювання (2 % в обох півріччях), незрозумілими були вимоги критеріїв оцінювання (4 % в обох півріччях) або процедура акредитації загалом (1 % в обох півріччях). Зауважимо, що лише 2 % гарантів висловили незадоволення організованою комунікацією з експертною групою, якісним складом ЕГ – 4 % в I півріччі та 2 % в II півріччі. Серед окремих висловлених проблем гаранти вказували на недостатню фаховість експертів (2 відповіді) та недоброзичливе спілкування з учасниками освітнього процесу в ЗВО (6 відповідей).

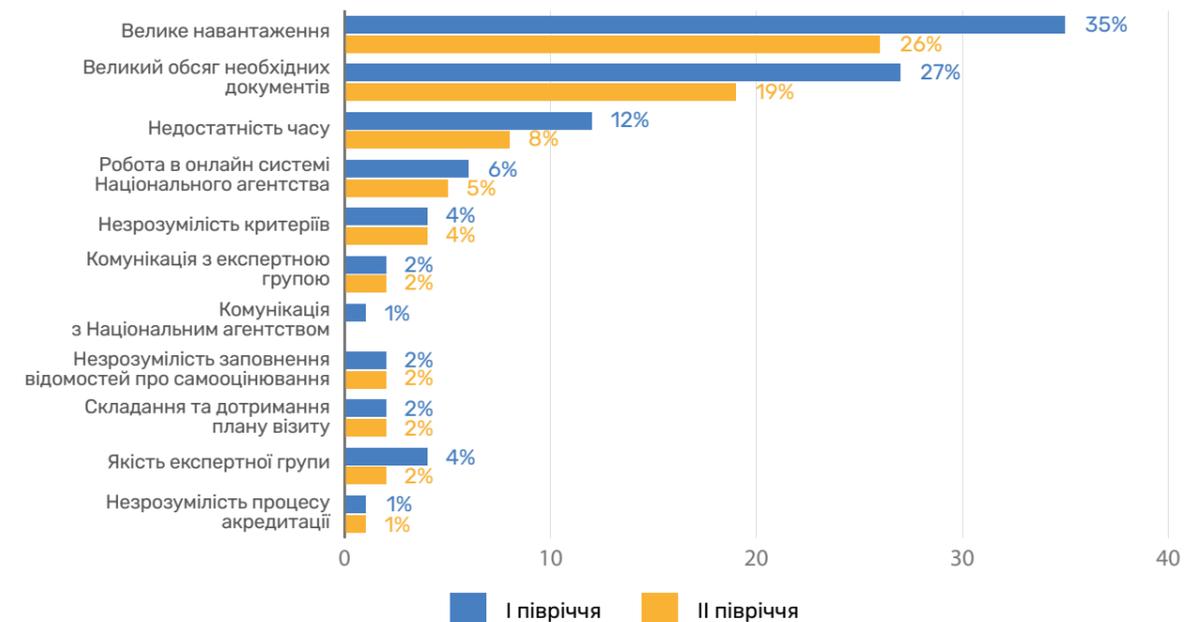

Рисунок 45. Проблеми, з якими гарантами ОП зіткнулися під час акредитації ОП у 2023 р.

Отже, 2023 р. вдалося майже втричі збільшити кількість гарантів, залучених до опитування. Отримані ж результати свідчать про стабільно високу оцінку процедури акредитації, зокрема й роботи експертних груп, із якими більшість гарантів вдалося налагодити конструктивну взаємодію. У перспективі заплановано продовжити практику опитування гарантів освітніх програм, а також розширити коло гарантів, які беруть участь у цих опитуваннях.

III.2. Діяльність щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства

Удосконалення систем забезпечення якості вищої освіти неможливе без особливої уваги до якості роботи тих, хто цю якість забезпечує, зокрема експертів з оцінювання якості освітніх програм Національного агентства. Відповідно до Положення про систему забезпечення якості діяльності Національного агентства збереження репутаційного капіталу є невід'ємною складовою управління на стратегічному рівні (п. 9.1), яка на оперативному рівні (п. 9.3) реалізується через постійне вдосконалення процесів моніторингу діяльності експертів, залучених до акредитації освітніх програм.

У 2023 р. за результатами аналізу достатності та збалансованості ресурсного забезпечення акредитаційної процедури (пп. 6, п. 10.1 Положення про СЗЯД) з метою забезпечення фаховості складу експертних груп секретаріат оголосив 49 конкурсних донаборів в експерти за різними спеціальностями. У результаті отримано 2 190 нових анкет від кандидатів в експерти Національного агентства: 1 191 анкета від НПП та НП і 999 – від здобувачів вищої освіти. У 2023 р. до навчання допущено 1 749 кандидатів: 835 НПП та НП і 914 здобувачів вищої освіти.

За 2023 р. було проведено 34 одноденні онлайн-тренінги з попередньо відібраними кандидатами. Загальна чисельність учасників тренінгів становила 932 особи.

Онлайн-тренінги для чинних експертів у 2023 р. відбувалися за трьома основними напрямками:

- тренінг для експертів із написання звіту про результати акредитаційної експертизи;
- тренінг для керівників експертних груп з акредитації освітніх програм;
- тренінг для експертів, які тривалий час не залучалися до акредитаційних експертиз.

Одноденний тренінг для експертів із написання звіту про результати акредитаційної експертизи апробовано в серпні 2023 р. На основі аналізу рецензій на проекти звіту ЕГ, а також відгуків учасників акредитаційного процесу було ідентифіковано потребу вдосконалення навичок експертів із написання звіту за результатами акредитаційної експертизи.

Тренінг охоплює ключові аспекти підготовки експертною групою звіту, зокрема:

- формування запиту на додаткові документи;
- визначення переліку запитань для зустрічей;
- написання аналітичної частини звіту;
- ідентифікацію сильних сторін і позитивних практик ОП;

- формулювання недоліків і рекомендацій щодо їхнього усунення із застосуванням SMART-підходу.

Підготовка до тренінгу передбачає ознайомлення з «Переліком нормативно-правових актів і допоміжних документів, із змістом яких рекомендовано бути обізнаним експерту Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти», перегляд навчальних відео та виконання практичних домашніх завдань.

У 2023 р. було проведено 18 тренінгів, за результатами яких 333 учасники отримали відповідні сертифікати Національного агентства про підвищення кваліфікації (1 кредит ЄКТС).

Упродовж 2023 р. було проведено 5 тренінгів для керівників експертних груп з акредитації освітніх програм, за результатами яких 145 учасників отримали сертифікати Національного агентства про підвищення кваліфікації (1 кредит ЄКТС). Програма тренінгу передбачає розгляд організаційних аспектів діяльності експертної групи, зокрема:

- організацію роботи експертів (комунікацію, розподіл обов'язків тощо);
- роботу у формі попередніх результатів експертизи;
- взаємодію з гарантом ОП (погодження програми візиту, запит на додаткові документи);
- планування візиту експертної групи;
- написання звіту за результатами акредитаційної експертизи.

У травні 2023 р. було організовано 6 одноденних тренінгів для експертів, які протягом тривалого часу не були залучені до акредитаційних експертиз. Метою тренінгу стала актуалізація знань експертів відповідно до оновлених упродовж 2020–2023 рр. методичних матеріалів, розроблених для допомоги експертам під час акредитаційного процесу. Зокрема, тренінг торкався питань:

- аналізу відомостей самооцінювання й інших документів акредитаційної справи;
- підготовки до візиту ЕГ (формування запиту на додаткові документи, програми візиту, роботи із запитаннями для зустрічей тощо);
- здійснення акредитаційного візиту (зокрема в дистанційному та змішаному форматах);
- формулювання рекомендацій щодо покращення якості освітньої програми;
- оцінювання освітньої програми відповідно до вимог критеріїв;
- написання звіту про результати акредитаційної експертизи.

Загалом участь у тренінгу взяли 111 експертів, включених до реєстру експертів.

У вересні 2023 р. в межах виконання регулятивно-консультативної функції (п. 10.3 Положення про СЗЯД) секретаріат розробив і затвердив Інструкцію для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо організації роботи експертної групи в процесі проведення акредитаційної експертизи. Інструкція містить детальні вказівки щодо дій експертної групи на етапах підготовки до візиту, вивчення та аналізу матеріалів акредитаційної справи, підготовки програми візиту та запитів до

ЗВО, безпосереднього здійснення візиту, а також написання звіту й участі в засіданнях ГЕР і НА. Окрема увага зосереджена на практиках, які не рекомендовано або заборонено здійснювати експертам Національного агентства під час акредитаційної експертизи.

Невід'ємною складовою реалізації контрольної-діагностичної функції (пп. 5 п. 10.4 Положення про СЗЯД) секретаріату є отримання зворотного зв'язку від експертів, що відбувається у формі регулярних опитувань (раз на півріччя). Опитування дають змогу виявляти актуальні виклики, що виникають під час проведення акредитаційних експертиз, і своєчасно реагувати на ідентифіковані проблеми.

У 2023 р. були проведені опитування експертів, які брали участь у роботі експертних груп у першому та другому півріччях. Зокрема, у першому півріччі в опитуванні взяли участь 1 313 експертів, у другому – 773 експерти.

За результатами опитування стабільно високими залишаються показники оцінювання експертами акредитаційної процедури загалом (9,1), роботи відділу супроводу експертів (9,6) і технічної підтримки (9,6). Корисність інструктажу опитані експерти оцінили на 9 балів. Найбільш критично експерти оцінили корисність рецензії на звіт ЕГ (8,5) – такий показник простежуємо вже третій рік поспіль (8,5 у 2022 р.; 8,6 у 2021 р.)

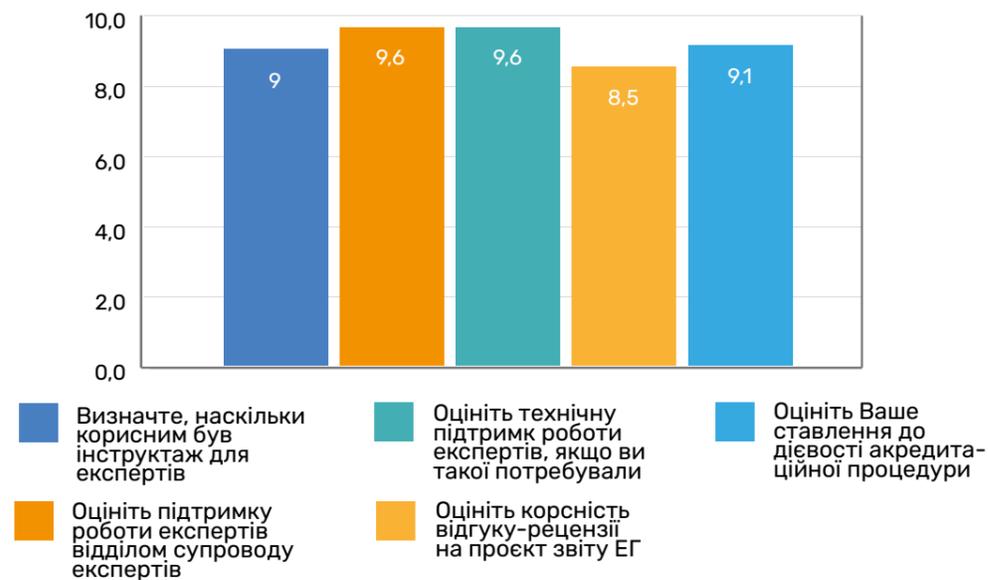

Рисунок 46. Оцінювання експертами якості інструктажу, підтримки від відділу супроводу експертів, технічної підтримки, відгуку-рецензії та акредитаційної процедури загалом

Варто зазначити, що відсоток опитаних, які заявляли про відсутність будь-яких проблемних моментів, помітно зріс, якщо порівняти з результатами 2022 р. (42 %) та 2021 р. (47 %). Серед опитаних 59 % зазначили, що не мали жодних проблем під час участі в процедурі акредитації. Зокрема, дедалі менше експертів скаржаться на недостатність часу (8 % у 2023 р., тоді як у 2022 р. – 13 %, а у 2021 р. – 17 %). Цьогоріч лише 1 експерт зазначив, що проблемою для нього стало надмірне навантаження. Позитивну динаміку оцінювання експертами своєї завантаженості пояснюємо достатнім забезпеченням реєстру експертами за відповідними спеціальностями.

Головними ж проблемами для експертів у 2023 р. стали відкритість ЗВО, неготовність їхніх представників до відвертої комунікації з експертами (зростання з 6 % у 2021 р. та 4 % у 2022 р. до 8 % у 2023 р.), а також недостатня активність здобувачів вищої освіти під час зустрічей з ЕГ (зростання з 10 % у 2021 р. та 6 % у 2022 р. до 12 % у 2023 р.).

Таблиця 10

Охарактеризуйте основні проблеми, з якими Ви зіткнулися під час участі в акредитації ОП?	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%
Відкритість ЗВО	6	2%	93	6%	163	6%	25	4%	164	8%
Пасивні студенти	14	5%	120	7%	307	10%	39	6%	251	12%
Недостатність часу	74	29%	395	24%	505	17%	79	13%	175	8%
Велике навантаження	88	35%	415	26%	546	19%	82	13%	1	0%
Незрозумілість критеріїв	11	4%	68	4%	60	2%	0	0%	52	2%
Написання звіту	55	22%	148	9%	265	9%	17	3%	2	0%
Співпраця з експертами	11	4%	49	3%	122	4%	15	2%	65	3%
Складання та дотримання плану візиту	12	5%	28	2%	23	1%	7	1%	41	2%
Робота в акредитаційній системі	-	-	105	7%	73	2%	5	1%	33	2%
Незрозумілість рішення ГЕР по справі	-	-	188	12%	203	7%	16	3%	142	7%
Незрозумілість рішення агентства по справі	-	-	42	3%	26	1%	0	0%	20	1%
Незрозумілість рецензії на проект звіту ЕГ	-	-	-	-	85	3%	16	3%	100	5%
Інше	26	6%	91	6%	160	5%	53	8%	96	5%
Не було проблем	7	2%	471	29%	1362	47%	265	42%	1230	59%
Всього взяло участь	255		1614		2926		482		2086	

В опитуванні експертам також було запропоновано назвати, яких саме знань або навичок їм бракувало під час роботи в ЕГ. За результатами анкетувань у I та II півріччях 2023 р. 57 % експертів (з-поміж 2 086 опитаних) указали, що їм не бракувало знань і навичок під час акредитаційної експертизи. Поміж знань, про брак яких найчастіше сигналізували експерти, можемо

виокремити знання нормативної бази та меж автономії ЗВО (166 відповідей). Також експерти вказували на брак досвіду акредитацій (148 відповідей), зокрема й досвіду акредитацій «мультиків» (34 відповіді). Частина експертів відчувають потребу вдосконалювати навички написання звіту (51 відповідь), формулювати SMART-рекомендації (62 відповіді). Зауважимо, що на брак навичок вирішення конфліктів, тайм-менеджменту, управління морально-психологічним станом указали лише поодинокі учасники опитування. З'ясовані запити експертів щодо розвитку навичок, необхідних для підготовки якісного звіту, а також аналіз зворотного зв'язку щодо якості звітів експертних груп стали передумовою розроблення тренінгу з написання звіту. Починаючи з серпня 2023 р., цей тренінг став основним напрямом підвищення кваліфікації для чинних експертів.

Протягом 2023 р. проведення акредитаційних експертиз продовжилось в умовах воєнного стану. Експертним групам доводилося працювати в умовах оголошення повітряних тривог у зв'язку з ракетними обстрілами території України. Попри це за календарний рік не було скасовано проведення жодної акредитаційної експертизи. Водночас 26 % опитаних у I півріччі зіткнулися з потребою вносити зміни до програми візиту у зв'язку з повітряними тривогами (17 %) і відключенням електроенергії (9 %); у II півріччі цей показник знизився до 9 % (7 % та 1 % відповідно). Зауважимо, що 2022 р. аналогічний показник сягав 44 %. Простежуємо також зменшення кількості опитаних, які вказали на вимушене порушення дедлайну подання звіту через повітряні тривоги (2 %) та відключення електроенергії (4 %) – у 2022 р. ці показники становили 3 % та 12 % відповідно. Також експерти у своїх відповідях вказували, що попри спроможність дотримуватись програми візиту до ЗВО та своєчасно подати звіт в умовах воєнного стану їх турбував напружений психоемоційний стан.

Таблиця 11

Вкажіть основні проблеми, з якими Ви зіткнулись під час акредитації ОП у зв'язку із воєнним станом або відключенням електроенергії:	2022 р.		2023 р.			
	К-ть відповідей	%	I півріччя		II півріччя	
			К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%
Необхідність внесення змін до програми візиту у зв'язку з повітряними тривогами	123	26%	222	17%	51	7%
Необхідність внесення змін до програми візиту у зв'язку з відключенням електроенергії	86	18%	113	9%	6	1%
Порушення дедлайну подання звіту у зв'язку з повітряними тривогами	14	3%	27	2%	2	0,2%
Порушення дедлайну подання звіту у зв'язку з відключенням електроенергії	57	12%	49	4%	7	1%

Таблиця 11

Вкажіть основні проблеми, з якими Ви зіткнулись під час акредитації ОП у зв'язку із воєнним станом або відключенням електроенергії:	2022 р.		2023 р.			
	К-ть відповідей	%	I півріччя		II півріччя	
			К-ть відповідей	%	К-ть відповідей	%
Жодних проблем не виникало	197	41%	881	68%	670	88%
Загальна кількість опитаних	477	100%	1305	100%	763	100%

Для систематизації розгляду проблемних питань, виявлених у результаті моніторингу ресурсного забезпечення акредитаційної процедури (пп. 6 п. 10.1), було запропоновано створити спеціальну комісію, до повноважень якої входили б аналіз та ухвалення рішень щодо наявності / відсутності порушень у роботі членів експертних груп (зокрема підготовка неякісних звітів, невідповідність оцінювання ОП та/або освітньої діяльності за ОП). Діяльність комісії корелює з визначеними в межах контрольної-діагностичної функції процедурами контролю за дотриманням експертами стандартів забезпечення якості вищої освіти та академічної доброчесності (пп. 5 п. 10.4) та моніторингу якості змісту бази даних експертів (пп. 6 п. 10.4).

Після тривалих дискусій, ґрунтовного планування, унормування підходів і розробки документів у червні 2023 р. була створена комісія щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, метою діяльності якої є підвищення якості акредитаційної експертизи та запобігання неналежному оцінюванню якості освітніх програм експертами Національного агентства. До складу комісії увійшли і члени Національного агентства, і співробітники секретаріату.

Важливо, що діяльність комісії спирається також і на Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, затверджений на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, тобто однією із суттєвих вимог до експертів є розуміння ними цілей і цінностей сучасної процедури оцінювання якості, а порушення цих принципів може призвести до виключення з Реєстру експертів Національного агентства.

На сьогодні комісія розглянула розмаїті кейси, унаслідок чого ухвалені і направлені на засідання Національного агентства рішення, на підставі яких 90 експертів виключені з Реєстру експертів Національного агентства.

Проте діяльність комісії передусім спрямована на покращення роботи експертів, у більшості випадків ми прагнемо отримати від експертів пояснення їхньої позиції щодо оцінювання освітніх програм, для чого вони запрошуються на засідання комісії або до них направляються листи-запити. Окрім того, комісія за своїм рішенням може ініціювати проведення додаткових заходів щодо вдосконалення добору та навчання експертів з акредитації освітніх програм. На сьогодні 20 експертів будуть запрошені на спеціальні тренінги, підготовлені відділом супроводу роботи експертів.

IV. ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ І РЕКОМЕНДАЦІЯМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ESG 2015)

Досягнення повної відповідності системи забезпечення якості вищої освіти Стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015) та отримання Національним агентством повноправного членства в ENQA лишається однією з стратегічних цілей. У 2023 році завдяки відповідним законодавчим змінам, співпраці Національного агентства із європейськими партнерами та консолідації зусиль усіх стейкхолдерів в цьому напрямку відбувся суттєвий прогрес, що відзеркалюється в аналізі відповідності процесів зовнішнього забезпечення якості критеріям другої частини ESG-2015.

2.1 Урахування внутрішнього забезпечення якості

Стандарт: Зовнішнє забезпечення якості повинно стосуватись ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості, описаних у Частині 1 ESG.

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 32 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556 VII «заклади вищої освіти зобов'язані мати внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти, у тому числі затверджену політику забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності (кодекс академічної доброчесності)» та несуть відповідальність за якість своїх освітніх програм, освітніх послуг і забезпечення цієї якості.

Відповідно до Стандарту 1.1 «Політики щодо забезпечення якості», Стандарту 1.9 «Постійний моніторинг та періодичний огляд програм» і Стандарту 1.10 «Циклічне зовнішнє забезпечення якості» ESG 2015 Національне агентство оцінює ефективність внутрішніх систем забезпечення якості під час процедури акредитації освітніх програм, зокрема оцінювання за критерієм 8 «Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми».

1561 освітня програма пройшла акредитацію за повною процедурою, 1365 освітніх програм отримали акредитацію, зразкову акредитацію – 22 ОП, 163 – умовну (відкладену), відмову – 4 ОП, умовну акредитацію – 1211 ОП. Також у 2023 р. акредитацію ОП здійснювали 5 іноземних агентств, а саме: Акредитаційне агентство в галузях охорони здоров'я та суспільних наук (АНPGS, Німеччина), Європейська асоціація закладів ветеринарної освіти (EAEVE, Австрія), Центр оцінювання якості у вищій освіті (SKVC, Литва), Фондація з акредитації міжнародного бізнес-адміністрування (FIBBA, Німеччина), Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (AQUIN, Німеччина), які здійснили зовнішнє забезпечення якості 9 ОП в 7 українських ЗВО.

2.2 Розроблення методологій, що відповідають меті

Стандарт: Зовнішнє оцінювання якості слід визначати і розробляти таким чином, щоб забезпечити його відповідність досягненню цілей і завдань, встановлених для нього, водночас враховуючи відповідні нормативні положення. До його розроблення і безперервного вдосконалення слід залучати стейкхолдерів.

Основні цілі Національного агентства викладені в Стратегії Національного агентства, яка була затверджена у 2019 р. У зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням РФ на територію України термін дії Стратегії під час засідання Національного агентства 25 жовтня 2022 р. було пролонговано до кінця періоду воєнного стану.

На сьогодні основним документом є Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. У цьому положенні визначено такі цілі акредитації:

- 1) встановлення відповідності якості освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою визначеним цим Положенням критеріям;
- 2) допомога закладам вищої освіти у визначенні сильних і слабких сторін освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою;
- 3) надання всім стейкхолдерам інформації про якість освітньої програми та освітньої діяльності за освітньою програмою;
- 4) посилення довіри до вищої освіти в Україні;
- 5) сприяння інтеграції українських закладів вищої освіти до Європейського простору вищої освіти.

Досягнення цих цілей забезпечується суворим дотриманням процедури, описаної в Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, а також відповідністю самого Положення ESG 2015.

Критерії оцінювання якості освітньої програми складаються з 9 критеріїв та додаткового десятого критерію для оцінки освітніх програм 3 го рівня. Своєю чергою критерії складаються з 48 підкритеріїв (54 підкритеріїв для програм 3 го рівня).

У відповідь на зовнішні зміни та потреби стейкхолдерів в умовах війни Національне агентство адаптує свої процедури і процеси зовнішнього забезпечення якості. Так, дію Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану було продовжено. Це дає змогу адаптувати процеси до надзвичайних умов та водночас зберегти їх сталість і якість.

Незважаючи на надзвичайні умови роботи й продовження військової агресії РФ проти України, Національне агентство відновило виїзні акредитації з листопада 2023 р., що також було запитом стейкхолдерів.

Оновлені процедури забезпечення якості сприяють постійному вдосконаленню освітніх програм, зокрема через постакредитаційний моніторинг, який Національне агентство запровадило у 2023 р. відповідно до змін до освітнього законодавства, що були прийняті у травні 2023 р.

Національне агентство вдосконалює процеси зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, спрямовані на задоволення потреб і очікувань як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Усі положення Національного агентства ґрунтуються на чинному законодавстві, мають чіткі цілі й формулювання та опубліковані на офіційному сайті.

2.3 Процеси запровадження

Стандарт: Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають:

- самооцінювання або його еквівалент;
- зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу;
- звіт за результатами зовнішнього оцінювання;
- послідовні подальші дії за результатами оцінювання.

Процес акредитації включає самооцінювання закладів вищої освіти, зовнішнє оцінювання експертною групою, звіт за результатами зовнішнього оцінювання експертною групою, розгляд акредитаційної справи та експертний висновок галузевої експертної ради, розгляд справи та рішення Національного агентства.

У попередні роки постакредитаційний моніторинг відбувався у формі річних умовних акредитацій, після чого ЗВО проходили повторну процедуру акредитації, де демонстрували свої досягнення за рік.

2 травня 2023 р. за ініціативи Національного агентства було внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту» в частині проведення постакредитаційного моніторингу. Відповідно до змін, внесених до частини 8 статті 25, «Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти здійснює постакредитаційний моніторинг акредитованих ним освітніх програм на безоплатній основі. Підстави та порядок здійснення постакредитаційного моніторингу акредитованих освітніх програм визначаються положенням про акредитацію освітніх програм». Слід зазначити, що деякі ЗВО висловили готовність узяти участь у пілотуванні постакредитаційного моніторингу, який має розпочатися у 2024 р.

Ухвалення законодавчих змін і їх імплементація в процес акредитації забезпечують повну відповідність діяльності Національного агентства Стандарту ESG 2.3.

2.4 Незалежні (зовнішні) експерти

Стандарт: Зовнішнє забезпечення якості повинно виконуватися групою незалежних (зовнішніх) експертів, яка включає представника (представників) від студентів.

У межах акредитаційної експертизи всі процедури проводяться незалежними експертами, які включені до реєстру експертів Національного агентства та не мають конфлікту інтересів відносно один одного, визначеної освітньої програми та закладу вищої освіти, де вона реалізується. З метою забезпечення надійної та послідовної роботи експертів вони проходять ретельний відбір і підготовку Національним агентством, після чого отримують статус експерта Національного агентства та включаються до реєстру; мають необхідні навички та компетенції для виконання своїх функцій; проходять періодичні навчання для підвищення кваліфікації та перед кожною акредитаційною експертизою проходять інструктаж.

У 2023 р. розпочалась робота Комісії щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Основною метою роботи комісії є підвищення якості акредитаційної експертизи та запобігання неналежному оцінюванню якості освітніх програм експертами Національного агентства. До складу комісії увійшли і члени Національного агентства, і співробітники секретаріату.

Експертні групи та галузеві експертні ради включають одного члена з-поміж здобувачів вищої освіти, крім тих, хто бере участь в оцінюванні програм, пов'язаних із військовою чи безпековою сферою (галузеві експертні ради 25 і 26). Станом на кінець 2023 р. реєстр експертів налічував 888 здобувачів вищої освіти різних рівнів. До складу кожної галузевої експертної ради включений і представник роботодавців.

Також у 2023 р. продовжилась робота над залученням міжнародних експертів до ГЕР і реєстру експертів. Склад ГЕР у 2023 р. налічував 19 міжнародних експертів, а реєстр експертів у 2023 р. включав 41 міжнародного експерта, отже, станом на 31 грудня 2023 р. загальна кількість міжнародних експертів налічувала 60 фахівців, а 33 міжнародні експерти були залучені до акредитації освітніх програм у 2023 р. Усі експерти зі складу ГЕР та реєстру експертів мають іноземний досвід у таких країнах, як Австрія, Англія, Бельгія, Іспанія, Литва, Нідерланди, Німеччина, Польща, США, Словаччина, Чехія, Швейцарія, Франція, Хорватія й ін.

2.5 Критерії для результатів

Стандарт: Будь-які висновки або судження, зроблені в результаті зовнішнього забезпечення якості, повинні ґрунтуватися на зрозумілих та опублікованих критеріях, які послідовно застосовуються, незалежно від того, чи призводить процес до прийняття офіційного рішення.

Положення про акредитацію освітніх програм містить конкретні критерії їх зовнішнього забезпечення якості. Ці критерії (та відповідні підкритерії) є основою для звіту про самооцінювання, звіту експертів та експертного висновку галузевої експертної ради. Кожен критерій оцінюється за 4-рівневою шкалою:

A – інноваційна / взірцева реалізація цього критерію;

B – задовільна реалізація;

E – незадовільна реалізація, але поліпшення можливе протягом одного року;

F – незадовільна реалізація.

Наведена шкала оцінювання застосовується послідовно.

Висновки і рекомендації, надані в процесі зовнішнього забезпечення якості, мають вплив на якість освітніх програм і закладів вищої освіти в цілому.

2.6 Звітування

Стандарт: Повні експертні звіти повинні публікуватися, вони мають бути зрозумілими і доступними для академічної спільноти, зовнішніх партнерів та інших зацікавлених осіб. Якщо агентство приймає будь-яке офіційне рішення на основі цих звітів, рішення слід опублікувати разом зі звітом.

Усі документи, що стосуються кожної акредитаційної справи (включаючи звіти експертів), доступні онлайн в інформаційній системі Національного агентства <https://public.naqa.gov.ua/>. Користувач має можливість фільтрування даних за параметрами (ID освітньої програми, рівнем вищої освіти, галуззю знань, етапом проходження справи). Рішення Національного агентства також публікується в системі та розміщується на одній сторінці з усіма матеріалами акредитаційної справи.

Національне агентство приділяє особливу увагу якості звітів експертних груп, з тим щоб вони використовувались як основа для подальших дій і прийняття рішень. Із цією метою фахівці відділу акредитації секретаріату Національного агентства опрацьовують звіти експертних груп на предмет їх відповідності вимогам, повноти й аргументованості суджень. Так, за 2023 р. було опрацьовано 1 593 проекти звітів експертів. Також проводиться навчання та підвищення кваліфікації експертів для вдосконалення навичок підготовки якісних звітів. У 2023 р. проведено 18 тренінгів із підвищення кваліфікації для експертів Національного агентства, за результатами навчання 256 експертів отримали сертифікати Національного агентства про підвищення кваліфікації (1 кредит ЄКТС).

2.7 Скарги та апеляції

Стандарт: Процеси розгляду скарг та апеляцій слід чітко визначити як частину моделі процесів зовнішнього забезпечення якості та повідомити про них заклади.

Відповідно до Порядку оскарження рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, прийнятого в травні 2021 р., ЗВО мають право на оскарження рішень Національного агентства. Рішення Національного агентства може бути оскаржене шляхом подання відповідної скарги (апеляції) до Апеляційного комітету Національного агентства. Апеляційний комітет складається з членів Національного агентства (на сьогодні їх 5 осіб) і затверджується на засіданні Національного агентства. За 2023 р. Апеляційний комітет розглянув 4 скарги.

Для досягнення повної відповідності стандарту 2.7 Національне агентство системно працювало над змінами до законодавства України в цій справі. Так, відповідно до змін до Закону України «Про вищу освіту» від 2 травня 2023 р., ініційованих Національним агентством і внесених до ч. 10 ст. 19, «Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти утворює Апеляційну палату у складі п'яти членів з осіб, які мають вищу освіту, науковий ступінь та/або вчене звання та досвід фахової роботи у сфері забезпечення якості вищої освіти не менше п'яти років. Члени Апеляційної палати обираються строком на два роки на конкурсних засадах та виконують покладені на них функції на підставі укладених з ними цивільно-правових договорів. Члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та його галузевих експертних рад не можуть входити до складу Апеляційної палати. Одна і та сама особа не може бути членом Апеляційної палати більше двох строків.

Процедура формування складу Апеляційної палати, її повноваження та порядок їх здійснення визначаються положенням про Апеляційну палату, що затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Апеляційна палата розглядає апеляційні скарги на рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти у порядку, визначеному положенням про Апеляційну палату.

За результатами розгляду апеляційної скарги Апеляційна палата приймає мотивоване рішення, яким може скасувати оскаржуване рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У разі скасування рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти відповідне питання повторно розглядається на його наступному засіданні. У разі незгоди з рішенням Апеляційної палати Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти може підтвердити своє попереднє рішення двома третинами голосів від складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Таке рішення набирає чинності з дня його прийняття і не оскаржується до Апеляційної палати».

Станом на грудень 2023 р. Положення про Апеляційну палату перебувало на розгляді Кабінету Міністрів. Після його затвердження Національне агентство зможе розпочати роботу над формуванням конкурсної комісії. До формування складу Апеляційної палати розгляд скарг та апеляцій на рішення Національного агентства буде здійснювати чинний Апеляційний комітет.

V. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Система військової освіти сектора безпеки та оборони України складається з органів управління та мережі ВВНЗ Міністерства оборони України (це два університети, чотири академії, шість військових інститутів, три військові коледжі, 32 кафедри військової підготовки, 10 кафедр медицини катастроф та військової медицини), закладів вищої освіти, що належать до сфери управління системи Міністерства внутрішніх справ України (МВС) (це п'ять університетів та одна академія; Національної гвардії України – одна академія та один інститут; Державної прикордонної служби України – одна академія; Державної служби України з надзвичайних ситуацій – два університети й один інститут). Служба безпеки України представлена Національною академією. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації має інститут спеціального зв'язку та захисту інформації в складі КПІ. До Управління державної охорони належить інститут управління державної охорони України у складі КНУ імені Тараса Шевченка. Таким чином, у складі сектора безпеки та оборони нараховується понад 30 ЗВО та 42 кафедри, що належать ЗВО інших галузей знань. Це вагома і потужна складова освітнього простору вищої освіти України.

Система військової освіти сектора безпеки та оборони забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти ступенів «бакалавр», «магістр» і «доктор філософії» в галузях знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону та 26 Цивільна безпека, а також додатково у двадцяти галузях знань за 38 спеціальностями та 148 спеціалізаціями. Крім того, у ЗВО системи МВС здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за 25 спеціальностями. Додатково всі перелічені ВВНЗ та ЗВО здійснюють підготовку офіцерського складу в системі багаторівневої професійної військової освіти (без здобуття вищої освіти), а також підготовку офіцерів запасу, перепідготовку і підвищення кваліфікації, мовну підготовку військового та цивільного персоналу, підготовку науковців, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників тощо.

Система військової освіти сектора безпеки та оборони в умовах російсько-української війни виявилася стійкою, гнучкою, здатною змінювати свою конфігурацію (структуру) та продовжувала свій розвиток на шляху формування фахівців нового покоління. Майже усі ВВНЗ та ЗВО системи МВС розосередилися по визначених місцях і районах, відновили (деякі з них наростили) потрібну МТБ та організували освітній процес у повному обсязі за розосередженим принципом. Це сприяло розвитку щодо створення спільної уніфікованої системи підготовки на основі професійної військової освіти (лідерських курсів від L1 до L5). Нова гнучка система професійної військової освіти дала змогу в умовах війни ефективніше здійснювати підготовку військовослужбовців ЗС України та інших складових сил оборони на всіх рівнях військової освіти і своєчасно реагувати на потреби сил оборони України у кваліфікованих офіцерських кадрах.

Упровадження в освітній процес процедур планування та прийняття військових рішень за стандартами НАТО стало потужним джерелом знань, що допомагало аналізувати й ухвалювати нестандартні рішення, планувати і проводити операції з використанням новітніх засобів і таким чином сприяти зростанню фахового рівня військовослужбовців, а також професіоналізації всіх учасників процесу, поліпшенню взаємосумісності з партнерами з держав – членів Альянсу. При цьому гармонійно враховуються особливості підготовки фахівців для всіх складових сил оборони відповідно до їхньої ролі та місця в об'єднаних операціях.

Прикладом успішної трансформації на шляху до єдиного військового освітнього простору країн НАТО є Національний університет оборони України, який став лідером системи військової освіти сектора безпеки та оборони України. Підготовка здобувачів університету у 2023 р. здійснювалась на стратегічному, оперативному й тактичному рівнях у шістьох галузях знань за 10 спеціальностями та 52 освітніми програмами, а доктора філософії – за 9 спеціальностями. Наприкінці 2023 р. в університеті набув спроможностей інститут професійної військової освіти «Вишкіл Лідерів». Він імплементує принципово новий підхід до якості підготовки військових фахівців і є «новою філософією» професійної військової освіти, а саме:

- номенклатура та комплектування посад здійснюються відповідно до підходів НАТО (директори курсів, наставники – офіцери з військ із бойовим досвідом, викладачі пройшли підготовку в іноземних закладах освіти);
- запроваджені нові структури наставництва та забезпечення якості освіти;
- курси лідерства функціонують як самостійні підрозділи за принципами закладів країн – членів НАТО.
- Фінальним етапом цієї роботи стала реалізація розробленого курсу стратегічного управління вищого рівня та державної політики (L5).

Так, із 28 листопада до 5 грудня на цьому пілотному курсі пройшли підготовку 16 керівників структурних підрозділів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України, органів управління інших складових сил оборони, органів державної влади.

Підготовка була організована у формі інноваційних дискусій у політичній і стратегічній площинах із залученням цивільного та військового керівництва України, країн-партнерів і країн – членів НАТО, провідних науковців.

Спікерами курсу виступили секретар Ради національної безпеки і оборони України, міністр оборони України, перший заступник міністра оборони України, Головнокомандувач Збройних сил України, начальник Генерального штабу Збройних сил України, директор Департаменту військової освіти і науки Міністерства оборони України, командувачі та представники командувань родів військ (сил) Збройних сил України й інших сил оборони.

До викладання на курсі змогли долучитися радник з питань професійної військової освіти Стасіс Палдунас, двічі міністр оборони Литви Лінас Антанас Лінкявічус, спеціальний радник з питань оборони Великої Британії Мартін Моллой та інші.

В інституті розроблені нові освітні програми лідерських L-курсів, які враховують досвід ведення силами оборони України бойових дій у росій-

сько-українській війні. У жовтні 2023 р. на базі Балтійського оборонного коледжу за участю наших партнерів відбулась фінальна синхронізація нових освітніх програм оперативного рівня курсу L3 та курсу для державних службовців L4.

Таким чином, в університеті започатковані освітні програми лідерських курсів оперативного та стратегічного рівнів L3, L4 та L5, які забезпечують єдиною «мовою спілкування» всіх керівників органів управління сектора безпеки та оборони, що сприяє об'єднанню сил оборони України в єдину систему.

Фінальною оцінкою університету на шляху постійного підвищення якості освіти та освітньої діяльності стала акредитація освітньо-наукової програми за спеціальністю 256 Національна безпека Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти України за визначенням «зразкова». Це перша така висока оцінка у 25 та 26 галузях знань за період акредитації з 2019 р.

Паралельно з виконанням указаних завдань особовий склад університету залучався до бойової роботи в органах військового управління командування видів ЗС України, родів військ і військових частин. Цю роботу очолював начальник університету, доктор військових наук, генерал-полковник Михайло Володимирович Коваль, який виконував бойові завдання в районі Бахмута. До виконання бойових завдань залучалися наукові та науково-педагогічні працівники майже з усіх кафедр: військовослужбовці та службовці ЗС України, слухачі стратегічного та оперативного рівнів. Загалом у заходах з відсічі збройній агресії російської федерації на ротаційній основі взяли участь понад 812 військовослужбовців університету (ця практика триває і зараз). За успішне виконання бойових завдань із відсічі широкомасштабній збройній агресії РФ особовий склад заохочено державними нагородами та відомчими відзнаками. Загалом із початку російсько-української війни 69 офіцерів Збройних сил України та 4 Національної гвардії України, які навчалися у Національному університеті оборони України, нагороджені званням «Герой України», а 457 військовослужбовців стали кавалерами орденів Богдана Хмельницького та «За мужність» 1-го, 2-го і 3-го ступенів.

Відзнаками міністра оборони України нагороджено 1 531 особу, а відзнаками Головнокомандувача Збройних сил України – 806 осіб.

Продовжується практика навчання та підготовки органів управління всіх рівнів, військових частин і підрозділів мобільними групами, окремими науково-педагогічними та науковими працівниками університету, зокрема територіальної оборони (ТрО), Національної гвардії України (НГУ), органів виконавчої влади тощо. Така організація освітнього процесу (за окремими спеціальностями) наближається за своїм змістом до дуальної освіти, оскільки науково-педагогічні працівники та слухачі у визначений час виконують бойові завдання на основі сформованих (розвинутих) компетентностей під час освітнього процесу. Після повернення до університету вони продовжують освітній процес, корегуючи його зміст із урахуванням практики війни. Це особливо виявилось в ході виконання слухачами творчих робіт, індивідуальних і групових проєктів. Таким чином, набутий бойовий досвід військовими частинами й органами управління негайно валідується в освітньому процесі.

В університеті продовжується робота зі створення умов для набуття, підтримання й розвитку рівня знання англійської мови за допомогою дистанційних курсів на платформі університету, гнучкого графіка онлайн- та офлайн-консультацій, проведення speaking-club відповідно до сфери професійної діяльності викладачів. В університеті продовжується робота над упровадженням англійських освітніх курсів. Пілотним проєктом став курс із питань вивчення досвіду російсько-української війни, розроблений за підтримки Міністерства оборони України. На цей час курс уже проведено для шести країн та організацій: Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Королівства Швеція, Королівства Данія, Французької Республіки, Японії, експертів програми НАТО DEEP-Ukraine, Київської асоціації військових аташе «КАВА». Курс адаптується для потреб країни-замовника, що забезпечує його актуальність.

Фокусом зі створення англійського навчального середовища для всіх учасників освітнього процесу університету стала його міжнародна активність. Протягом року до університету приїжджали 85 іноземних делегацій, більше 350 представників університету відвідали понад 20 військових закладів освіти іноземних держав, де взяли участь у міжнародних навчаннях, семінарах, конференціях і курсах. У грудні 2023 р. делегація університету взяла участь у лідерському семінарі «Зміни лідерства під час зміни фокусу воєнних операцій на внутрішню та колективну оборону» в Литовській військовій академії імені генерала Йонаса Жемайтиса.

Протягом року налагоджено співробітництво у сферах освіти, науки та досліджень із п'ятьма іноземними закладами шляхом укладання меморандумів про співпрацю, а саме:

- Шведським університетом оборони (м. Стокгольм, Королівство Швеція);
- Балтійським оборонним коледжем (м. Тарту, Естонська Республіка);
- Литовською військовою академією Литовської Республіки імені генерала Йонаса Жемайтиса (м. Вільнюс);
- Академією воєнного мистецтва (м. Варшава, Республіка Польща).

Важливою складовою діяльності університету є наукова, науково-технічна й інноваційна діяльність, орієнтована на отримання фундаментальних і прикладних результатів, спрямованих на підтримку прийняття рішень військово-політичним керівництвом держави, розвиток спроможностей, ресурсного забезпечення складових сектора безпеки і оборони та впровадження їх в освітній процес. Для виконання зазначених завдань університет має потужний науковий потенціал: доктори наук, професори – 84 особи, 374 кандидати наук і доктори філософії. Мають учене звання доцента і старшого дослідника 187 осіб. Усього за рік проведено досліджень у межах 76 науково-дослідних робіт та оперативних завдань, які присвячені вирішенню проблем:

- DG. Урядування в оборонній сфері – 19 НДР, шість оперативних завдань;
- FDR. Планування розвитку та забезпечення готовності військ (сил) – 14 НДР, вісім оперативних завдань;
- C2. Командування та управління – три НДР, два оперативних завдання;
- I. Розвідка – одна НДР, одне оперативне завдання;

- Е. Застосування сил і засобів – п'ять НДР, шість оперативних завдань;
- S. Всебічне забезпечення військ, сил – три НДР, одне оперативне завдання;
- CIS. Зв'язок та інформаційні системи – дві НДР;
- P. Захист і живучість – три НДР, два оперативних завдання.

Результати наукових досліджень та оперативних завдань реалізовано під час опрацювання, розроблення і надання пропозицій до 47 проектів нормативно-правових актів України, інформаційно-аналітичних матеріалів із питань національної безпеки та оборони.

З метою обговорення проблем воєнної теорії та практики, апробації результатів, отриманих у ході досліджень, в університеті проведено 71 захід (конференції, форуми та наукові семінари, з них вісім – міжнародних). Науковці університету разом із партнерами визначили шляхи вирішення широкого кола проблемних питань, зокрема щодо підготовки та ведення операцій угруповань військ (сил) Збройних сил України з досвіду російсько-української війни.

Видано 14 монографій, 54 підручники, навчальні, методичні посібники, 30 випусків наукових фахових видань, які перереєстровані й отримали державні ідентифікатори медіа.

На основі міжурядової угоди в співпраці з НАТО з науки і технологій (NATO STO) університет реалізує проєкт «Протидія гібридній війні: військові аспекти» за участю зацікавлених країн-партнерів: США, Великої Британії, Канади, Хорватії, Туреччини, Фінляндії.

У форматі двостороннього співробітництва розроблено спільний науковий проєкт із Норвезьким університетським коледжем оборони за темою «Україна і тотальна оборона» («Total Defence»), зі Шведським університетом оборони – проєкт «SLP for UKRAINE», у форматі багатостороннього співробітництва – міжнародний науковий проєкт «Соціоцентрична боротьба в Україні: військовий патріотизм, російський вплив та наслідки для європейської безпеки» («Contested Ukraine»), на виконання якого отримано грант Науково-дослідної ради Норвегії.

Проводиться робота щодо патронажу університету Національним університетом оборони Сполучених Штатів Америки (м. Вашингтон, США).

У 2023 р. університет продовжував розвиток сучасних інформаційних ресурсів, зокрема платформи дистанційного навчання Збройних сил України, електронної бібліотеки та сервісу відеоконференцзв'язку. Послугами цих ресурсів уже користуються понад 50 тисяч абонентів закладів військової освіти, структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних сил України, військових частин. У поточному році організовано доступ до ресурсів дистанційного навчання країн – членів НАТО та країн-партнерів – платформи дистанційного навчання НАТО, інформаційного ресурсу Tiderpedia, урядової платформи дистанційного навчання США.

Продовжено роботи щодо створення архітектури всеохопного навчання для сил безпеки та оборони з інтеграцією перевірених часом і нових технологій навчання в екосистему освітніх послуг.

Створено професійну відеостудію для розроблення сучасних інтерактивних навчальних матеріалів і подкастів.

Обладнано автоматизовані робочі місця навчальних командних пунктів, встановлені та використовуються спеціалізовані системи управління військами «Віраж-Планшет», «Дельта», «Дзвін», «Кропива».

Таким чином, діяльність Національного університету оборони України у 2023 р. відбувалася з урахуванням потреб поля бою російсько-української війни, виконання традиційних завдань освітньої, наукової та методичної роботи і його розвитку відповідно до Концепції трансформації системи військової освіти. Результати його діяльності переконливо доводять, що університет значною мірою наблизився до взаємосумісності з військовими навчальними закладами НАТО та державами – членами Альянсу.

Аналогічний підхід запроваджено у 2023 р. в ЗВО, що підпорядковані Міністерству внутрішніх справ України. Підготовка здобувачів у них відбувалася відповідно до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Національну гвардію». Для курсантів-поліцейських за всіма спеціальностями на першому курсі викладаються дисципліни, передбачені програмами первинної військово-професійної підготовки. У практиці ЗВО МВС України було значно збільшено практичну складову щодо спеціальної фізичної, вогневої, тактико-спеціальної підготовки. Систематично залучалися до освітнього процесу працівники-практики правоохоронних органів та особи, які брали участь у бойових діях. Розроблено та введено до програм підготовки освітні компоненти щодо розслідування воєнних злочинів. Значно підвищено якість психологічної підготовки всіх правоохоронців.

У системі вищої освіти Міністерства внутрішніх справ роботу у сфері забезпечення якості вищої освіти у 2023 р. очолив Департамент освіти, науки та спорту, у складі якого створено відділ забезпечення якості вищої освіти, що є самостійним структурним підрозділом (наказ МВС «Про організаційно-штатні зміни в апараті МВС») від 2 травня 2023 р. № 370.

Станом на грудень 2023 р. в закладах вищої освіти, що належать до сфери управління МВС, і закладах освіти, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через міністра внутрішніх справ України, та Національної гвардії України, здійснювалася підготовка здобувачів вищої освіти ступенів «бакалавр», «магістр» і «доктор філософії».

Більшість здобувачів у 2023 р. навчалися на денній формі (82,2 %). Відповідно 17,8 % здобувачів отримували освіту на заочній формі навчання (рис. 1).

При цьому більшість із них здобуває освіту на першому (бакалаврському) рівні (майже 90 %). На другому (магістерському) рівні навчається 9 % здобувачів, і лише 1 % здобувачів опановують освітньо-наукові програми на третьому (освітньо-науковому) рівні.

Одним із найвагоміших інструментів у сфері забезпечення якості вищої освіти є укладання наказу «Про затвердження Професійних, освітніх і кваліфікаційних вимог, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття вакантних посад у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку поліцейських» від 13.02.2020 № 123. Наказом зокрема передбачається низка критеріїв, що визначають «специфічність» вимог до зайняття посад у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку поліцейських з урахуванням

їхнього практичного досвіду. Поліцейські, які відряджаються на посади науково-педагогічних працівників у ЗВО МВС, повинні мати стаж роботи на посадах у поліції, апараті Міністерства внутрішніх справ України не менше ніж три роки, освітній ступінь вищої освіти – не нижче ступеня доктора філософії; поліцейські, які відряджаються на посади викладачів, старших викладачів, – освітній ступінь вищої освіти не нижче ступеня магістра.

Крім того, цим наказом передбачається граничний строк перебування на посадах у ЗВО МВС п'ять років. Подальше проходження служби на аналогічній посаді в ЗВО можливе не менш як після трьох років перебування на посаді в поліції, апараті МВС. Це створює актуальні умови для здобуття практичних знань науково-педагогічними працівниками ЗВО МВС і постійно підтримує їхні знання на сучасному рівні.

Разом із цим серед інноваційних підходів до впровадження механізмів забезпечення якості освіти в частині набуття практичного досвіду в закладах освіти органів системи МВС забезпечується безперервний тренінговий процес навчання науково-педагогічного персоналу. Так, науково-педагогічний персонал циклу підготовки поліцейських (кафедр кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності) протягом 2023 р. брав участь в одноденних практичних семінарах «Особливості документування та розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України», що проводились на деокупованих територіях України, на прифронтовій території, загальна кількість учасників якого становила близько 100 осіб.

Вищі військові навчальні заклади Національної гвардії України для забезпечення практичної підготовки здобувачів освіти активно використовують навчальну матеріально-технічну базу Міжнародного міжвідомчого багатопрофільного центру підготовки підрозділів Національної гвардії України та військових частин НГУ, на фондах якого проводяться практичні заняття, курсанти проходять військову практику і стажування.

Значна увага приділяється вивченню й упровадженню бойового досвіду в освітній процес. З цією метою офіцери ВВНЗ НГУ проходять стажування в районах виконання бойових (спеціальних) завдань для набуття бойового досвіду та подальшого його впровадження в освітній процес, а посади науково-педагогічних працівників комплектуються офіцерами, які брали участь у виконанні бойових завдань.

У **Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького** практичні навички здобувачів вищої освіти формуються під час проведення практичних занять із використанням польової навчальної бази й у спеціально облаштованих лабораторіях, де активно використовуються тренажери, симулятори та навчальні макети, а також під час проходження практики і стажування в органах охорони державного кордону на посадах з урахуванням освітніх програм, на яких навчаються здобувачі вищої освіти.

У минулому році продовжував нарощувати свої освітні спроможності після зміни місця дислокації **Національний університет цивільного захисту України**. Цілі та програмні результати його оновлених ОПП відповіда-

ють завданням ДСНС як основного державного замовника з урахуванням потреб реальних дій підрозділів в умовах російсько-української війни. Організація освітнього процесу передбачає аудиторне навчання не менше 50 % обсягу кожної дисципліни. У разі зтяжної тривоги передбачене проведення додаткових аудиторних занять, тобто процес навчання продовжується після примусової його зупинки. В університеті запроваджено потужні професійні вибіркові освітні компоненти. Підвищенню якості підготовки здобувачів сприяє тісна його взаємодія з підрозділами ДСНС. Так, науково-педагогічні працівники систематично залучаються для проведення виїзних занять на об'єктах промисловості, будівництва, а також беруть участь у робочих групах із розроблення законодавчих і нормативних актів та директивних документів, вимог до техніки й спеціального обладнання. Так само здобувачі залучаються до несення служби в пожежно-рятувальній частині з виїздами на реальні пожежі, ДТП тощо. Гарною традицією в університеті є систематичне проходження навчальної та виробничої практики в підрозділах ДСНС, на місцях їх потенційного працевлаштування.

Схожі особливості щодо постійного оновлення освітніх програм і компонентів, змін в організації освітнього процесу запроваджено у **Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУБЖД)**. Там так само курсанти й викладачі постійно залучаються до ліквідації надзвичайних ситуацій, зокрема наслідків обстрілів об'єктів цивільної та критичної інфраструктури і вдосконалюють практичні уміння й навички з подальшою їх інтеграцію в освітній процес. Цікавою й ефективною практикою, запровадженою університетом, є поширення академічної співпраці з іншими закладами вищої освіти. Це сприяє налагодженню комунікації науковців, здобувачів і викладачів та є основою створення єдиного освітнього простору сил оборони. У межах укладеної Угоди про співробітництво між Національним університетом оборони України та ЛДУБЖД 14 листопада 2023 р. для ад'юнктів НУОУ, які проходять підготовку за спеціальністю 263 Цивільна безпека, гостьову онлайн-лекцію на тему «Проблемні питання функціонування підсистем єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) України» провів начальник кафедри цивільного захисту та протимінної діяльності ЛДУБЖД, доктор технічних наук, доцент, підполковник служби цивільного захисту Роман Яковчук. У 2023 р. в університеті практичної спрямованості набула міжнародна активність. Викладачі та курсанти ЛДУБЖД стали учасниками таких міжнародних тренінгів, як «EURO-MED REACT 2023» (липень 2023 р.), «Пошук і порятунок в умовах міста» (серпень 2023 р.).

Слід зауважити, що згадані університети є основними елементами єдиної системи військової освіти сектора безпеки та оборони, водночас вони зберегли особливості своєї діяльності в умовах війни, своєчасно випустили здобувачів і набрали вступників відповідно до державного замовлення, а також виконали потрібний обсяг наукової, освітньої та методичної роботи, забезпечили функціонування внутрішніх систем забезпечення якості освіти й освітньої діяльності як основи свого розвитку.

Таким чином, система військової освіти сил оборони України у 2023 р. довела свою спроможність на сучасному рівні виконувати визначені завдання

в умовах відсічі збройній агресії російської федерації, вдало концентруючи увагу саме на ключових елементах саморозвитку щодо створення єдиної уніфікованої системи підготовки персоналу для сил оборони України з урахуванням стандартів і досвіду держав – членів НАТО та досягнення з ними повної сумісності.

VI. ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА 2023 РІК: ІНІЦІАТИВИ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА

У 2023 р. Національне агентство відкоригувало напрями подальшого розвитку діяльності, зокрема в питаннях розробки змін до законодавства за результатами оцінки всієї сукупності об'єктивних обставин. Незважаючи на продовження повномасштабної війни, заклади вищої освіти і наукові установи, що ведуть освітню діяльність, продемонстрували бажання і здатність вести освітню та наукову діяльність із дотриманням усіх вимог до їх якості, передбачених як законодавством України, так і Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Відповідно Національне агентство відмовилось від ідеї затвердження Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану, розробленого у 2022 р., і сконцентрувало увагу на реалізації завдань і заходів, передбачених Національним планом дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022–2023 рр., а саме: на участі в розробці законодавчих змін у сфері вищої освіти, наукової діяльності, реалізації всіх видів акредитації, формуванні простору академічної доброчесності тощо.

У межах зазначеної роботи було здійснено критичний самоаналіз і досліджено відгуки національних та іноземних стейкхолдерів, які підтвердили, що окремі питання функціонування національної системи забезпечення якості вищої освіти потребують змін і покращення з метою приведення у відповідність законодавства України у сфері освіти і науки до законодавства Європейського Союзу.

У зв'язку з вищевикладеним Національне агентство виступило з такими пропозиціями:

- запровадити постакредитаційний моніторинг;
- уможливити залучення всіх груп стейкхолдерів (зокрема науково-педагогічних, наукових працівників і здобувачів вищої освіти, залучених Національним агентством на оплатній основі) до проведення акредитації; віднести експертну роботу з оцінювання якості до видів науково-педагогічної роботи; унормувати питання оплати діяльності міжнародних експертів;
- упорядкувати процедуру та підстави оскарження рішень Національного агентства і утворити з цією метою Апеляційну палату Національного агентства;
- обмежити поширення законодавства про державну службу на членів Національного агентства та працівників Секретаріату;
- продовжити роботу над урегулюванням питань академічної доброчесності у сфері вищої освіти.

З метою практичної реалізації викладених вище пропозицій Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розробило відповідні зміни до законодавства України.

За результатами тривалої роботи зі стейкхолдерами та народними депутатами було внесено зміни до законодавства України.

1. У Законі України «Про вищу освіту» було надано визначення *постакредитаційного моніторингу* та встановлено, що постакредитаційний моніторинг здійснюється Національним агентством на безоплатній основі та у двох формах: за результатами акредитації освітніх програм та інституційної акредитації закладів вищої освіти. Сформовано правові підстави для створення та функціонування *Апеляційної палати* з метою забезпечення можливості розгляду скарг на рішення Національного агентства з уникненням ситуацій потенційного конфлікту інтересів. Запроваджено інститут *інституційної акредитації* закладу вищої освіти. Доповнено вимоги до осіб, які можуть бути членами Національного агентства, та оптимізовано внутрішню його структуру з урахуванням реалій сучасності та змін у законодавстві України. Відкореговано деякі процеси в межах реалізації Національним агентством повноважень і завдань, які на нього покладаються. Наприклад, строки акредитації освітніх програм збільшено з трьох місяців до чотирьох. Оптимізовано вимоги до строків, на які видається сертифікат про акредитацію освітньої програми. Як і раніше, залишається можливість отримати сертифікат про акредитацію освітньої програми на п'ять років або один рік. Сертифікат строком на 10 років тепер може бути виданий лише в разі наявності в закладу вищої освіти інституційної акредитації та акредитування освітньої програми з визначенням «зразкова». Національному агентству було надано право бути членом міжнародних організацій у сфері забезпечення якості вищої освіти, проходити їх акредитацію, за погодженням із Кабінетом Міністрів України сплачувати відповідні вступні, членські й інші види обов'язкових внесків, зокрема в іноземній валюті. А закладам освіти, науковим установам дозволено здійснювати оплату послуг з акредитації за рахунок видатків загального фонду бюджету на підготовку фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів.

2. Було внесено зміни до *Закону України «Про запобігання корупції»* про те, що Голова, заступники Голови, інші члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, крім обраних із-поміж здобувачів вищої освіти та представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, а також посадові особи Секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 3). А частину 3 ст. 25 зазначеного Закону було доповнено нормою, відповідно до якої знято ряд обмежень із науково-педагогічних, наукових працівників і здобувачів вищої освіти, зокрема військових навчальних закладів (закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти), що уможливило їх залучення Національним агентством до проведення акредитацій.

3. З метою конкретизації правового статусу Національного агентства, його членів і працівників Секретаріату було внесено зміни до *Закону України «Про державну службу»*, якими зазначено, що Голова, заступники Голови та інші члени Національного агентства, а також працівники Секретаріату Національного агентства не є державними службовцями (ч. 3 ст. 3).

4. Внесено зміни і до *Закону України «Про освіту»*. Так, було покращено поняття інституційної акредитації, яка тепер визначається як оцінювання

якості освітньої діяльності закладу вищої освіти та його системи внутрішнього забезпечення якості.

Нагадаємо, що Національне агентство послідовно й аргументовано відстоювало позицію необхідності розробки та прийняття *Закону України «Про академічну доброчесність»*. У травні 2023 р. в публічному просторі з'явився альтернативний проєкт Закону України «Про академічну доброчесність», із яким представники Національного агентства мали можливість ознайомитися.

За результатами аналізу змісту альтернативного законопроєкту можна було прийти до висновку, що він так само, як і законопроєкт Національного агентства, мав за мету врахувати сучасні світові вимоги до якості освіти та освітнього процесу, створення умов реального, а не декларативного дотримання вимог і засад академічної доброчесності як обов'язкової складової освітньої та наукової діяльності, виправлення недоліків вітчизняного законодавства з цих питань, що сприятиме об'єктивності оцінювання результатів навчання, культурної та наукової діяльності, довіри до них тощо. Також альтернативний законопроєкт мав однакову із законопроєктом Національного агентства структуру, логіку побудови та перелік вирішуваних питань. Головною відмінністю альтернативного законопроєкту було інше ставлення до видів порушень академічної доброчесності, видів відповідальності за виявлені порушення, правил їх застосування та сфери поширення.

Ураховуючи важливість питання та необхідність консолідації зусиль у питаннях усунення недоліків нормативного регулювання у сфері академічної доброчесності, представники Національного агентства взяли активну участь у подальшій роботі в складі об'єднаної робочої групи щодо вдосконалення проєкту Закону України «Про академічну доброчесність». Результатом стала підготовка узгодженого тексту законопроєкту, який здобув підтримку народних депутатів і був офіційно зареєстрований уже на початку 2024 р., що виходить за межі звітнього 2023 р., але є свідченням і доказом продовження роботи Національного агентства над змінами в законодавстві, потрібними для визнання та дотримання цінностей, принципів і правил академічної доброчесності в межах освітньої та наукової діяльності.

ПЛАНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наведений у доповіді про якість вищої освіти матеріал дає змогу констатувати таке. Система вищої освіти в Україні являє собою широку мережу закладів вищої освіти різної форми власності, з різною кількістю здобувачів вищої освіти, різноманітними можливостями й ресурсами, зокрема різною спрямованістю щодо спеціальностей, і в їхніх межах – освітніх програм. При цьому можемо стверджувати, що практично не залишилося ЗВО із чітко визначеним фокусом підготовки здобувачів вищої освіти (окрім медичних, закладів зі специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів і наукових установ). Це очевидно потребує від ЗВО розгалуженішої внутрішньої системи забезпечення якості та залучення до неї більшої кількості фахівців.

Очевидним є, що переважна більшість ЗВО створили внутрішні системи забезпечення якості вищої освіти. Ці системи мають різне адміністрування, організаційні особливості, локальну нормативну базу та політики університетів. Необхідно відзначити, що успішною є імплементація автоматизованих систем управління якістю, які не лише накопичують інформацію, але сприяють проходженню необхідних алгоритмів моніторингу та узагальнення інформації. Застосування таких систем спрощує проходження процедур зовнішнього оцінювання, звітування про роботу перед стейкхолдерами.

Поряд із тим зовнішня система забезпечення якості виявила, що значною мірою діяльність підрозділів забезпечення якості українських ЗВО спрямована лише на проходження процедури акредитації, а не на відповідність освітніх програм та освітньої діяльності за ними настановам Стандартів і рекомендацій у сфері забезпечення якості вищої освіти (ESG 2015). Це пояснюється порівняно пізнім «стартом» процесів забезпечення якості в Україні, труднощами, викликаними пандемією та військовою агресією, а також інертністю деяких із них у засвоєнні найкращих практик.

Упевнені в тому, що стратегія еволюційного шляху розвитку систем забезпечення якості, яку запропонувало Національне агентство, є дієвою, адже вона спрямована на адресне навчання науково-педагогічних працівників, гарантів освітніх програм, експертів, здобувачів вищої освіти й стосується як процесів і процедур зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості, так і розуміння необхідності цих процесів, взаємодії всіх учасників зовнішнього оцінювання якості освітніх програм. Так, загалом проведено понад 250 заходів, зокрема, всеукраїнський форум, 14 вебінарів, 63 тренінга, 12 семінарів і круглих столів, корисні для представників української освітянської громади зустрічі з іноземними агентствами та ін. Однак попит на подібну комунікацію і досі залишається значним.

Проведений аналіз і накопичений досвід свідчать про те, що національна система забезпечення якості потребує перегляду і вдосконалення. За чотири роки діяльності процеси оцінювання якості торкнулися 5 380 освітніх програм, що становить 21 % від 25 249 освітніх програм, які були проа-

налізовані 2023 р. Це вказує, що дизайн зовнішньої системи забезпечення якості потребує структурних змін. Його бачення, розробка передбачають широку публічну дискусію про сучасну систему забезпечення якості. З огляду на те, що в різних країнах системи забезпечення якості мають різну побудову й етапність, завданням для України є обрати оптимальну або розробити власну на базі вже напрацьованих рішень. Питаннями до майбутніх дискусій мають стати доцільність запровадження регіональних чи галузевих агентств забезпечення якості, їх юридичний статус і повноваження. Не менш важливим питанням є складові системи забезпечення якості, її етапи, що також має різні варіанти реалізації в різних країнах. Зокрема очевидним є те, що наявність акредитації лише освітніх програм не є достатньою для ефективних змін системи. Досвід національних систем забезпечення якості, до яких залучені агентства з мережі ENQA, демонструє акредитацію концептуальну, первинну, кластерну, проміжну, тематичне оцінювання й інші незвичні на сьогодні для нас моделі.

Не забуваймо, що акредитація покликана вести діалог про якість освітньої програми та виконання основних вимог законодавства, баланс між якими є предметом дискусії для всього Європейського освітнього простору як баланс між контролем і вдосконаленням.

У той же час для українських реалій очевидною є необхідність більш жорсткого контролю за дотриманням освітнього законодавства поза межами акредитаційних процедур. Це і дасть можливість зберегти згаданий вище баланс у роботі Національного агентства.

Звіти експертних груп, висновки галузевих експертних рад, рішення Національного агентства, у яких досить часто згадується про недотримання Ліцензійних умов освітньої діяльності, не знайшли належної реакції від уповноважених державних органів. І це примушує перенести баланс процедур у бік контролю. Тож сподіваємося, що системний контроль за дотриманням законодавства, ліцензійних вимог відбуватиметься не лише належним чином, а й до процедур акредитації, що змістить баланс акредитації в бік моніторингу і консультування.

Можливими варіантами вирішення проблеми недостатньої участі закладів вищої освіти в розбудові національної системи забезпечення якості вищої освіти є активізація залучення їх представників до робочих груп із випрацювання нормативних документів і процедур щодо конкретних процесів. Позитивним прикладом є активна участь провідних ЗВО у формуванні процедур із запровадження постакредитаційного моніторингу.

Уваги потребує й дискусія про необхідність оновлення стандартів вищої освіти до реальних потреб часу та їх застосування до проектування і реалізації освітніх програм. Окремим важливим питанням є інтеграція професійних стандартів при формуванні та реалізації освітніх програм. Проактивна участь у цьому університетів, роботодавців та інших стейкхолдерів украї необхідна, адже сфери економіки і науки досить динамічні та зазнали відчутних змін унаслідок воєнного стану.

Наголошуючи на необхідності оновлення законодавства, що регулює питання забезпечення якості вищої освіти, не можна оминати і питання

врегулювання ситуації з академічною доброчесністю. Нагадаємо, що становлення культури академічної доброчесності є важливою складовою системи забезпечення якості. Без реалізації відповідальних доброчесних досліджень університети не зможуть виконувати свої функції осередків формування світогляду, суспільного служіння та наукового прогресу. Отже, акцентування їх відповідальності за порушення академічної доброчесності є не менш важливим компонентом подальшого розвитку законодавства у сфері вищої освіти.

Ураховуючи європейський багаторічний досвід розвитку системи забезпечення якості вищої освіти, українські викладачі та студенти прагнуть до досконалості у фаховому й академічному аспектах. Наші успішні заклади вищої освіти провадять актуальний і практикоорієнтований освітній процес, чому сприяє найважливіша передумова: коли кожен учасник освітнього процесу прагне покращити якість вищої освіти. Таким чином, усвідомлення закономірностей формування сучасної системи забезпечення якості вищої освіти є спільною справою українських освітян.

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Академія праці, соціальних відносин і туризму		3
Бердянський державний педагогічний університет	5	
Білоцерківський національний аграрний університет	2	3
Буковинський державний медичний університет		1
Вижницький фаховий коледж мистецтв та дизайну імені Василя Шкрябляка	1	
Вищий навчальний заклад «Приватне акціонерне товариство «Львівський інститут менеджменту»		1
Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»	4	1
Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля»		2
Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»		3
Відокремлений структурний підрозділ «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Івано-Франківський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Криворізький фаховий коледж Національного авіаційного університету»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки» Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»	2	
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Класичний фаховий коледж Сумського державного університету»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка»	1	
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»	1	
Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Житомирський економіко-гуманітарний інститут	2	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Хмельницький інститут соціальних технологій	1	
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут		1
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	11	3
Вінницький кооперативний інститут	1	
Вінницький національний аграрний університет		2
Вінницький національний аграрний університет (Відокремлений структурний підрозділ «Ладжинський фаховий коледж Вінницького національного аграрного університету»)		1
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова		1
Вінницький національний технічний університет	2	9
Воєнна академія імені Євгенія Березняка	1	
Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	1	
Волинський національний університет імені Лесі Українки	20	38
Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола		1
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка		4
Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»		1
Державна наукова установа «Київський академічний університет»		3
Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами		1
Державна наукова установа «Центр інноваційних медичних технологій НАН України»	1	
Державна установа «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»	1	
Державна установа «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка Національної академії медичних наук України»	1	
Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової Національної академії медичних наук України»	2	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»	1	
Державна установа «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М.Амосова Національної академії медичних наук України»		1
Державна установа «Інститут гастроентерології Національної академії медичних наук України»	1	
Державна Установа «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України»	1	
Державна установа «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова Національної академії медичних наук України»	1	
Державна установа «Інститут проблем ендокринної патології ім.В.Я.Данилевського Національної академії медичних наук України»	2	
Державна установа «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України»	1	
Державна установа «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України»	3	
Державна установа «Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії Міністерства охорони здоров'я України»	2	
Державна Установа «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова» Національної академії медичних наук України	1	
Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля»	1	
Державний біотехнологічний університет	11	2
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»	2	
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» (Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»)	2	
Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет»	2	
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	11	24
Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет»	13	
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»	4	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний технічний університет»	5	
Державний заклад «Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління»	1	
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	18	13
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»	4	2
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» (Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти)	4	
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»	1	
Державний податковий університет	15	
Державний торговельно-економічний університет		8
Державний торговельно-економічний університет (Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету)	1	10
Державний університет «Житомирська політехніка»	18	13
Державний університет економіки і технологій	11	
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку	1	
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (Державний університет телекомунікацій - п)	3	
Державний університет інфраструктури та технологій	12	3
Дніпровський державний аграрно-економічний університет	4	6
Дніпровський державний технічний університет	3	4
Дніпровський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	3	
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	19	
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	9	
Донбаська державна машинобудівна академія	7	
Донбаська національна академія будівництва і архітектури	1	
Донецький державний університет внутрішніх справ	4	
Донецький національний медичний університет	1	
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського	4	10
Донецький національний університет імені Василя Стуса		3
Дочірнє підприємство «Київський хореографічний коледж»	1	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	7	
Дунайський інститут водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій	3	
Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті	1	1
Житомирський агротехнічний фаховий коледж		1
Житомирський державний університет імені Івана Франка	7	15
Житомирський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	2	
Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради		1
Закарпатська академія мистецтв	2	
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II»		2
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»		1
Заклад вищої освіти «Український католицький університет»		7
Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	3	
Заклад вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права»	4	
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»		1
Заклад вищої освіти «Український католицький університет»	1	
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»	3	
Запорізький державний медичний університет		1
Запорізький державний медичний університет (Медичний фаховий коледж Запорізького державного медичного університету)		1
Запорізький національний університет	17	32
Західнодонбаський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»	1	
Західноукраїнський національний університет		24
Західноукраїнський національний університет (Єреванський навчально-науковий інститут Західноукраїнського національного університету)	1	
Івано-Франківський національний медичний університет		2
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	4	14
Ізмаїльський державний гуманітарний університет	7	3
Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України	1	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Інститут біології тварин Національної академії аграрних наук України		1
Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна Національної академії наук України	1	
Інститут ветеринарної медицини Національної академії аграрних наук України	1	
Інститут географії Національної академії наук України		1
Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України	1	
Інститут гідробіології Національної академії наук України	2	
Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України	1	
Інститут економіки промисловості Національної академії наук України	1	
Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України	2	
Інститут електронної фізики Національної академії наук України		1
Інститут загальної енергетики Національної академії наук України	1	
Інститут історії України Національної академії наук України	1	
Інститут клітинної біології та генетичної інженерії Національної академії наук України	1	
Інститут магнетизму Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України		2
Інститут металофізики ім. Г. В. Курдюмова Національної академії наук України	1	
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України	1	1
Інститут монокристалів Національної академії наук України	1	
Інститут обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України		1
Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України	1	
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України	2	
Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С.Підстригача Національної академії наук України		1
Інститут прикладної математики і механіки Національної академії наук України	2	
Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України	2	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Інститут проблем реєстрації інформації Національної академії наук України	1	
Інститут програмних систем Національної академії наук України	1	
Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України	1	
Інститут рибного господарства Національної академії аграрних наук України	1	
Інститут свинарства і агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України		1
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України	1	
Інститут сцинтиляційних матеріалів Національної академії наук України		1
Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України		1
Інститут технічної механіки Національної академії наук України і Державного космічного агентства України	1	
Інститут технічної теплофізики Національної академії наук України		1
Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка	1	
Інститут фізики напівпровідників імені В. Є. Лашкарьова Національної академії наук України		1
Інститут фізики Національної академії наук України		1
Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця Національної академії наук України	2	
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України	1	
Інститут хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України	1	
Інститут цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України		1
Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України	2	
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	1	23
Карпатський університет імені Августина Волошина	1	
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука	1	
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва	3	1
Київський електромеханічний фаховий коледж	2	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Київський інститут Національної гвардії України	1	
Київський кооперативний інститут бізнесу і права	7	
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	1	13
Київський національний лінгвістичний університет	1	22
Київський національний університет будівництва і архітектури	9	11
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	3	180
Київський національний університет культури і мистецтв		11
Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого	4	
Київський національний університет технологій та дизайну	4	19
Київський університет імені Бориса Грінченка		21
Київський університет інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»		4
Київський університет інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»	2	
Київський університет права Національної академії наук України	1	
Київський фаховий коледж прикладних наук	1	
Київський фаховий коледж туризму та готельного господарства	2	
Класичний приватний університет	4	
Коломийський педагогічний фаховий коледж Івано-Франківської обласної ради		1
Комунальний вищий навчальний заклад «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» Дніпропетровської обласної ради»		2
Комунальний заклад «Балтський педагогічний фаховий коледж»	1	
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради		5
Комунальний заклад «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» Дніпропетровської обласної ради»	1	
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»	2	
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради	2	
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»	2	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»	2	
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпровської обласної ради»	4	
Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»	1	
Комунальний заклад вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради		1
Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради		2
Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»	2	
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради	6	
Комунальний заклад вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»	4	
Комунальний заклад вищої освіти Львівської обласної ради «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського»		1
Комунальний заклад Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»	2	
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка	4	
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського	6	18
Криворізький державний педагогічний університет	4	7
Криворізький національний університет	6	16
Луцький національний технічний університет	4	14
Львівська національна академія мистецтв		14
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка		3
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності	2	1
Львівський державний університет внутрішніх справ		1
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського	2	
Львівський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	3	
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького		6
Львівський національний університет імені Івана Франка	1	53
Львівський національний університет природокористування	5	2

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Львівський торговельно-економічний університет		12
Льотна академія Національного авіаційного університету	4	
Маріупольський державний університет	5	
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	10	
Миколаївський національний аграрний університет	10	2
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського	2	
Міжнародний гуманітарний університет	15	8
Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем НАН України та МОН України	1	
Мукачівський державний університет	4	1
Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут Української інженерно-педагогічної академії (м.Бахмут)	2	
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»	2	
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку Національної академії наук України	2	
Національна академія внутрішніх справ	3	
Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького	2	
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв	13	
Національна академія Національної гвардії України	4	
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури	2	
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного		1
Національна музична академія України імені П. І. Чайковського		2
Національний авіаційний університет	2	70
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	12	15
Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка Національної академії наук України	1	
Національний лісотехнічний університет України	5	3
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця		7
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»	2	
Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова»	1	
Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»	1	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»	1	
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	5	23
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»		2
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	10	
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	5	114
Національний транспортний університет	17	
Національний університет «Запорізька політехніка»		6
Національний університет «Києво-Могилянська академія»		17
Національний університет «Львівська політехніка»		23
Національний університет «Львівська політехніка» (Відокремлений структурний підрозділ «Навчально-науковий інститут просторового планування та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка»)		1
Національний університет «Львівська політехніка» (Відокремлений структурний підрозділ «Хмельницький політехнічний фаховий коледж Національного університету «Львівська політехніка»)		1
Національний університет «Одеська морська академія»		1
Національний університет «Одеська морська академія» (Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»)		1
Національний університет «Одеська політехніка»	9	
Національний університет «Одеська юридична академія»	8	
Національний університет «Острозька академія»	4	4
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»		5
Національний університет «Чернігівська політехніка»	2	4
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка	21	1
Національний університет «Запорізька політехніка»	20	
Національний університет «Львівська політехніка»	9	
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»	5	
Національний університет «Чернігівська політехніка»	3	
Національний університет біоресурсів і природокористування України	6	20

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»)		5
Національний університет біоресурсів і природокористування України (Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»)		1
Національний університет водного господарства та природокористування	3	26
Національний університет водного господарства та природокористування (Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування»)	1	
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова	9	
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Херсонський навчально-науковий інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова)	8	
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського		1
Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика	1	
Національний університет фізичного виховання і спорту України	1	
Національний університет харчових технологій	3	23
Національний університет цивільного захисту України		5
Національний університет цивільного захисту України (Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України)		1
Національний фармацевтичний університет		4
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого		2
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	6	6
Нікопольський факультет Українського державного університету науки і технологій	1	
Одеська державна академія будівництва та архітектури	3	1
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової	4	1
Одеський державний аграрний університет	1	3
Одеський державний екологічний університет	4	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Одеський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	3	
Одеський національний економічний університет	4	6
Одеський національний медичний університет	1	1
Одеський національний морський університет	6	3
Одеський національний технологічний університет	8	4
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	3	21
Поліський національний університет	8	1
Полтавський державний аграрний університет	2	8
Полтавський державний медичний університет		2
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	8	26
Полтавський університет економіки і торгівлі		13
Полтавський університет економіки і торгівлі (Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» - п)	1	
Приватна установа «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»	1	
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	6	
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»	2	
Приватне акціонерне товариство «Приватний вищий навчальний заклад «Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій»	1	1
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»	2	
Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»		1
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»		2
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»	3	1
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»		4
Приватний вищий навчальний заклад «Український гуманітарний інститут»		2
Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»	3	
Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»	1	

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Приватний вищий навчальний заклад «Медико-Природничий Університет»	1	
Приватний заклад вищої освіти «Дніпровський технологічний університет «ШАГ»»	2	
Приватний заклад вищої освіти «ІТ СТЕП Університет»		1
Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет»	3	
Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»	6	
Приватний заклад вищої освіти «Київський міжнародний університет»	1	
Приватний заклад вищої освіти «Одеський технологічний університет «ШАГ»»	1	
Приватний заклад вищої освіти «Харківський технологічний університет «ШАГ»»	2	
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури	4	4
Придніпровський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»	1	
Придунайська філія Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	1	
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	6	32
Рівненський державний гуманітарний університет	6	
Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення	1	
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	9	3
Сумський державний університет		22
Сумський державний університет (Відокремлений структурний підрозділ «Класичний фаховий коледж Сумського державного університету»)		3
Сумський національний аграрний університет	8	
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	14	
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	15	
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського	16	
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України		5

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	15	
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	11	12
Товариство з обмеженою відповідальністю «Академія адвокатури України»	1	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Вищий навчальний заклад «АМЕРІКАН ЮНІВЕРСІТІ КИЇВ»»	2	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Київський інститут сучасної психології та психотерапії»		2
Товариство з обмеженою відповідальністю «Технічний університет «Метінвест Політехніка»»	2	7
Товариство з обмеженою відповідальністю «Європейський медичний університет»	2	
Українська академія друкарства	1	9
Українська військово-медична академія	2	
Українська інженерно-педагогічна академія	9	
Український державний університет залізничного транспорту	6	
Український державний університет імені Михайла Драгоманова	33	
Український державний університет науки і технологій	2	9
Український ордена «Знак пошани» науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького Державного агентства лісових ресурсів України та Національної академії наук України	1	
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	9	14
Уманський національний університет садівництва	21	4
Університет Григорія Сковороди в Переяславі	1	7
Університет митної справи та фінансів	4	4
Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету	1	
Фізико-механічний інститут ім. Г. В. Карпенка Національної академії наук України		1
Харківська державна академія дизайну і мистецтв	2	5
Харківська державна академія культури	1	
Харківська державна академія фізичної культури	2	
Харківський національний автомобільно-дорожній університет	8	20
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	5	8
Харківський національний медичний університет	1	1

Таблиця 12

Заклад	К-сть ОП, акредитованих за постановою	К-сть ОП, акредитованих за повною процедурою
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	14	5
Харківський національний університет внутрішніх справ		1
Харківський національний університет внутрішніх справ (Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ)		1
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	34	
Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського	8	
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова	9	14
Харківський національний університет радіоелектроніки		9
Херсонська державна морська академія	2	
Херсонський державний аграрно-економічний університет	14	
Херсонський державний університет	2	
Херсонський національний технічний університет	10	
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	1	3
Хмельницький національний університет		9
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова		2
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка	8	6
Центральноукраїнський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»	1	
Центральноукраїнський національний технічний університет		12
Черкаська медична академія		2
Черкаський державний бізнес-коледж		1
Черкаський державний технологічний університет	6	8
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	9	5
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	27	36
Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету	1	
Чорноморський національний університет імені Петра Могили	2	4

Таблиця 13

Галузь знань	К-сть ОП за повною процедурою	К-сть ОП за постановою	Разом
01 Освіта/Педагогіка	142	189	331
02 Культура і мистецтво	73	71	144
03 Гуманітарні науки	168	70	238
04 Богослов'я	1	0	1
05 Соціальні та поведінкові науки	117	101	218
06 Журналістика	31	10	41
07 Управління та адміністрування	152	132	284
08 Право	45	47	92
09 Біологія	24	19	43
10 Природничі науки	80	72	152
11 Математика та статистика	34	9	43
12 Інформаційні технології	153	72	225
13 Механічна інженерія	51	42	93
14 Електрична інженерія	57	29	86
15 Автоматизація та приладобудування	35	24	59
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	25	14	39
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	30	7	37
18 Виробництво та технології	44	30	74
19 Архітектура та будівництво	32	25	57
20 Аграрні науки та продовольство	35	36	71
21 Ветеринарна медицина	4	5	9
22 Охорона здоров'я	48	46	94
23 Соціальна робота	26	14	40
24 Сфера обслуговування	42	42	84
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	2	6	8
26 Цивільна безпека	13	13	26
27 Транспорт	29	30	59
28 Публічне управління та адміністрування	31	27	58
29 Міжнародні відносини	37	29	66
Разом	1561	1211	2772

Інформаційне видання

**НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

**ДОПОВІДЬ
ПРО ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ
ЗАВДАННЯМ СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА У 2023 РОЦІ**

Авторський колектив доповіді

Бутенко Андрій
Грузинська Ірина
Єременко Олена
Книш Олена
Медведев Володимир
Назаров Іван
Осіюк Олександра
Панасюк Зоряна
Фоломеев Максим
Стукало Наталія
Хименко Олександр

Макетування та верстка *Свердлик Тамири*

